

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

ETICKÉ OTÁZKY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ PŘI PRÁCI S CIZINCI

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Zvánovcová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Jana Bestrejková

Studijní obor: Etika v sociální práci

Ročník: II.

2019

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáváním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Teheses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

27. března 2019

Bc. Jana Bestrejková

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Veronice Zvánovcové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji také své rodinně za podporu nejen během studia.

Obsah

Úvod	6
1 Migrace	9
1.1 Základní pojmy	10
1.2 Migrace v České republice	12
1.2.1 Migrace na území České republiky v průběhu historie	12
1.3 Migrační politika	14
1.3.1 Vývoj migrační politiky v České republice	16
1.3.2 Migrační politika Evropské unie.....	18
1.4 Povinnosti občanů Evropské unie a občanů třetích zemí a jejich nerovné postavení v České republice	21
1.5 Diskriminace.....	23
1.5.1 Přímá a nepřímá diskriminace	24
1.6 Integrace cizinců do české společnosti	25
1.6.1 Sociální integrace.....	27
2 Teologicko – etický pohled na migraci.....	30
2.1 Pohled na migraci dle Francesca de Vitoriiho	30
2.2 Pohled na migraci z pozice sociální nauky církve.....	32
2.3 Biblický pohled na migraci.....	34
2.3.1 Pohled na migraci ve Starém zákoně.....	35
2.3.2 Pohled na migraci v Novém zákoně	37
3 Sociální práce s cizinci	39
3.1 Hodnoty sociálních pracovníků	42
3.2 Etika a lidská důstojnost, jako důležité aspekty při práci s cizinci.....	44
3.3 Osobnostní charakteristiky sociálního pracovníka při práci s cizinci.....	45
3.4 Provázanost a spolupráce s dalšími odborníky	47
3.5 Metody a teorie sociální práce s cizinci.....	47
3.5.1 Využití teorie sítí v oblasti sociální práce s cizinci	48
3.5.2 Empowerment jako metoda sociální práce s cizinci.....	50
3.5.3 Antipresivní přístup v sociální práci s cizinci.....	51
3.5.4 Poskytování sociální práce v terénu.....	53
3.6 Význam interkulturní psychologie pro sociálního pracovníka	55
3.7 Dobrovolnictví jako důležitá složka sociální práce s cizinci.....	56

4	Cizinci na území Jihočeského kraje a projekty sociální práce s cizinci napříč Českou republikou	58
4.1	Cizinci na území Jihočeského kraje.....	58
4.1.1	Poradna pro cizince a migranty Diecézní charita České Budějovice	59
4.2	Projekty sociální práce s cizinci v České republice.....	59
4.2.1	Buďme in při integraci.....	59
4.2.2	Práce jako cesta k integraci.....	60
4.2.3	Šance – práce - integrace	60
4.2.4	Projekt INTEGRA	60
4.3	Projekty sociální práce s cizinci v Jihočeském kraji.....	61
4.3.1	Zlepšení postavení pracovních migrantů v ČR – terénní práce v diecézích.....	61
4.3.2	Poradna pro migranty a uprchlíky – Jihočeský kraj	61
4.3.3	Multikulturní centrum – Jihočeský kraj.....	62
5	Metodologie výzkumu	63
5.1	Cíl výzkumu.....	63
5.2	Výzkumné otázky	63
5.3	Výzkumný soubor.....	64
5.3.1	Kritéria výzkumného souboru	64
5.3.2	Popis výzkumného souboru	64
5.4	Metoda výzkumu	65
5.5	Průběh výzkumu	67
5.6	Výsledky výzkumu	68
6	Diskuze	74
	Závěr	78
	Seznam použitých zdrojů.....	80
	Přílohy.....	94
	Příloha I	94
	Příloha II	96
	Abstrakt.....	108
	Abstract.....	109

Úvod

Diplomová práce se zaměřuje na oblast sociální práce s cizinci a také na to, zda se sociální pracovníci setkávají s etickými problémy či dilematy a jakým způsobem postupují při jejich řešení. Téma, které je zaměřeno na migraci, jsem si vybrala především z důvodu, že je mi druh této sociální práce velmi blízký a ráda bych se jí nadále, po ukončení studia, věnovala. Migrace je téma, které je ve světě skloňováno již dlouhou dobu. V České republice je to v současnosti velmi aktuální téma, mnohdy se může zdát i velice kontroverzní. Je třeba mu věnovat pozornost jak na národní, tak také na nadnárodní úrovni. Není sporu o tom, že migrantů neustále přibývá a přibývá i osob, kteří potřebují pomoc vzdělaných kvalifikovaných odborníků. I přes to, že se v České republice počty cizinců stále zvyšují, je stále relativně malé množství služeb, které by se sociální práci s cizinci věnovaly.

„Migrace je předmětem individuálního rozhodování každého jedince, jehož jednání je ovlivněno řadou faktorů ekonomického, sociálního či kulturního rázu.“¹ Migrace jako taková je proces, který není typický pouze pro naši dobu, avšak s postupnou globalizací se počet cizinců, nejen v naší republice, neustále zvyšuje. Myslím si, že je tedy velmi důležité, aby byli nejen sociální pracovníci připraveni s touto cílovou skupinou pracovat. Z osobních zkušeností vím, že mnohdy může být velmi těžké zorientovat a adaptovat se v novém prostředí, nové zemi, jelikož se jednotlivé země liší nejen svými kulturními zvyklostmi a pro některé osoby může být těžké se daným zvyklostem přizpůsobit. Proto je důležitá pomoc při adaptaci a integraci do konkrétní společnosti. Cílem integrace by nemělo být potlačení kultury, ze které pocházíme, ba naopak. Každá kultura by vždy měla být chráněna, aby nezanikla. Cílem integrace by tedy mělo být pomoci začlenění do společnosti, ve které se lidé rozhodnou žít. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí je cílem integrace „oboustranně přínosné nekonfliktní soužití cizinců a majoritní společnosti.“² Integrace do společnosti je dle mého názoru důležitá především proto, že člověk je bytost společenská. Život ve společnosti je tedy nedílnou součástí každého člověka. Pokud by člověk nerozuměl

¹ LINITCHI Procházková, Cristina., *Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních.*, Vysoká škola ekonomická v Praze., [online] © 2019 [cit. 2019 – 01 – 11, 2:38]., Dostupné v PDF z: <<https://www.vse.cz/aop/319>>

² *Integrace cizinců.*, Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]., [cit. 2019-01-04]., Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/cs/1278>>

zvykům a tradicím ve společnosti, ve které žije, nemohl by nikdy zcela obstát a adaptovat se.

V současné době se stále, nejen v médiích, můžeme setkat se zaměňováním pojmů migrant a uprchlík. Organizace spojených národů (OSN) oficiálně označuje za migranty osoby, které pobývají mimo území svého státu, respektive státu, jehož jsou občany, po dobu delší, než je jeden rok.³ Migranti mohou mít podobu emigrantů, imigrantů či reemigrantů. Za emigranta je označována osoba, která se vystěhovala ze země. Imigrant je naopak osoba, která se do země přistěhovala a reemigrant je osoba, která se nejdříve ze země vystěhovala a po určité době se přistěhovala zpět do země, ze které dříve emigrovala.⁴ Dnes se migrace stále více feminizuje. Žen, které migrují je již téměř stejný počet jako migrantů mužů.⁵ Za uprchlíka je pak označována osoba, „která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů. Tato osoba je neschopna přijmout, nebo vzhledem k obavám, odmítá ochranu ve své vlasti.“⁶ – Takto charakterizuje uprchlíka Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951.

Cílem diplomové práce je za pomoci literatury a dalších dostupných zdrojů představit nejen již zmiňovaný pojem migrace, ale také představit, jak funguje sociální práce s cizinci, poukázat a následně reflektovat, zda se sociální pracovníci v rámci své praxe setkávají s etickými problémy či dilematy a jakým způsobem je řeší.

Diplomová práce obsahuje úvod, 6 kapitol, jejich jednotlivé podkapitoly a závěr. První kapitola je zaměřena na hlavní předmět diplomové práce a to migraci. V rámci kapitoly budou představeny základní pojmy týkající se tématu migrace, historie migrace a integrace cizinců. Druhá kapitola bude věnována teologicko - etickému pohledu na migraci. Konkrétně pohledu biblickému, Francesca de Vitorriho a sociálního učení církve. Cílem třetí kapitoly bude konkrétní sociální práce s cizinci. Budou představeny základní teorie a metody, které mohou sociální pracovníci při práci využít a také hodnoty,

³ *Terminologie., Základní terminologie k problematice migrace a uprchlictví.*, Amnesty international., [online]., [cit. 2018 – 09 – 11, 14:26],, Dostupné z:< <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>>

⁴ DOHNALOVÁ, Eva. Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2., str. 10.

⁵ Tamtéž, str. 19.

⁶ *Terminologie., Základní terminologie k problematice migrace a uprchlictví.*, Amnetsy international., [online]., [cit. 2018 – 09 – 11, 15:00],, Dostupné z:< <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>>

se kterými by se sociální pracovníci měli ztotožňovat. Čtvrtá kapitola bude věnována cizincům na území Jihočeského kraje a také budou představeny jednotlivé programy v České republice, které slouží k integraci cizinců do české společnosti. Pátá kapitola práce bude zaměřena na metodický výzkum. Kapitola šestá bude věnována diskuzi.

Hlavní zdroje, které významně ovlivnily vznik této práce, jsou následující:
RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0., SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN, Libor MUSIL a Martin SMUTEK. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

1 Migrace

Migraci můžeme chápat jako pohyb osob z místa na místo se záměrem dočasně či trvale se usadit v nové oblasti. Migrace je tedy určitý přirozený projev lidské bytosti, jelikož migrace lidí je v dějinách relativně přirozená.⁷ Osoby mohou migrovat v rámci jednoho státu, tento způsob nazýváme vnitřní migrace. Lidé však také mohou migrovat za hranice státu a v tomto případě hovoříme o migraci mezinárodní. Mezinárodní migrace má časté sociální, politické, ekonomické, psychologické a mnohé další dopady jak na zemi, ze které se osoba rozhodla emigrovat, tak především na zemi imigrační v neposlední řadě také samozřejmě na zemi tranzitní.⁸

Migrační trendy ve světě jsou charakteristické především dvěma různými směry migračních pohybů. Jedná se o pohyby Jih-Sever a Východ-Západ. Mezinárodní migrace je ovlivněna migračními vlnami, které jsou nazývány *push* a *pull* faktory. Jako *push* faktory jsou obvykle označovány: ekonomická nestabilita země, demografický růst, národnostní střety či zhoršování kvality života. Za *Pull* faktory jsou označovány: politická stabilita, ekonomická perspektiva, svoboda či vysoký životní standard. Perspektiva *Pull* faktorů pak láká migranty do více rozvinutých zemí. Mezinárodní migrace je dále dělena na legální a nelegální.⁹

Legální migrace

„Proces řízeného, státem kontrolovaného přistěhovalectví.“¹⁰ Legální migrace je většinou spojována s pracovní migrací, která slouží k uspokojení tuzemského trhu. Legální imigraci lze v České republice kontrolovat a regulovat díky vízům a pobytovým oprávněním.¹¹

⁷ MALÍŘOVÁ, Eva, Petra FRÜHBAUEROVÁ, Kristýna HRUBANOVÁ a DŽESTR. *Lidé v pohybu: metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016. ISBN 978-80-7501-098-8., str. 46.

⁸ DOHNALOVÁ, Eva. Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2., str. 10.

⁹ Tamtéž

¹⁰ *Slovníček pojmů.*, Odbor azylové a migrační politiky., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., ©2018 [cit. 2018 – 09 – 11, 14:33], Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>>

¹¹ *Slovníček pojmů.*, Odbor azylové a migrační politiky., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., ©2018 [cit. 2018 – 09 – 11, 14:37], Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>>

Nelegální migrace

Je taková migrace, která není řízena ani kontrolována zemí, do které cizinci migrují. Cizinci tak vstupují do země bez řádného oprávnění, jako je již výše zmiňované vízum či pobytové oprávnění. Nelegální migrace často souvisí s uprchlictvím a nelegálním převaděčstvím. Osoba, která migruje nelegálně, může zažádat o mezinárodní ochranu či azyl. Na základě této žádosti se z nich již nestávají nelegální migranti. Neznamená však, že všem osobám, které podají žádost o mezinárodní ochranu, je vyhověno.¹²

V rámci migrace jsou definované tři základní typy migrantů: ekonomičtí, rodinní a uprchlíci. Tyto tři typy však nepostihují všechny faktory a důvody migrace. Důležitou roli hrají další faktory jako například faktory demografické, psychologické případně ekonomické. Typické země, do kterých lidé migrují, jsou především rozlohou větší státy, které zároveň mají dostatek pracovních příležitostí a jejichž ekonomiky jsou vyspělé.¹³

1.1 Základní pojmy

Podkapitola stručně vymezení základní pojmy týkající se tématu migrace.

Cizinec

Pojmem cizinec rozumíme takovou fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky. (Zákon č. 326/1999 Sb., § 1, odstavec 2.)¹⁴

Azyl

Je ochranný status, který je poskytnut osobě, která má státní příslušnost tzv. třetí země či je bez státní příslušnosti. Azyl je poskytován těm osobám, kterým hrozí pronásledování.

¹² *Slovníček pojmů.*, Odbor azylové a migrační politiky., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., ©2018 [cit. 2018 – 09 – 11, 14:47], Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>>

¹³ DOHNALOVÁ, Eva. Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2., str. 21.

¹⁴ MALÍŘOVÁ, Eva, Petra FRÜHBAUEROVÁ, Kristýna HRUBANOVÁ a DŽESTR. *Lidé v pohybu: metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016. ISBN 978-80-7501-098-8., str. 51.

Konkrétní důvody, kdy je možné dostat azyl v České republice, jsou přesně vyjmenovány v zákoně o azylu č. 325/1999 Sb.¹⁵

Azylant

Termínem azylant označujeme osobu cizí národnosti, které byl udělen azyl po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu.¹⁶

Státní příslušník třetí země

Jedná se o osobu, která není příslušníkem Evropské unie a zároveň není ani osobou se státní příslušností následujících států: Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska.¹⁷

Mezinárodní ochrana

O mezinárodní ochranu může v České republice požádat osoba, která byla v zemi svého původu pronásledována. Mezinárodní ochrana je udělována formou azylu či doplňkové ochrany. Ministerstvo vnitra během řízení zkoumá, zda byla osoba, která požádala o mezinárodní ochranu pronásledována z jednoho či více následujících důvodů: uplatňování politických práv a svobod, rasy, pohlaví, náboženství, národnostní příslušnosti k určité sociální skupině, zastávání určitých politických názorů ve státě, kde je osoba občanem či ve státě, kde má hlášené trvalé bydliště.¹⁸

Doplňková ochrana

Na doplňkovou ochranu má nárok osoba, které nebyl udělen azyl, ale je prokazatelné, že při návratu do vlasti osobě hrozí smrt, ponižování či nelidské zacházení. Tedy, že by návrat do vlasti způsobil ohrožení na životě či na lidské důstojnosti dané osoby. Doplňková ochrana je udělována i z důvodu sloučení rodin a rodinných příslušníků. Je

¹⁵ *Slovníček pojmů.*, Odbor azylové a migrační politiky., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., ©2018 [cit. 2018 – 09 – 11, 14:51], Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>>

¹⁶ MALÍŘOVÁ, Eva, Petra FRÜHBAUEROVÁ, Kristýna HRUBANOVÁ a DŽESTR. *Lidé v pohybu: metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016. ISBN 978-80-7501-098-8., str. 47.

¹⁷ *Slovníček pojmů.*, Odbor azylové a migrační politiky., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., ©2018 [cit. 2018 – 09 – 11, 14:57], Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>>

¹⁸ *Terminologie.*, *Základní terminologie k problematice migrace a uprchlictví.*, Amnesty international., [online]., [cit. 2018 – 09 – 11, 15:06], Dostupné z: <<https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>>

udělována na jeden rok (na rozdíl od azylu). Po uplynutí této doby je přezkoumáváno, zda podmínky, za kterých byla udělena ochrana, stále přetrvávají. Pokud ne, osoba se musí neprodleně vrátit zpět do země, ze které na území ČR přišla.¹⁹

1.2 Migrace v České republice

V předchozích letech byla problematika migrace v České republice chápána jako něco, co se nás příliš netýká. Byla upozadována či brána pouze velmi okrajově. V dnešní době však není sporu o tom, že i v naší zemi migrace neustále roste. Důkazem je i to, že se tato problematika dostává stále více do popředí a nabírá na významu. V posledních minimálně deseti letech roste počet přistěhovalců v České republice. Migrace na území České republiky bývá často považována za něco nového, za trend současné doby. Když se však podíváme zpět do historie, můžeme si všimnout, že migrace na našem území není tak zcela nový fenomén, jak by se na první pohled mohlo zdát.²⁰

1.2.1 Migrace na území České republiky v průběhu historie

V podkapitole budou představeny významné milníky v oblasti migrace v historii české země.

Téměř po celá staletí byly české země pro svou polohu v srdci Evropy ovlivňovány migračními vlnami. Z historických pramenů je prokazatelné, že mnohem dříve, než přišli Slované, mělo naše území jiné obyvatelstvo, kteří se zde v různých časových intervalech střídali. Po několik set let tedy na našem území docházelo k neustálé migraci obyvatel.²¹

Za zmínku stojí například 13. století, kdy bylo české pohraničí osídlováno především obyvatelstvem, které dnes považujeme za německé, ale bylo zde také obyvatelstvo, které spadá pod území dnešního Švýcarska, Belgie, Holandska či severní Francie. Pohraničí však nebylo jedinou oblastí, která byla osídlována. Díky těžbě rud

¹⁹ Terminologie., *Základní terminologie k problematice migrace a uprchlictví.*, Amnesty international., [online]., [cit. 2018 – 09 – 11, 15:14],. Dostupné z:< <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>>

²⁰ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 114.

²¹ Tamtéž, str. 115.

a dřeva docházelo k migraci mnoha tisíců odborníků s celými rodinami. Tento jev byl patrný například na Kutnohorsku či Jihlavsku.²² Od 14. století se na našem území objevují také Romové a Sintové.²³ Je tedy prokazatelné, že příchod Romů na území české země má daleko delší tradici, než si mnozí myslí. Mnoho lidí si příchod Romů spojuje až s obdobím po druhé světové válce. V průběhu českých dějin však na našem území nedochází pouze k imigraci obyvatel. Zejména v období během a také po třicetileté válce počet imigrantů do českých zemí klesá. Naopak dochází ke značné emigraci z našeho území.²⁴

Období 19. století do velké míry ovlivňuje nacionalismus a to se samozřejmě odrazilo v otázkách přistěhovalectví a pohledu obyvatel na cizince.²⁵

Důležitým mezníkem v dějinách České či Československé migrace byl odsun německého obyvatelstva po druhé světové válce. Na základě Postupimské dohody muselo emigrovat více než dva miliony německých obyvatel.²⁶ V této době bylo také velké „brojení“ nejen proti občanům německé národnosti, ale také proti ostatním emigrantům na našem území. Těm bylo často omezováno či odebíráno povolení k pobytu. Toto „brojení“ bylo možné aplikovat na základě vládního nařízení č. 14/1939, které spadalo pod ústavní zákon č. 330/1938 Sb. Za jednu z největších migrací obyvatelstva bychom mohli považovat migraci po ukončení druhé světové války. V té době panovala v České zemi značná nenávisť k jiným menšinám než slovanským.²⁷ Období je charakteristické významnou etnickou selektivní přistěhovaleckou politikou. Cílem bylo navýšit počet slovanských obyvatel a také zaplnit prázdná místa po odsunu německých obyvatel. Problematické však bylo, že díky řízenému přesídlování se lidé dostali na místa,

²² UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny. ISBN 978-80-905942-9-6., str. 14.

²³ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 117.

²⁴ UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny. ISBN 978-80-905942-9-6., str. 16.

²⁵ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 118.

²⁶ KUČERA, Milan., *Populace České republiky 1918-1991.*, Praha: Česká demografická společnost. 1994. ISBN: 80-901674-7-0., str. 5.

²⁷ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 126.

především v pohraničí, s nimiž je nepojila žádná vazba.²⁸ Mezi lety 1948-1989 je imigrace minimální. Přistěhovalecké politiky v podstatě teď není třeba. Cestování za hranice státu bylo velmi omezeno, později se emigrace stala ilegální a byla velmi tvrdě trestána. Migrace je v tomto období téměř pouze vnitrostátní. Příchod zahraničních pracovníků, což je jev charakteristický pro vyspělé západní země, je v komunistickém Československu viděn pouze v určitém velmi omezeném množství.²⁹

Emigrace je často chápána jako jakési odcizení či opuštění a mnohdy je na ni pohlíženo negativně. Právě tento úhel pohledu na emigrace neboli „opuštění“, může být problematický i v současnosti, kdy stále mnoho lidí pohlíží na emigranty „skrz prsty“.³⁰

1.3 Migrační politika

Migrační politika je chápána jako soubor zákonů a nařízení, které se týkají pohybu migrujících osob přes hranice státu a pobytu v cílové zemi, kde se chtějí usídlit.³¹

Migrační politiky jsou v západních zemích spojovány převážně s imigrací. Politiky mohou být rozlišovány na imigrační a integrační. Imigrační politiky především regulují příchody cizinců a určují, za jakých podmínek a kteří cizinci se v dané zemi mohou usídlit. Integrační politiky si pak kladou za cíl, podpořit začlenění imigrantů v dané zemi³² a také zajistit oboustranně přínosné soužití většinové společnosti a cizinců. V rámci integrační politiky by mělo docházet k odstraňování uzavřených komunit cizinců a odbourávání izolace či sociálního vyloučení.³³ Obě výše zmíněné politiky si jako hlavní

²⁸ DOHNALOVÁ, Eva. Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2., str. 60.

²⁹ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 127.

³⁰ Tamtéž, str. 117.

³¹ DRBOHLAV., Dušan., *Migrace a (in)migrace v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?.*, Praha Sociologické nakladatelství SLON., 2010., ISBN: 978-80-7419-039-1., str. 69.

³² DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2., str. 11.

³³ *Integrační politika.*, Integrace cizinců v ČR., Cizinci v České republice., [online]., © MPSV 2015., ., [cit. 2018 – 09 – 15, 09:46]., Dostupné z: <<http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>>.

cíle kladou především adaptaci migrantů v dané zemi, politickou a sociální soudržnost společnosti.³⁴

Hlavní otázkou, kterou se zabývají migrační politiky je, proč jsou některé státy významně bohatší než státy jiné. Jedna z hlavních příčin, proč je tak výrazný rozdíl v bohatství jednotlivých států je, že kapitál, který se stal mezinárodním, neplynul do všech zemí stejnou měrou. Velké množství kapitálu proudilo mezi bohatými zeměmi navzájem a do chudých zemí neproudil kapitál téměř žádný. V současné době jsou státy, jejichž kapitál je velmi malý, avšak to již nemůže být chápáno jako elementární příčina jejich chudoby. Na nedostatek kapitálu má podíl celá řada dalších faktorů. Mezi faktory může patřit špatné rozhodnutí v hospodářské politice, dědictví kolonialismu, nedostatečné vzdělání, dysfunkční ideologie, negativní postoj k práci či špatné geografické podmínky. Faktory jsou uváděny jako elementární příčiny. Paul Collier uvádí, že všechny faktory jsou opodstatněné, ale nic z toho nemůže být konečným vysvětlením. Kupříkladu politická rozhodnutí jsou vždy důsledkem určitého dlouhodobějšího politického procesu. Nikdy se tato rozhodnutí nestanou sama od sebe.³⁵

Další příčinou či odpovědí na otázku, proč jsou chudé země chudé, některé až extrémně chudé je nedostatek institucí a organizací, které by fungovaly efektivně. Problém organizací je, že jsou buďto velmi malé a z toho důvodu nemohou dosáhnout na určité výhody, které mají organizace velké. Dalším problémem je pak nedostatečná motivace svých pracovníků. Někteří pracovníci nejsou motivováni pravidelně chodit do práce či zlepšovat své znalosti. V mnoha případech je problém s gramotností obyvatel. V chudých státech často téměř nefunguje sociální model. Sociální model je kombinace zákonů, norem institucí a organizací dané země. Sociální modely se mezi jednotlivými státy mnohdy výrazně liší, avšak mezi vysoko příjmovými státy mají jedno společné a to, že dobře fungují. Dobře fungující sociální modely napomáhají růstu kapitálu právě ve vysoko příjmových zemích. Dobré fungování sociálních modelů ve vyspělých státech, a naopak téměř nefunkční či velmi špatné fungování sociálních modelů ve státech chudých, je jednou z významných příčin migrace. Pokud se členové nízko příjmových společností přemístí do vysoko příjmových společností, jejich produktivita ve většině případů poroste právě díky dobrému sociálnímu modelu nové země. Dobré by tedy bylo

³⁴ DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2., str. 11.

³⁵ COLLIER, Paul. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Přeložil Blanka BOBOKOVÁ, přeložil Vincent RICHARDS. Praha: Nakladatelství LIBRI, 2017. ISBN 978-80-7277-557-6., str. 26.

pracovat na tom, aby byl vypracován i v nízko příjmových společnostech dobrý a kvalitní sociální model, díky kterému by mohla růst produktivita jejich členů. Díky tomu by se mohl zpomalit přesun jejich členů. Pohyb lidí by místo toho mohl nahradit pohyb kapitálu a zboží.³⁶

1.3.1 Vývoj migrační politiky v České republice

Rok 1989 se stal nejen pro naši republiku zásadním mezníkem v dějinách. Změny, které nastaly, se týkaly také otevření hranic a migrace.³⁷ Československá federativní republika se stala součástí „demokratického Západu“. Země se v rámci státem organizované rozvojové hospodářské pomoci proměnila na stát, do kterého či minimálně přes který proudí migranti.³⁸ Zpočátku do země mířil relativně malý počet uprchlíků a cizinců, snaha migraci potlačovat či usměrňovat zde tedy nebyla. Vedla se pouze evidence cizinců. V platnost tedy vstoupil zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní republiky.³⁹

Migrační politika České republiky se neustále vyvíjí. Od roku 1993 již prošla četnými změnami. Původně byla Česká republika především tranzitní zemí, ale na přelomu tisíciletí se postupně začala stávat zemí, ve které se cizinci chtějí dlouhodobě usadit. To samozřejmě koresponduje s nutným vývojem migrační politiky.⁴⁰ Snahy regulovat imigraci přicházejí v druhé polovině devadesátých let. Od konce devadesátých let se vytvářejí integrační politiky pro přistěhovalce v České republice. Dříve se touto otázkou úřady zabývaly jen velmi výjimečně.⁴¹ V roce 1999 byl přijat zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, který přes četné novely platí dodnes.

³⁶ COLLIER, Paul. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Přeložil Blanka BOBOKOVÁ, přeložil Vincent RICHARDS. Praha: Nakladatelství LIBRI, 2017. ISBN 978-80-7277-557-6., str. 30.

³⁷ DOHNALOVÁ, Eva. Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2., str. 62.

³⁸ ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR ...*, Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1., str. 34.

³⁹ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 138.

⁴⁰ Migrace., Azyl, Migrace a integrace., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 23 – 09., 14:25]., Dostupní z: < <https://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d> >.

⁴¹ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 140.

Zákon byl přijat 23. prosince 1999. Vešel v platnost 1. ledna 2000. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky byl novelizován více než čtyřicetkrát, aktuální platnost novely od 1. srpna 2018.⁴²

V současné době je „Prioritou vnitrostátních aktivit v oblasti migrace formulace účinných opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat migraci nelegální.“⁴³ Migrační politiku České republiky významně ovlivňuje Ministerstvo vnitra České republiky, konkrétně odbor Azylové a migrační politiky.⁴⁴ Migrační politika České republiky se díky vstupu naší země do Evropské unie roku 2004 proměnila, respektive je řešena s využitím evropského práva.⁴⁵ Rok 2004 je také významným, pro rozvoj integrační politiky v České republice. Hlavní změna spočívala především v přesunu odpovědnosti integrační politiky z Ministerstva vnitra na Ministerstvo práce a sociálních věcí. V tomto období se začal klást daleko větší důraz především na sociální integraci cizinců, nikoli pouze na zajištění práv cizinců, jak tomu bylo do té doby. Integrace byla definována jako obousměrný proces, jehož cílem je sjednotit většinové obyvatelstvo s migranty v jednu fungující společnost. Další výrazná změna začala platit 1. ledna 2009, kdy všichni cizinci, kteří chtěli získat povolení k trvalému pobytu v České republice, museli projít certifikovanou jazykovou zkouškou. V roce 2009 byl dále přijat antidiskriminační zákon. Do té doby neexistovala žádná instituce, která by se zabývala pouze diskriminací a věcí s ní spojenou.⁴⁶

⁴² ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR ...*, Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1., str. 34.

⁴³ Migrace., Azyl, Migrace a integrace., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 23 – 09., 14:32]., Dostupní z: < <https://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d> >.

⁴⁴ DRBOHLAV., Dušan., *Migrace a (in)migrace v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?.*, Praha Sociologické nakladatelství SLON., 2010., ISBN: 978-80-7419-039-1., str. 71.

⁴⁵ Migrace., Azyl, Migrace a integrace., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 23 – 09., 14:46]., Dostupní z: < <https://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d> >.

⁴⁶ DRBOHLAV., Dušan., *Migrace a (in)migrace v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?.*, Praha Sociologické nakladatelství SLON., 2010., ISBN: 978-80-7419-039-1., str. 78 – 84.

1.3.2 Migrační politika Evropské unie

Migrační politika Evropské unie není a ani nemůže být zcela jednotná, jelikož v jednotlivých členských zemích Evropské unie jsou velké rozdíly v podílech cizinců na celkovém obyvatelstvu daných zemí. V České republice, v porovnání s dalšími státy evropské unie, tvoří cizinci stále velmi malé procento obyvatel. Migrační politika rozlišuje mezi migrací občanů členských států evropské unie a občanů třetích zemí. To jsou lidé, kteří jsou občany státu, který není součástí Evropské unie. Přistěhovalectví v rámci Evropské unie se, dalo by se říci, vymyká tradičnímu migračnímu právu. Jiné je to však u občanů třetích zemí. V těchto případech je migrační právo striktně dodržováno.⁴⁷

Důležitým mezníkem v oblasti azylové a migrační politiky v rámci Evropské unie je Dublinská úmluva, která vstoupila v platnost roku 1997. Hlavním důvodem vzniku Dublinské úmluvy bylo, že si lidé často podávali žádosti o azyl v několika státech Evropské unie najednou.⁴⁸ Úmluva pak přesně definuje, kdy a za jakých podmínek je jaká země právě tou konkrétní odpovědnou zemí, která má za úkol rozhodovat o žádosti o azyl. Odpovědnou zemí se pak rozumí taková členská země, přes kterou vstoupil žadatel o azyl do Evropské unie. Odpovědná země tedy rozhodne, jak bude postupovat v udělení azylu, zda bude azyl udělen či nikoli a zbylé členské země Evropské unie budou toto rozhodnutí respektovat a přijmou ho. Jak již bylo zmíněno výše, žadatel, který si žádá o azyl v Evropské unii, nemá možnost vybrat si, v jakém státě by chtěl žádost o azyl podat, ale je automaticky povinen požádat o azyl v prvním státu EU, u kterého překročí hranice. Samozřejmě jsou zde i určité výjimky, a to především v případech, že žadatel o azyl má svou rodinu v jiném státě, než ve kterém si o azyl zažádal. Dublinská úmluva také operuje s termínem bezpečná země. V případě, že žadatel o azyl pochází ze země, ve které mu nehrozí nebezpečí, může mu být žádost o azyl zamítnuta a žadatel může být deportován zpět do své země. Bezpečná země však nemusí vždy nutně znamenat zemi původu. Může se také jednat o poslední tranzitní zemi. Termín bezpečná země je v současné době klíčovým termínem a je zařazen v legislativě řady evropských států, jako

⁴⁷ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 102.

⁴⁸ *Dublinský systém*., Azyl., Ministerstvo vnitra české republiky., [online]., © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 10 – 29, 9:32]., Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>>

je například Rakousko, Německo, ale také mnoho dalších.⁴⁹ Proto se Dublinská smlouva v současné době řídí Nařízením evropského parlamentu a rady EU č. 604/ 2013. Na základě nařízení se stanoví konkrétní soubor kritérií, na která v rámci udělení či neudělení žádosti o azyl musí být brán ohled. Mezi kritéria může patřit: rodinné vazby žadatele o azyl, zda žadatel vstoupil na území evropské unie oprávněně či neoprávněně, zda je žadatel držitel víz či povolení k pobytu členských zemí Evropské unie.⁵⁰

Dalším klíčovým mezníkem v oblasti evropské integrace bylo podepsání Maastrichtské smlouvy roku 1992, která vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. Tato smlouva je známá také jako smlouva o Evropské unii. Na základě smlouvy byly ustanoveny tři základní pilíře Evropské unie. První pilíř měl nadnárodní charakter a byl zaměřen na volný pohyb osob a občanů Evropské unie, udělování víz a imigraci. Do pilíře měla být původně zahrnuta také azylová politika. Ta však byla, s odkazem na suverenitu a národní zájmy jednotlivých států, ponechána ve druhém a třetím pilíři. Což znamenalo, že azylová politika zůstala v kompetenci jednotlivých států, které mohly rozhodovat na základě svých azylových politik. První pilíř podléhal kompetenci orgánů Evropské unie a rozhodovala v něm kvalifikovaná většina. Druhý pilíř byl zaměřen na zahraniční politiku a obranu. Do třetího pilíře pak byla zahrnuta oblast spravedlnosti a vnitřní věci a také další související problematika.⁵¹

V rámci azylové politiky Evropské unie je důležitá Amsterdamská smlouva, která byla přijata roku 1997 a vstoupila v platnost roku 1999. V rámci Amsterdamské smlouvy proběhly změny ve smlouvě Maastrichtské.⁵² Jednalo se o tom, že by některé agendy byly přesunuty z druhého a třetího pilíře do pilíře prvního (viz odstavec výše). V praxi by to znamenalo, že by nad některými oblastmi měla pravomoc Evropská unie, konkrétně tedy Rada Evropské unie. Tyto přesuny by se týkaly také migrační a azylové politiky. To ukazuje, že migrační a azylová politika je pro Evropskou unii velmi významná. Od roku 1999 Evropská unie dohlíží na migrační a azylovou politiku. Od doby platnosti Amsterdamské smlouvy byly uskutečněny summity v Tampere 15. – 16. října

⁴⁹ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.92.

⁵⁰ *Dublinský systém.*, Azyl., Ministerstvo vnitra české republiky., [online]., © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 10 – 29, 9:43]., Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>>

⁵¹ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.93.

⁵² SOKOLSKA, Ina., *Amsterdamská smlouva*, Maastrichtská smlouva a Amsterdamská smlouva., Fakta a čísla o Evropské unii, Evropský parlament., [online]., [cit. 2018 – 11 – 05, 14:34]., Dostupné z: < <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/3/maastrichtska-smlouva-a-amsterdamska-smlouva>>

1999 a za dalších 5 let v Haagu. Summit v Tempere se zaměřil na témata, která se týkala vytvoření bezpečného a svobodného prostoru. V rámci summitu byla, Evropskou radou, stanovena čtyři východiska, která měla azylové a imigrační politice přinést jednotnost. Zmíněná čtyři východiska jsou následující:

1. partnerství se zeměmi původu migrantů,
2. vytvoření společného azylového systému,
3. spravedlivé zacházení s imigranty a uprchlíky,
4. účinná regulace migračních procesů, která by zahrnovala společnou vízovou politiku, efektivnější kontroly vnějších hranic a potírání nelegální migrace.⁵³

Následně byl po pěti letech uskutečněn další summit, tentokrát v nizozemském Haagu. V rámci summitu byl též stanoven plán jednotnosti a rozvíjení cílů v oblasti migrační a azylové politiky na další roky. Ústředním tématem summitu bylo posílení bezpečnostní politiky. Podnětem pro téma byly především teroristické útoky ve Spojených státech amerických v roce 2001 a ve Španělském Madridu roku 2004. Summit usnesl, že od 1. ledna 2005 v otázce migrace a uprchlictví probíhá hlasování v součinnosti s Evropským parlamentem kvalifikovanou většinou. Výjimkou je pak legální ekonomická migrace. Tuto legální migraci si regulují a rozhodují jednotlivé státy Evropské unie samy.⁵⁴

V současné době však stále není zcela jednotná společná azylová a migrační politika v rámci celé Evropské unie, jelikož její harmonizace je nesnadný a komplikovaný proces a mnoho států má z nárůstu imigrace obavy a proto se snaží mít rozhodující úlohu v otázce regulace migrace na jejich území.⁵⁵

⁵³ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.95.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž, str.96.

1.4 Povinnosti občanů Evropské unie a občanů třetích zemí a jejich nerovné postavení v České republice

Cizinci, stejně tak, jako občané České republiky musí dodržovat zákony a právní předpisy České republiky.⁵⁶ Oproti občanům České republiky však mají občané Evropské unie a občané tzv. třetích zemí několik základních povinností, které jim ukládá cizinecký zákon, a které jsou tedy specificky cizinecké.⁵⁷ Jedná se o zákon č. 103/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Zákon odlišuje podmínky života cizinců od podmínek života občanů České republiky. Imigranti mají celou řadu povinností, které občané České republiky nemají.⁵⁸ Jednou ze základních povinností cizinců je hlásit místo pobytu na území ČR. Všichni cizinci, jejich rodiny a osoby s trvalým pobytem jsou povinni nahlásit místo svého pobytu. Povinnost se netýká osob mladších patnácti let, diplomatů a cizinců, jejichž svoboda byla určitým způsobem omezena.⁵⁹ Pobyt je nutnost nahlásit do třiceti dnů, pokud délka pobytu na území České republiky bude delší než třicet dní.⁶⁰ Cizinec hlásí místo svého pobytu na Policii České republiky, konkrétně pak na oddělení pobytových agend odboru cizinecké policie krajského ředitelství PČR, místně příslušného podle místa hlášeného pobytu cizince.⁶¹

Další z hlavních povinností cizinců na území České republiky, je mít platný cestovní doklad.⁶² Pokud cizinec nemá cestovní doklad, dopouští se přestupku a může mu být vystavena pokuta až pět tisíc korun českých. Cizinec musí též nahlásit změnu

⁵⁶ *Povinnosti cizinců během pobytu v ČR., Cizinci v ČR., Národní integrační centrum pro mládež., 30. října 2017 – 15:54., [online]., [cit. 2018 – 09 – 23, 13: 04]., Dostupné z: <<http://www.nicm.cz/povinnosti-cizincu-behem-pobytu-v-cr>>*

⁵⁷ ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR.,...* Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1., str. 192.

⁵⁸ ŠANDEROVÁ, Jadwiga a Olga ŠMÍDOVÁ MATOUŠOVÁ. *Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Knižnice Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-015-5., str. 109.

⁵⁹ *Povinnosti cizinců v ČR., Poradna pro občanství/občanská a lidská práva., [online] ©PORADNA 1999 – 2018., [cit. 2018 – 09 – 23, 13: 15] Dostupné z: <<http://poradna-prava.cz/www/old/povinnosti-cizincu-pobyt-cr.html>>*

⁶⁰ MACHAIDZE., Natela., *Povinnosti po příjezdu do ČR.,* Info cizinci – Infotmace pro cizince žijící v České republice., 8. 8. 2014., [online] © 2018., [cit. 2018 – 09 – 23, 13: 14]., Dostupné z: <<https://infocizinci.cz/trvaly-pobyt/povinnosti-po-prijezdu-do-cr/>>

⁶¹ *Povinnosti cizinců během pobytu v ČR., Cizinci v ČR., Národní integrační centrum pro mládež., 30. října 2017 – 15:54., [online]., [cit. 2018 – 09 – 23, 13:22]., Dostupné z: <<http://www.nicm.cz/povinnosti-cizincu-behem-pobytu-v-cr>>*

⁶² Tamtéž

příjmení, osobního stavu, údajů o cestovním dokladu či dalších dokladech, které byly vydány Českou republikou. Tyto změny musí nahlásit občané Evropské unie do patnácti pracovních dnů, občané třetích zemí pak do tří pracovních dnů. Kromě již zmíněných, jsou další povinnosti cizinců na území České republiky dle cizineckého zákona následující: nahlášení ztráty cestovního dokladu, chránit doklady, které byly vydány Českou republikou před poškozením či ztrátou. Odevzdat je do tří dnů před skončením pobytu. Spolupracovat s Policií České republiky. Při pobytu zajistit úhrady nákladů na zdravotní péči.⁶³

I přes to, že mají cizinci v České republice celou řadu povinností, v mnoha případech však mají ztížené podmínky dostat se k celé řadě zaopatření a oprávnění, která jsou pro občany České republiky relativně velmi dobře dostupná. Příkladem může být sociální podpora či zdravotní péče. Jsou rozlišovány různé druhy imigrace, především dle země původu a účelu příchodu do České republiky. Na základě tohoto rozlišení pro cizince platí různá pravidla, což do jisté míry vede k hierarchické diferenciaci imigrantů, kteří se rozhodli žít v České republice. Jeden z největších rozdílů můžeme vnímat mezi trvalým a dlouhodobým pobytem. Imigranti, kteří mají trvalý pobyt v České republice, mají, dalo by se říci, nejbliže k právům občana České republiky. Mohou využívat nejrůznější instituce, které osoby s krátkodobým či dlouhodobým pobytem nemohou. Imigranti, kteří nemají trvalý pobyt na území České republiky, mají pak spíše více povinností.⁶⁴

Zákon však samozřejmě není jediný aspekt, který hraje roli v postavení imigrantů na našem území. Cizinci často vnímají své nerovné postavení vůči občanům České republiky tehdy, když hledají práci či dlouhodobý podnájem. Cizinci často uvádějí, že pokud projeví zájem o pracovní pozici a zaměstnavatel pozná, že se jedná o cizince, práci většinou nedostanou. Obdobné je to pak i s bydlením. V cizincích pak takovéto chování ze strany většinové společnosti vyvolá pocit nespravedlnosti. Nerovné postavení cizinci registrují také v běžném životě. Velké procento cizinců se shodne na tom, že když se

⁶³ *Povinnosti cizinců v ČR.*, Poradna pro občanství/občanská a lidská práva., [online] ©PORADNA 1999 – 2018., [cit. 2018 – 09 – 23, 13: 34] Dostupné z: <<http://poradna-prava.cz/www/old/povinnosti-cizincu-pobyt-cr.html>>

⁶⁴ ŠANDEROVÁ, Jadviga a Olga ŠMÍDOVÁ MATOUŠOVÁ. *Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Knižnice Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-015-5., str. 109.

občan České republiky dozví, že ten, kdo stojí proti němu je cizinec, začne se k němu chovat jinak, většinou více rezervovaně.⁶⁵

Dalším atributem, který hraje důležitou roli v postavení imigrantů v naší společnosti, je integrace do společnosti. Podkapitola 1.6.1 Sociální integrace bude věnována důležitosti integrace cizinců do společnosti. V neposlední řadě pak důležitou roli v postavení cizinců hraje jejich samotná prezentace. Mnohdy se stává, že imigranti berou sami sebe jako někoho, kdo je odlišný, jiný a tím přispívají k tomu, aby si to myslela i většinová společnost.

1.5 Diskriminace

Pojem diskriminace pochází z latinského *discriminare*, do češtiny přeložitelné jako rozlišovat. Jedinci či celé skupiny obyvatel mohou být diskriminováni na základě mnoha faktorů. Mezi nejčastější patří diskriminace na základě pohlaví, věku, náboženství či rasy. Platné zákony České republiky diskriminaci zakazují, ale otázkou je, jaké by byly případné sankce pro ty, kteří by se diskriminace prokazatelně dopustili.⁶⁶ Opakem diskriminace je pak jistě rovné postavení neboli nediskriminace, která je chápána jako jeden z hlavních a základních principů států, které jsou právně demokratické. Na základě nediskriminace pak i osoby, které nemají v konkrétním státě státní občanství, mají nárok na dodržování všech lidských práv a také právo na rovnost, tedy právě na nediskriminaci. Je však důležité nezaměňovat diskriminaci a stanovení cizineckého práva v konkrétním státě. Kvalitně propracované cizinecké právo, které cizincům nebrání kvalitnímu a důstojnému životu v nové zemi, je důležité a více než žádané.⁶⁷

Jak již bylo zmíněno, opakem diskriminace pak rozumíme nediskriminaci neboli rovnost. Pojem rovnost je však relativně neurčitý pojem. Na základě právního termínu by rovnost mohla být charakterizována tak, že všechny osoby jsou si rovny před zákonem. Rovnost však nelze chápat pouze v oblasti právní. Rovnost by měla být postavena na

⁶⁵ TOLLAROVÁ, Blanka., *Praktické potíže cizinců v ČR.*, 20. 3. 2009., Migrace online., [online]., [cit. 2018 – 10- 15, 21:37]., Dostupné z:< <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/prakticke-potize-cizincu-v-cr>>

⁶⁶ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník.* Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8., str. 24.

⁶⁷ ČÍŽINSKÝ, Pavel in *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance veřejné správy.* Praha: Multikulturní centrum Praha, 2006. ISBN 80-239-7825-X., str. 25.

základě důstojnosti všech lidí. Důstojnosti, která nemůže být nikomu upírána.⁶⁸ V České republice je platný antidiskriminační zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení.⁶⁹

1.5.1 Přímá a nepřímá diskriminace

„Přímá diskriminace spočívá ve znevýhodňování jedinců na základě aspektů, jako je pohlaví, rasa, náboženské vyznání či věku.“⁷⁰

Na základě jasně a zřetelně vypracovaných proti diskriminačním mezinárodních a evropských standardů v jednotlivých státech, se dnes s přímou diskriminací setkáváme v daleko menší míře, než tomu bylo v minulosti. Přímá diskriminace menšin na určitém území se vyskytuje spíše ojediněle. To však neznamená, že by byla rasová diskriminace zcela vymýcena či neexistovala. Subjekt, který diskriminuje, většinou o diskriminaci nehovoří. Své jednání se mnohdy snaží zamaskovat, aby na první pohled nebylo patrné, že se jedná o člověka, který diskriminuje. Stejně tak, jako platí zákaz přímé diskriminace, platí, nebo by alespoň měla platit neutralita jednotlivých států v otázkách svobody náboženského vyznání. Tato svoboda náboženského vyznání byla již mnohokrát zdůrazňována například v rozsudcích Evropského soudu pro lidská práva. Stát stejně tak, jako nesmí zvýhodňovat jednu rasu před druhou, nesmí také zvýhodňovat či upřednostňovat jedno náboženství před ostatními.⁷¹

Za nepřímou diskriminaci se považuje „takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je třetí osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.“⁷²

⁶⁸ FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007. ISBN 978-80-254-1054-7., str. 115.

⁶⁹ *Sbírka zákonů*, Zákony., Sagit., [online]., © 1996–2018 Nakladatelství Sagit, a. s., [cit. 2018 – 10 – 08, 21:13]., Dostupné z: < <http://www.sagit.cz/info/sb17365>>.

⁷⁰ DOBEŠOVÁ, Marie., *Diskriminace přímá a nepřímá, věc (ne)známá.*, Pro fair play., [online] © 2018 Lagardère Active ČR., [cit. 2018 – 10 – 08, 20:45]., Dostupné z:< <https://www.profairplay.cz/diskriminace-prima-a-neprima-vec-neznama> >

⁷¹ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 54.

⁷² Antidiskriminační zákon č. 198/2009 Sb., § 2 odst. 3

Nepřímá diskriminace je mnohem méně nápadná než diskriminace přímá.⁷³ Často jsou nejednotné i mnohé mezinárodní orgány, které se otázkou nepřímé diskriminace zabývají. V právní praxi se nepřímá diskriminace či jinými slovy skrytá diskriminace ukazuje daleko více problematická než diskriminace přímá. Nepřímou diskriminaci můžeme pozorovat například u konkrétních opatření států, kdy se tato opatření na první pohled jeví jako neutrální ke všem obyvatelům, avšak po detailnějším zkoumání zjistíme, že mají rozličný dopad na příslušníky většiny a menšiny. S nepřímou diskriminací se můžeme setkat například v otázce rovnosti mužů a žen ve společnosti či v případech týkajících se znevýhodňování příslušníků menšin či etnických nebo náboženských komunit.⁷⁴

1.6 Integrace cizinců do české společnosti

Podkapitulu, která se zaměřuje na integraci, považuji za velmi důležitou, jelikož si myslím, že integrace cizinců do společnosti dané země, ve které se rozhodli žít je velmi důležitá. To, jak moc se cizinci integrují do nové země, pak dle mého názoru, bude nadále ovlivňovat nejen jejich životy, ale také životy všech obyvatel dané země. Díky zdařené integraci cizinců do společnosti se může velmi výrazně zkvalitnit jejich život. Díky dobré integraci pak například mohou dostat pracovní nabídky, které by v jiných případech s největší pravděpodobností nedostali. Chtěla bych však zdůraznit, že integrace by, dle mého názoru, neměla být chápána jako něco, díky čemu jedinec ztratí svou kulturu a přijme za svou kulturu nové země. Myslím si, že zdařilá integrace je o poznání a respektování kultury země nové, ale nemělo by se jednat o asimilaci, tzn. jedinec by neměl přijít o kulturu svou, kulturu země odkud přichází.

Termín integrace je chápán pozitivně, jelikož integrovaná společnost je taková, která je dobře uspořádána a samotná integrace je tedy proces, který slouží k propojení různých prvků.⁷⁵ Integrace je souhrnný obousměrný proces,⁷⁶ který se věnuje mnoha

⁷³ DOBEŠOVÁ, Marie., *Diskriminace přímá a nepřímá, věc (ne)známá.*, Pro fair play., [online] © 2018 Lagardère Active ČR., [cit. 2018 – 10 – 08, 20:45]., Dostupné z: <<https://www.profairplay.cz/diskriminace-prima-a-neprema-vec-neznama>>

⁷⁴ SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0., str. 55.

⁷⁵ TOLLAROVÁ, B. (2006): Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace? *Biograf*(39): 107 odst., [online]., © Časopis Biograf 2006., [cit. 2018 – 10 – 09, 15:23]., Dostupné z: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v3902>>.

⁷⁶ DRBOHLAV., Dušan., *Migrace a (in)migrace v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?.*, Praha Sociologické nakladatelství SLON., 2010., ISBN: 978-80-7419-039-1., str. 91.

oblastem lidského života. To, jak moc je integrace důležitá, ukazuje i fakt, že míra úspěšnosti imigrace závisí především na kvalitě jeho integrace.⁷⁷

Každý stát přistupuje k integraci různě. Jakým způsobem je k integraci v jednotlivých státech světa přistupováno, je ovlivněno například jeho historií, tradicí, zkušeností s migrací či národní sebedefinicí.⁷⁸ V rámci integrace je důležité položit si otázku, zda jednotlivé státy chtějí pouze jednostrannou integraci ze strany cizinců do jejich společnosti tedy spíše asimilaci, či integraci, v rámci které dochází ke změně jak na straně cizinců, tak také většinové společnosti.⁷⁹ První způsob integrace je (či v minulosti alespoň byl) typický například pro Francii, která vyžaduje asimilaci cizinců, kteří se rozhodli žít na území tohoto státu. Druhý způsob integrace je pak typický například pro Velkou Británii. V tomto případě je odlišnost více respektována a zohledňována, avšak je předpokládáno, že cizinci, kteří ve Velké Británii žijí si do určité míry osvojí kulturu a zvyky většinového obyvatelstva.⁸⁰ V současné době je integrace v evropských státech založena především na liberálně – demokratických principech, respektu k odlišné kulturní a náboženské identitě. Pokud integrace cizinců v dané zemi, regionu či obci nefunguje, často to může dopadnout segregací přistěhovalců do etnických enkláv a komunit. Komunity jsou pak často začleňovány do tzv. okrajové společnosti.⁸¹

Integrace cizinců do společnosti probíhá vždy na několika úrovních, konkrétně na úrovni občansko – politické, sociálně – ekonomické a kulturní. Někdy se hovoří také o úrovni identifikační. Úrovně integrace jsou pak ovlivňovány vzdělávacím systémem, přístupem ke zdravotním službám a dalšími všeobecnými nástroji pro integraci. Integrace

⁷⁷ Integrovaná politika., Integrace cizinců v ČR., Cizinci v České republice., [online]., © MPSV 2015., .., [cit. 2018 – 10 -09, 14:46]., Dostupné z: < <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>>.

⁷⁸ TOLLAROVÁ, B. (2006): Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace? *Biograf* (39): 107 odst., [online]., © Časopis Biograf 2006., [cit. 2018 – 10 – 09, 15:23]., Dostupné z: < <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v3902>>.

⁷⁹ ŠTICA, Petr., *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky.*, Ostrava: Moravapress, 2014., ISBN: 978-80-87853-20-7., str. 73.

⁸⁰ TOLLAROVÁ, B. (2006): Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace? *Biograf* (39): 107 odst., [online]., © Časopis Biograf 2006., [cit. 2018 – 10 – 09, 15:23]., Dostupné z: < <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v3902>>.

⁸¹ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice.* Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0., str. 23.

by neměla znamenat ani odmítání cizinců, ani naléhání na jejich asimilaci. Mělo by se jednat o důstojné soužití všech jedinců ve společnosti.⁸²

Integraci cizinců se věnují také církevní dokumenty, které ji chápou jako určitý proces, který musí být vždy oboustranný – podílejí se na něm jak samotní cizinci, kteří by měli být schopni inkluze, tak většinová společnost dané země, která by měla respektovat kulturní odlišnosti.⁸³

V České republice je integrace cizinců zaměřena jednak na občany tzv. třetích zemí, kteří v České republice žijí legálně, ale také na většinovou společnost.⁸⁴

1.6.1 Sociální integrace

Základem sociální integrace by vždy měl být rovný přístup a spolupráce s institucemi, které jsou v hostitelské zemi důležité, klíčové.⁸⁵ Pro sociální integraci je důležitý přístup ke vzdělání, samostatnost cizinců či přístup k trhu práce.⁸⁶ Pracovní uplatnění se tak bere jako pozitivní faktor, který působí na cizince a dává mu možnost nejen vydělat si peníze, ale také možnost setkávat se a navazovat sociální kontakty s majoritní společností.⁸⁷ Pokud se ale cizinec díky své pracovní pozici cítí stále nejistý, především v oblasti sociální a ekonomické, je tím negativně ovlivněna i jeho snaha o integraci do společnosti.⁸⁸ Oblast práce a pracovních příležitostí pak může být paradoxně i jakýmsi stigmatem. Jelikož se v mnoha odvětvích můžeme setkat s tím, že zahraniční pracovníci

⁸² TOLLAROVÁ, B. (2006): Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace? *Biograf* (39): 107 odst., [online]., © Časopis Biograf 2006., [cit. 2018 – 10 – 09, 15:23]., Dostupné z: < <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v3902>>.

⁸³ ŠTICA, Petr., *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*., Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN: 978–80-87853-20-7., str.86.

⁸⁴ Integrovaná politika., Integrace cizinců v ČR., Cizinci v České republice., [online]., © MPSV 2015., .., [cit. 2018 – 10 – 09, 15:54]., Dostupné z:< <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>>.

⁸⁵ POŽÍZKOVÁ, Hana., Rákoczyová, Miroslava., in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava Robert, TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0., str. 29.

⁸⁶ ŠTICA, Petr., *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*., Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN: 978–80-87853-20-7., str.74.

⁸⁷ POŽÍZKOVÁ, Hana., Rákoczyová, Miroslava., in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava Robert, TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0., str. 29.

⁸⁸ ŠTICA, Petr., *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*., Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN: 978–80-87853-20-7., str.74

jsou vyčleňováni do pozic na sekundárním pracovním trhu. Tyto pozice se pak mnohdy výrazně odlišují a je pro ně charakteristická například nízká mzda, dlouhá pracovní doba, nejistá pracovní smlouva a mnohdy velká stigmatizace ze strany většinového obyvatelstva. Často jsou tyto práce vnímány jako „práce pro cizince“. Občané Evropské unie mají volný přístup na trh práce v České republice. U občanů třetích zemí je potřeba k tomu, aby mohli vstoupit na trh práce pracovní povolení. Pokud mají občané třetích zemí institut trvalého pobytu, nemusí již mít pracovní povolení.⁸⁹

Pro kvalitní integraci jsou také důležité další oblasti. Důležitá je například oblast vzdělávání. Vzdělávat by se měli jak cizinci, tak především jejich děti. V rámci integrace do české společnosti musí být zajištěna přístupnost k povinné školní docházce či studiu na střední i vysoké škole. Cizincům, kteří se v České republice chtějí usadit, by měly být poskytnuty integrační či jazykové kurzy. Cizinec má v České republice nárok na 400 hodin výuky českého jazyka. Většinou kurzy trvají v rozmezí šesti až dvanácti měsíců. Po ukončení kurzu následuje zkouška z českého jazyka, po jejímž úspěšném absolvování dostane cizinec osvědčení. Cílem těchto forem vzdělání je především lepší adaptace a získání nových vazeb s většinovou společností.⁹⁰ Právě navazování vztahů s občany je důležitou součástí sociální integrace cizinců. Rozvoj sociálních vztahů je dokonce považován za klíčový faktor v rámci budování sociálního kapitálu. Cizinci si často v zemi, do které se rozhodli přistěhovat, budují tři základní typy sociálního kapitálu:

- a) **vnitroskupinový** – kapitál, který může být velmi silný, ale je tvořen pouze uvnitř etnických skupin či rodiny,
- b) **přemostňující** – kapitál, který sice není tak silný jako předchozí, ale již není tvořen pouze uvnitř etnických skupin či rodin jako tomu bylo u prvního typu,

⁸⁹ POŘÍZKOVÁ, Hana., Rákoczyová, Miroslava., in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava Robert, TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0., str. 29.

⁹⁰ *Informace o procesu integrace cizinců, azylantů, přesídlenců a krajanů v České republice.*, Azyl, Migrace a integrace., Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 11 – 05, 19:45]., Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=35703&docType=&chnum=2>>

- c) **spojovací** – kapitál, který představuje kontakt mezi cizinci a majoritní společností. Cizinci již mají kontakt s lidmi na různých pozicích v mocenské či sociální struktuře společnosti.⁹¹

Pro cizince je důležité, aby budovali všechny ze zmíněných typů sociálních kapitolů. Pokud by například budovali pouze vnitroskupinový kapitál, mohli by se buďto vědomě či nevědomě zcela izolovat od zbytkové společnosti. Pro dobrou integraci hraje důležitou roli i postoj majoritní společnosti k cizincům. Pokud se majoritní společnost staví k cizincům odmítavě, bude pro ně velmi těžké vytvořit si kvalitní sociální kapitál a pak reálně hrozí budování pouze vnitroskupinového kapitálu. Výzkumy veřejného mínění, které byly prováděny na území České republiky dokazují, že cizinci jsou českou veřejností považováni spíše za celorepublikový problém (58 % dotazovaných), nikoli za problém lokální (26 %). Z tohoto výzkumu tedy vyplývá, že v České republice existují stále značné předsudky vůči cizincům. Nejvíce sympatičtí pak dotázaným přišli Slováci. Méně sympatičtí pak respondentům byli Ukrajinci, Vietnamci či Romové.⁹²

⁹¹ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, POŘÍZKOVÁ, Hana in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0., str. 32.

⁹² Tamtéž, str. 33.

2 Teologicko – etický pohled na migraci

Není sporu o tom, že otázka migrace je nejen dnes důležitým tématem. Tématu byla věnována pozornost v průběhu celých lidských dějin, již od dob Starého a Nového zákona. V následujících podkapitolách bude představen biblický pohled na migraci, dále pak základní teologicko – etická reflexe Francesca de Vitoriiho či pohled katolické sociální nauky.

2.1 Pohled na migraci dle Francesca de Vitoriiho

Za jednu z prvních etických reflexí, která se týká problematiky migrace, se dá považovat etická reflexe Francesca De Vitoriiho, který žil v letech 1483 – 1546. De Vitoria byl španělský dominikánský teolog⁹³ a je považován za otce novověkého mezinárodního práva. Jeho působištěm byla univerzita v Salamance, konkrétně teologická katedra, která byla považována za jednu z nejdůležitějších teologických kateder své doby v celém Španělsku,⁹⁴ kde se ve svých přednáškách, které byly určeny studentům a učitelům, pokusil vymezit systematickou koncepci migračního práva a sociálně – etická stanoviska k novověké migraci.⁹⁵ Této koncepci se též věnuje ve svém díle *Relectiones de Indis*.⁹⁶

De Vitorii se v průběhu svého života podílel na vydání mnoha děl, mezi které patřila například *Secunda Secundae Sumy* teologie Tomáše Akvinského.⁹⁷ Pro De Vitoriiho byl Tomáš Akvinský inspirací, respektive jeho tradice, která je založena na tom, že každý člověk má svoji důstojnost, hodnotu a může se svobodně rozhodovat. Každý člověk má také práva, jelikož je to bytost, která je Bohem stvořena a povolána ke spáse. Cílem veškerého jednání člověka je pak již zmíněná věčná spása. De Vitorii se

⁹³ RETHMANN, Albert – Petr., *Žiješ mezi námi a jsi tu vítán.*, Katolický týdeník., 18. 1. 2005., [online]., © Katolický týdeník 2004 – 2018., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:45]., Dostupné z: < <http://www.katyd.cz/clanky/zijes-mezi-nami-a-jsi-tu-vitan.html>>

⁹⁴ SIEVERNICH, Michael., *Může hřích ospravedlnit válku?*., Salve revue pro teologii, duchovní život a kulturu., Krystal OP: Praha, 2010., ISSN: 1213-6301., str. 66.

⁹⁵ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str. 253.

⁹⁶ RETHMANN, Albert – Petr., *Žiješ mezi námi a jsi tu vítán.*, Katolický týdeník., 18. 1. 2005., [online]., © Katolický týdeník 2004 – 2018., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:45]., Dostupné z: < <http://www.katyd.cz/clanky/zijes-mezi-nami-a-jsi-tu-vitan.html>>

⁹⁷ SIEVERNICH, Michael., *Může hřích ospravedlnit válku?*., Salve revue pro teologii, duchovní život a kulturu., Krystal OP: Praha, 2010., ISSN: 1213-6301., str. 66.

zamýšlí a následně stanovuje práva, která člověku náleží. Jsou to tři následující: právo na život, svobodu a majetek. Výše zmíněná práva jsou práva základní, díky kterým si jsou všichni lidé rovni. Na jejich základě lze odvodit práva ostatní. To, že jsou si všichni rovni je jedno ze základních východisek jeho teologicko – etické reflexe. Na tomto základě pak De Vitorii stanovil tezi, která říká, že všechny národy jsou si rovny, a to na základě přirozeného práva. Rovnost mezi národy je založena na stejné lidské přirozenosti, od které pak mohou být odvozena práva řídící mezinárodní vztahy. Právě tento princip rovnosti všech lidí pokládá základní kámen pro etiku migrace.⁹⁸

Druhý princip, který De Vitorii přináší, je založen na společenství všech národů a lidí na zemi.⁹⁹ Tento princip je považován za jádro jeho učení o mezinárodním právu. Princip De Vitorii nazývá „*totus orbis*“, od kterého lze následně odvodit právo na vystěhovalectví a přistěhovalectví. Musí se ale vždy vycházet z toho, že na počátku bylo vše společné. Za tohoto předpokladu by pak mělo být každému dovoleno, aby se usadil tam, kde si sám zvolí.¹⁰⁰ Důležitá je vzájemná pomoc a také přátelství mezi národy s odkazem na přikázání lásky v Bibli. Právě láska nemá hranic mezi lidmi a národy. De Vitorii nezpochybňuje rozdělení území do jednotlivých států, ale zároveň také dodává, že rozdělení nesmí omezit spolupráci mezi státy navzájem, ani nesmí omezit pohyb osob či jejich možnost usadit se v jiné zemi. De Vitorii vychází z toho, že v dávné historii bylo velmi běžné cestovat z místa na místo a usadit se v nové krajině. Právě právo na přistěhovalectví je formováno ve čtyřech základních právech a to: právo na přistěhování a usazení, právo na obchod, právo na užívání věcí a právo na přijetí za občana. Práva by neměla omezovat přistěhovalce, ale zároveň také pamatují na původní obyvatele daného území, kterým by v případě přestěhování nových lidí na jejich území neměly vzniknout žádné škody a nevýhody. Právo na přistěhovalectví je dle De Vitoriiho právo vrozené, které náleží každému člověku.¹⁰¹

Kritikem De Vitoriiho koncepce byl teolog Luis De Molina, který žil mezi lety 1535 – 1600. Molina odmítá právo na přistěhování a veškeré pravomoci, které se týkají

⁹⁸ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str. 253.

⁹⁹ Tamtéž, 254.

¹⁰⁰ RETHMANN, Albert – Petr., *Žiješ mezi námi a jsi tu vítán.*, Katolický týdeník., 18. 1. 2005., [online]., © Katolický týdeník 2004 – 2018., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:45]., Dostupné z: < <http://www.katyd.cz/clanky/zijes-mezí-nami-a-ji-tu-vitan.html>>

¹⁰¹ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str. 254.

regulace přistěhovalectví, by dle něj, měly zůstat v rukou vlád jednotlivých zemí. Právě vlády mají právo na ochranu svého území a vlastnictví tak, jak samy uznají za vhodné. Výjimkou by pak byla situace, kdy se jedinec dostane do těžké situace. Právě pak mají státy na základě spravedlnosti všech lidí na zemi zajistit určité nezbytné minimum, aby se jedinec ze své situace dostal. Na De Molina pak navazuje celá řada osobností, které jeho myšlenky rozvíjí. Mezi ně patří například Hugo Grotius či Samuel von Pufendorf.¹⁰²

2.2 Pohled na migraci z pozice sociální nauky církve

„Sociální nauka církve je chápána jako tradice církevních dokumentů vyjadřujících se k aktuálním sociálním záležitostem.“¹⁰³ První encyklika, která spadá do sociální nauky církve je encyklika papeže Lva XIII., která nese název *Rerum novarum*.¹⁰⁴

V období začátku 20. století se církevní představitelé k problematice migrace vyjadřovali spíše okrajově. Pokud se o tématu diskutovalo, pak to bylo zejména ve spojení s jejími charitativními a pastoračními hledisky. Ač téma nebylo ústředním, objevilo se už v první sociální encyklice *Rerum Novarum* papeže Lva XIII. V této encyklice je téma spojováno především s otázkou spravedlivé mzdy a to tak, že spravedlivá mzda a soukromé vlastnictví přispívá k tomu, aby lidé zůstávali ve státech, kde se narodili. Kdyby lidem jejich země poskytla dobrou příležitost uživit se, nestěhovali by se do ciziny za lepšími příležitostmi. Zlomová situace nastává s pontifikátem papeže Pia XII., který se ve svých projevech věnuje mimo jiné také sociálním otázkám. Například nabádá k tomu, aby byly odstraněny překážky, které brání k přistěhování osob. Papež Pius XII. se tak stal obhájcem práva na přistěhování.¹⁰⁵ Papež například v roce 1952 vyzývá křesťany (především v západních zemích), aby podpořili ty, kteří se rozhodli

¹⁰² ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str. 259.

¹⁰³ MÍČKA, Roman., Kdo vlastní klíče k interpretaci sociální nauky církve?., *Studia Theologica* 12, č. 2., 2010., [online]., [cit. 2018 – 12 – 08, 8: 32]., Dostupné v PDF z: <<https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2010/02/07.pdf>>, str. 86.

¹⁰⁴ OÚTRATA, Filip., *Vývoj sociální nauky římskokatolické církve ve světle sociálních encyklik.*, Destemany., 2014., [online]., [cit. 2018 – 12 – 08., 08: 45], Dostupné z: <<https://www.getsemany.cz/node/3093>>

¹⁰⁵ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.260.

odejít ze své rodné země.¹⁰⁶ Papeže Pia XII. následovali jeho nástupci, pro které již bylo běžné vyjadřovat se k otázkám, které se týkaly imigrace a otázkám, které s migrací souvisejí. Papežové následovali argumenty Francisca De Vitoriiho, jehož myšlenky dále rozvíjeli. Mezi jeho hlavní následovníky patří například papež Jan XXIII., který ve své encyklice *Pacem in terris* předkládá vlastní seznam lidských práv, kde se také objevuje právo na vystěhování a přistěhování.¹⁰⁷ „Každý člověk má mít právo na svobodu pohybu a pobytu uvnitř státu, jehož je občanem, a pokud k tomu bere oprávněný důvod, má také právo přestěhovat se do jiného státu a usadit se v něm. Tím, že někdo je občanem jiného státu, nepřestává být člověkem velké lidské rodiny, občanem světového společenství všech lidí.“¹⁰⁸ „Mezi právy lidské svobody zasluhuje uznání také to, že každý může odejít do státu, v němž, jak doufá, se bude moci lépe postarat o sebe i o svou rodinu. Je proto povinností státníků přijímat přistěhovalce a pokud to dovoluje blaho jejich společenství, být vstřícní vůči úmyslu těch, kteří se snad chtějí začlenit do nové společnosti.“¹⁰⁹ Otázky migrace se více či méně dotýkají všichni následující papežové. Například papež Benedikt XVI. považuje migraci za jedno z klíčových témat dnešní doby.¹¹⁰ Důležitá je mezinárodní spolupráce mezi jednotlivými státy, protože žádný stát není schopný se s touto problematikou vypořádat sám. Pouze pokud budou jednotlivé státy spolupracovat, je možné se s problematikou migrace vyrovnat.¹¹¹ Současný papež, papež František vyzývá k mezinárodnímu dialogu o bezpečné a regulovatelné migraci.¹¹² „Musíme společně povzbuzovat státy k dojednání adekvátnějších a účinnějších reakcí na výzvy

¹⁰⁶ Zprávy, Papež František: *Základem přístupu k migraci může být sociální učení církve.*, Radio Vaticana., 8. 2. 2018., [online]., Copyright © 2003-2019 [cit. 2018 – 12 – 8, 21:54] Dostupné z:< <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=27291>>

¹⁰⁷ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.261.

¹⁰⁸ Jan XXIII., *Pacem in terris*, čl. 25, in: *Sociální encykliky*, s.186.

¹⁰⁹ Jan XXIII., *Pacem in terris*, čl. 106, in: *Sociální encykliky*, s.206.

¹¹⁰ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.262.

¹¹¹ Benedikt XVI., *Caritas in veritate*, čl. 62.

¹¹² Zprávy, Papež František: *Základem přístupu k migraci může být sociální učení církve.*, Radio Vaticana., 8. 2. 2018., [online]., Copyright © 2003-2019 [cit. 2018 – 12 – 8, 21:54] Dostupné z:< <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=27291>>

kladené migračními jevy. Můžeme tak činit na bázi základních principů sociálního učení církve – solidarita, subsidiarita, obecné blaho.“¹¹³

V současné době je tedy na migrace z pohledu sociálního učení církve, nahlíženo jako na šance na rozvoj, nikoli jako na problém.¹¹⁴ V církevních dokumentech lze pozorovat shodu na třech základních právech pro migranty. Práva jsou následující: právo na emigraci, právo cizince nebýt diskriminován, právo na sloučení rodiny.¹¹⁵

2.3 Biblický pohled na migraci

„Bible je základní listinou křesťanské víry v Boha a v něm zakořeněného křesťanského chápání světa.“¹¹⁶

Jak bylo již v této diplomové práci zmíněno, migrace není pouze otázkou posledních několika let. Samotná Bible popisuje mnoho případů migrace. Mnoho těch, kteří jsou ve Svatém písmu zmíněni, vystupují daleko od domova v místech, kde se nenarodili. Důvodů je celá řada. Někteří z nich se přestěhovali dobrovolně, jiní byli naopak nuceni své rodiště opustit nedobrovolně například z důvodu pronásledování. Mnoho přívrženců Ježíše Krista opouští své domovy a své profese, aby mohli jít v jeho stopách. Tento způsob života je založen nejen na směně, ale též se neobejde bez finanční pomoci od ostatních křesťanů.¹¹⁷

¹¹³ Papež František – audience pro účastníky Plenární rady Mezinárodní katolické komise pro migraci., in Radio Vaticana., 8. 3. 2018 [online]., Copyright © 2003-2019., [cit. 2018 – 12 – 8, 21:54] Dostupné z:< <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=27291>>

¹¹⁴ ŠTICA, Petr., *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky.*, Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN: 978-80-87853-20-7., str.86.

¹¹⁵ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenity: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.263.

¹¹⁶ Tamtéž, str.156.

¹¹⁷ STENSCHKE, Christoph., *Migration and Mission in Acts.*, Migration and Mission., [online]., [cit. 2018 – 11 – 27, 19:23]., Dostupné v PDF z:< <http://www.scielo.org.za/pdf/mission/v44n2/03.pdf>>, str. 133.

2.3.1 Pohled na migraci ve Starém zákoně

Již v biblické době je na cizince pohlíženo jako na ty, kteří potřebují pomoc druhých a je předpoklad, že se k nim lidé budou chovat solidárně.¹¹⁸ Za první migranty bychom mohli považovat Evu s Adamem, kteří byli vyhnáni z ráje. Za dalšího migranta by mohl být považován Abrahám, který byl povolán, aby opustil svou zemi. V průběhu historie Izraelského národa byli Izraelité několikrát deportováni a nuceni žít v exilu. Také díky životu v diaspoře, byli Izraelité často nuceni putovat z místa na místo. Některé starozákonní knihy taktéž vznikají v exilní době. Migrace je ve starozákonním pojetí chápána jako boží soud.¹¹⁹ Tato historická zkušenost pak samozřejmě Izraelity a celý izraelský národ do určité míry ovlivňuje i dnes. Je prokazatelné, že i v Biblických textech se často operuje s pojmem cizinec a cizinectví. Ve Starém zákoně byl postoj Izraelitů na cizinectví nejednotný a bylo zde viditelné značné napětí.¹²⁰ Nejednotnost v přístupu k cizincům můžeme spatřit i v tom, že ve Starém zákoně, psaném hebrejsky, můžeme najít čtyři pojmy, které označují cizince. Dva pojmy mají konotaci negativní, zbylé dva pojmy mají konotaci pozitivní. Negativně zabarveným pojmem je pojem „*nokri*“ (Český ekumenický překlad daného pojmu je cizinec či cizozemec) a „*zar*“ (Český ekumenický překlad daného pojmu je cizák.)¹²¹ Oba tyto pojmy označují osoby, které se nacházejí na území Izraele, ale nejsou Izraelité. Ve většině případů se jedná o obchodníky a vojáky.¹²² Jsou to osoby, které zemí pouze prochází a pobývají v ní po velmi krátkou dobu. Odmítají se přizpůsobit místní kultuře a zvyklostem. Termín „*nokri*“ je také spojován v souvislosti s jinými bohy, než je Hospodin.¹²³ K cizincům, kteří byli označováni jako „*nokri*“, bylo

¹¹⁸ Rethmann, Albert – Petr., *Žiješ mezi námi a jsi tu vítán.*, Katolický týdeník., 18. 1. 2005., [online]., © Katolický týdeník 2004 – 2018., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:45]., Dostupné z: < <http://www.katyd.cz/clanky/zijes-mezi-nami-a-jsi-tu-vitan.html>>

¹¹⁹ STENSCHKE, Christoph., *Introduction., Migration and Mission.*, [online]., [cit. 2018 – 11 – 27, 19:23]., Dostupné v PDF z:< <http://www.scielo.org.za/pdf/mission/v44n2/03.pdf>>, str. 130.

¹²⁰ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.159.

¹²¹ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace.* Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., str. 30.

¹²² MAGGAY, Melba Padilla., *Global kingdom, global people. Living faithfully in a multicultural world*, Langham: Global Library, 2017., ISBN: 978-1-78368-198-3., str. 58.

¹²³ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace.* Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., str. 31.

přístupováno s rezervou a odtažitostí.¹²⁴ Termín „zar“ je ještě více negativní, nežli pojem předchozí. Jsou jím označováni především Babyloňané, Egypťané či Asyřané, tedy ti, kteří sousedí s Izraelem a ti, kteří si nárokují Izraelské území. Opět i pojem „zar“ může být spojen s náboženstvím, konkrétně s náboženskou cizotou. „Zar“ slouží jiným bohům, než je Hospodin.¹²⁵

Druhá dvojice slov jsou slova „gér“ a „tóšáv“. Obě tato slova mají pozitivní konotaci. „Gér“ (Český ekumenický překlad je host.) Je to osoba, kterou nepojí žádné pouto s lidmi, vedle kterých žije, ani není vlastníkem Izraelské půdy. Jedná se tedy o osobu, která opustila své rodiště. Žije dle Izraelského práva a jeho život je závislý na pohostinnosti a pomoci okolních lidí. Může se jednat o osobu, která se ocitla v cizím prostředí. Ve Starém zákoně Hospodin na tohoto cizince pamatuje a Izraelskému národu v Sinajské smlouvě klade na srdce, aby s ním zacházeli přívětivě.¹²⁶ „Ger“ má nárok na spravedlivý proces a sobotní odpočinek stejně tak, jako Izraelité.¹²⁷ Podobně je to i s pojmem „tóšáv“. (Český ekumenický překlad je přistěhovalec, novousedlík). Rozdíl ve významu slov „gér“ a „tóšáv“ je velmi malý. Termín „tóšáv“ se ve Starém zákoně objevuje spíše ojediněle a označuje imigranta, který je sociálně a také ekonomicky závislý na pomoci ostatních.¹²⁸

Jedním z ústředních témat Starého zákona byl vztah k cizincům. Jaký by měl mít Izraelita vztah k cizincům, je obsaženo i v ústřední části Tóry, konkrétně v přikázání lásky k bližnímu.¹²⁹ Ve Starém zákoně je kladen velký důraz na pohostinnost, jelikož setkání s hostem může být chápáno jako setkání s Bohem. Pohostinnost je chápána ve smyslu projevu víry a důvěry vůči druhému a také vůči Hospodinovi. Ve Starém zákoně je možno nalézt celou řadu příkladů pohostinnosti. Jako příklad je často uváděn praotec

¹²⁴ LANSER, Rick., *The Foreigner. What is God's Perspective on Immigration?*, Associates for biblical research., [online] © 2013 Associates for Biblical Research., [cit. 2018 – 11 – 27, 20:11]., Dostupní z: < <http://www.biblearchaeology.org/post/2017/01/28/What-is-Gods-Perspective-on-Immigration.aspx> >

¹²⁵ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., str. 30.

¹²⁶ Tamtéž, str. 33.

¹²⁷ MAGGAY, Melba Padilla., *Global kingdom, global people. Living faithfully in a multicultural world*, Langham: Global Library, 2017., ISBN: 978-1-78368-198-3., str. 58.

¹²⁸ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., str. 32.

¹²⁹ ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5., str.163.

Abrahám či jeho příbuzný Lot.¹³⁰ Pohostinnost měla být bližním poskytnuta, ale také nesměla být lidmi odmítnuta, jinak by se mohlo jednat o urážku. Je tedy patrné, že péče o cizince je jedním z důležitých témat Starého zákona. Jedním z důvodů může být jistě i to, že sami izraelité byli cizinci v Egyptě a právě ono vyvedení z egyptského područí je jednou z důležitých dějinných událostí izraelského národa.¹³¹ Kromě pohostinnosti je ve Starém zákoně kladen důraz na soucit a solidaritu s cizinci. Na cizince je pohlíženo jako na někoho, kdo potřebuje ochranu v novém, neznámém prostředí. Právě tento přístup přispívá k univerzalizmu, který je typickým znakem křesťanství.¹³²

2.3.2 Pohled na migraci v Novém zákoně

Také novozákonní období je obdobím velkých migrací. Ježíš Kristus opouští domov a putuje se svými přívrženci krajinou.¹³³ „*Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali.*“ (J I, II). Ježíš Kristus sdílí zkušenosti izraelitů, kteří byli nuceni nedobrovolně emigrovat ze své vlasti a díky jeho vlastnímu prožitku, s nimi může soucítit.¹³⁴

V některých kanonických evangeliích je možné vidět, jakým způsobem Ježíš k cizincům přistupuje. Ježíšův vztah k cizincům bychom mohli charakterizovat jako vztah otevřenosti. Ježíš především usiloval o odstranění pomyslných hranic, které se mezi lidmi utvářejí. Hranice jsou definitivně zbořeny Velikonoční událostí, tedy Ježíšovou smrtí na kříži. Křesťanství se otevírá všem lidem i těm, kteří pocházejí z cizího (mimo židovského) prostředí. Díky této filosofii se může křesťanství šířit napříč kulturami, etniky aniž by se identifikovalo s konkrétním národem. Ježíšův přístup k cizincům pak udává směr pro jeho následovníky.¹³⁵

¹³⁰ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., str. 35.

¹³¹ Tamtéž, str. 49.

¹³² REGNER, Jan. *Migrace jako poslání.*, O migraci bez hysterie., [online]., [cit. 2018 – 11- 06, 10:04]., Dostupné z: <http://www.jesuit.cz/soubory/bulletin/2016_1.pdf>., str. 7.

¹³³ STENSCHKE, Christoph., *Introduction.*, Migration and Mission., [online]., [cit. 2018 – 11 – 27, 19:23]., Dostupné v PDF z: <<http://www.scielo.org.za/pdf/mission/v44n2/03.pdf>>, str. 131.

¹³⁴ STRINE, C. A., *Jezis the migrant.*, *Engaginf the new testament.*, in *What does the Bible say about migration?.*, [online]., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:51]., Dostupné v PDF z: <<http://www.christiansinparliament.org.uk/uploads/What-does-the-Bible-say-about-migration-final.pdf>>., str. 5.

¹³⁵ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., str. 54.

Vztah Ježíše Krista k cizincům je možné nalézt v Lukášově evangeliu, konkrétně v Podobenství o milosrdném Samařanovi (L 10, 25-37).¹³⁶ Stejně, jako tomu bylo ve Starém zákoně i v Novém zákoně je kladen důraz na poskytnutí pomoci a pohostinnosti vůči cizincům. Jedná se o základní eticky normativní podnět křesťanství. V Podobenství o milosrdném Samařanovi lze vidět lásku jako univerzální, tedy pro všechny lidi světa. Nejen láska, ale také péče a pomoc by měla být poskytnuta každému člověku, který se ocitl v ohrožení či nedostatku. Právě láska k bližnímu je základním stavebním kamenem, proč by se křesťané měli podílet na pomoci cizincům a migrantům. Dle slov Matthewa Soerense bychom při uzavírání migrační politiky měli pamatovat na to, že nejde pouze o cizince, ale především o bližního, kterému je třeba poskytnout potřebnou pomoc.¹³⁷

Jak židé, tak křesťané kladli důraz na pomoc „cizímu“ člověku.¹³⁸ Je patrné, že se migrace v biblické historii neobešla bez vzájemné solidarity. Stejně tak by tomu mělo být i v současné době. Církev by se měla angažovat v otázkách potírání xenofobie a měla by nabízet (pastorační) pomoc těm, kteří se z jakéhokoli důvodu, ať už dobrovolně či nedobrovolně rozhodli opustit svůj domov a migrují.¹³⁹

¹³⁶ STRINE, C. A., *Engagin the new testament.*, in What does the Bible say about migration?., [online]., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:59]., Dostupné v PDF z:< <http://www.christiansinparliament.org.uk/uploads/What-does-the-Bible-say-about-migration-final.pdf>>., str. 6.

¹³⁷ ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace.* Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1., str. 65.

¹³⁸ STRINE, C. A., *Jezis the migrant.*, *Engagin the new testament.*, in What does the Bible say about migration?., [online]., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:51]., Dostupné v PDF z:< <http://www.christiansinparliament.org.uk/uploads/What-does-the-Bible-say-about-migration-final.pdf>>., str. 6.

¹³⁹ STENSCHKE, Christoph., *Reflection.*, Migration and Mission., [online]., [cit. 2018 – 11 – 27, 19:23]., Dostupné v PDF z:< <http://www.scielo.org.za/pdf/mission/v44n2/03.pdf>>., str. 147.

3 Sociální práce s cizinci

Kapitola sociální práce s cizinci je ústředním tématem této diplomové práce. V rámci jednotlivých podkapitol bude představena vlastní práce sociálních pracovníků s migranty. Kapitola se dále, mimo jiné, bude věnovat osobnostním charakteristikám, které mají mít sociální pracovníci, kteří pracují s cizinci.

Sociální práce je jednak oblastí teoretickou, tak také oblastí praktickou a využívá poznatky mnoha vědních oborů.¹⁴⁰ Cílem sociální práce je zajistit profesionální péči o člověka, která se zakládá na specifických pracovních metodách. Sociální práci můžeme využít též v oblasti nerovnosti a nespravedlnosti, jelikož se mimo jiné zaměřuje na odstranění společenských bariér.¹⁴¹

Jedno z hlavních témat, se kterým se sociální práce, respektive sociální pracovníci setkávají, jsou buďto problematické vztahy mezi jednotlivci či skupinami a společností či samotným občanem a státem. Úkolem sociálních pracovníků je podpora klientů, aby zvládali interakce se svým okolím. K tomu jsou často využívány dvě strategie. První strategie je založena na zvyšování kapacity lidského zvládání a v rámci druhé jsou ovlivňovány přiměřenosti¹⁴² „životních požadavků formálních a neformálních subjektů životního prostoru lidí v problémových životních situacích.“¹⁴³

Sociální práce s cizinci je specifická v tom, že cizinci se nenarodili v České republice a mnohdy nejsou jejími občany. Každý člověk si v rámci dětství a dospívání prošel procesem socializace. Proces mohl být často odlišný od procesu socializace v České republice. Samozřejmě záleží, z jaké části světa cizinec pochází. U cizince, který pochází z evropského prostředí a jeho kultura je stejně, jako kultura v České republice, založena na křesťanství a antické tradici předpokládáme, že jeho socializace proběhla v relativně podobném sociokulturním kontextu. Rozdílné je to pak u cizinců, kteří se narodili v jiné než euroamerické kulturní oblasti. U nich se dá očekávat, že proces socializace často probíhal ve velmi odlišných sociokulturních kontextech a tito cizinci pak mohou být v orientaci v nové zemi doslova ztraceni. V České republice tvoří valnou většinu obyvatel lidé, jejichž národnost je česká. Cizinci jsou zde tedy v menšině.

¹⁴⁰ *Náš pohled na sociální práci.*, Poslání a cíle., Sociální práce., [online]., © 2014., [cit. 2018 – 12 – 13, 10:34], Dostupné z: <<http://www.socialniprace.cz/index.php?sekce=1&podsekce=17>>

¹⁴¹ NOVOTNÁ, Jana., *Teorie sociální práce.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011., str. 5.

¹⁴² BALÁŽ, Roman. *Společenské kontexty sociální práce a jejich vliv na práci s cizinci* In: Sociální práce, Sociální práce, ročník 12, číslo 4. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str. 135.

¹⁴³ Tamtéž

Menšina je charakterizována prostřednictvím určitých znaků, mezi které patří například to, že se od většiny liší na základě kulturních či tělesných znaků. Příslušnost k menšině pak často není dobrovolná a lidé v rámci menšiny mezi sebou pocítují větší míru solidarity.¹⁴⁴

Sociální pracovník, který pracuje s cizinci, by měl být klientovým průvodcem. To znamená, že by určitě neměl být tím, kdo za klienta řeší všechny jeho povinnosti, ale ani by neměl být tím, koho se klient bojí oslovit.¹⁴⁵ Hlavní náplní sociální práce s cizinci je především poskytování poradenství. Jedná se o poradenství v oblasti azylu a azylové procedury, právech a povinnostech, které cizinci mají, pomoc v orientaci v sociálním a politickém systému České republiky. Další náplní sociální práce s cizinci je také poskytnutí kvalitní psychické opory při azylových procedurách, jelikož tyto procedury jsou mnohdy velmi zdlouhavé a někdy také s nejasným výsledkem. Cizinci, kteří jsou žadatelé o azyl a nacházejí se v azylovém řízení, mají mnohdy strach z nejasné budoucnosti. To by si měl sociální pracovník uvědomit a brát v potaz. Sociální práce s cizinci by samozřejmě měla směřovat k integraci do české společnosti, což obsahuje nejen znalost českého jazyka, ale ideálem je orientace v české společnosti a také umění zapojit se do jejího fungování. Sociální pracovníci by se měli věnovat také těm osobám, které si podaly žádost o azyl, ale jejich žádost bude s největší pravděpodobností zamítnuta. V těchto případech by měla práce sociálního pracovníka spočívat nikoli v integraci do české společnosti, ale především by se měla zaměřit na další možnosti, které žadatel o azyl má. V neposlední řadě je důležitá spolupráce nejen se samotnými migranty, ale také s českou společností, respektive věnovat se otázce rasové nesnášenlivosti mezi veřejností.¹⁴⁶

Sociální pracovník, který pracuje s cizinci by se vždy měl seznámit s klientovou minulostí. Měl by vědět z jakého sociokulturního prostředí klient pochází. Dále by měl vědět z jakého důvodu se klient nachází na území České republiky. Na základě těchto informací by měl sestavit plán práce, který bude odpovídat klientovým potřebám.

¹⁴⁴ BALÁŽ, Roman. *Společenské kontexty sociální práce a jejich vliv na práci s cizinci* In: Sociální práce, Sociální práce, ročník 12, číslo 4. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str. 135.

¹⁴⁵ KULHAVÁ, Lucie., *Sociální práce s migranty II.- role sociálního pracovníka v integraci migrantů / uprchlíků do České společnosti* In Sociální noviny., 2. listopadu 2015. [online]., [cit. 2019-01-03]., Dostupné z: <<http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/513-socialni-prace-s-migranty-ii-role-socialniho-pracovnika-v-integraci-migrantu-uprchliku-do-ceske-spolecnosti> >

¹⁴⁶ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X., str. 134.

Důležitou částí, je prvotní kontakt sociálního pracovníka a klienta. Jelikož lidé často dají na první dojem, je důležité, aby pracovník na klienta zapůsobil co nejlépe. Díky tomu si mohou rychleji vybudovat vzájemnou důvěru, která je neopomenutelnou složkou dobré a kvalitní spolupráce. Jelikož je častou překážkou jazyková bariéra klienta, je o to důležitější neverbální komunikace ze strany sociálního pracovníka.¹⁴⁷

Sociální pracovník, která pracuje s cizinci musí být také připraven na to, že mohou nastat nejrůznější překážky, na něž by měl umět reagovat. Mezi možné překážky může patřit jazyková bariéra, sociokulturní osobnost, etnocentrismus cizince či postoje veřejnosti.¹⁴⁸

Jazyková bariéra může být mnohdy problematická především z toho důvodu, že sociální práce je založena na komunikaci, vzájemném porozumění a vzájemném působení mezi sociálním pracovníkem a klientem. Pokud si pak oba nerozumí, je velmi problematické na sebe vzájemně působit. Pokud si sociální pracovník a klient nejsou schopni porozumět, je třeba, aby byl přizván tlumočnick. Ten pak slouží jako zprostředkovatel. Další potenciální překážkou může být **sociokulturní osobitost** cizince. Zde samozřejmě platí to, co bylo popsáno na začátku třetí kapitoly a to, že čím je země, ze které cizinec pochází kulturně vzdálenější naší zemi, tím je pro něj problematičtější porozumět jí a zorientovat se. Rozdíly mohou nastat v oblasti náboženství, jazyka, zvyků a rituálů, projevování emocí či neverbální komunikace. Za potenciální bariéru může být považován také **etnocentrismus** cizince. V rámci etnocentrismu pak může cizinec nabýt mylného dojmu, že všichni lidé pohlížejí na svět stejně či alespoň velmi podobně jako on. Tato myšlenka může být velmi problematická a může být také velkou překážkou v integraci do nové společnosti. V neposlední řadě můžeme za potenciální bariéru považovat také **postoj veřejnosti** vůči cizincům. V České republice je migrace stále velmi často viděna jako něco negativního a s tím se také pojí postoje k migrantům.¹⁴⁹

¹⁴⁷ MASLEN, Jozef a Peter BRNULA. *Sociálna práca s utečencami*: Jozef Maslen, Peter Brnula. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. Edícia sociálna práca - sociálna politika [Občianske združenie Sociálna práca]. ISBN: 80-89185-06-1., str. 87.

¹⁴⁸ BALÁŽ, Roman. *Společenské kontexty sociální práce a jejich vliv na práci s cizinci* In: Sociální práce, Sociální práce, ročník 12, číslo 4. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str. 136.

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 136.

3.1 Hodnoty sociálních pracovníků

Sociální práce je disciplína, která vznikla na základě demokratických a také humanistických ideách. Mezi základní hodnoty, které sociální práce ctí je důstojnost, úcta a rovnost všech lidí bez rozdílu.¹⁵⁰ Tyto hodnoty navazují na základní úkoly, které sociální práce má, a to je rozvinutí lidských možností a naplnění lidských potřeb.¹⁵¹

Sociálnímu pracovníkovi by tak mělo být vlastní dodržování základních hodnot, které jsou pro sociální práci s klienty nezbytné. Hodnoty, které sociální pracovník ctí, určují, jakou metodu při práci s klientem zvolí. Dále určují, jak bude pracovník ke klientovi a k samotné práci přistupovat a také určují vztahy nejen mezi pracovníkem a klientem, ale také vztahy ke spolupracovníkům a ostatním členům společnosti, případně také ovlivňují, jakým způsobem bude sociální pracovník přistupovat k dilematům, se kterými se během své praxe setká.¹⁵² Etickým dilematem v sociální práci rozumíme takovou situaci, kdy má sociální pracovník na výběr dvě nebo více možností, z nichž ani jedna z těchto možností není slučitelná s jeho morálními principy a tedy není zcela jasné, jak by se sociální pracovník v takové chvíli měl rozhodnout.¹⁵³ Právě etický kodex může být pro sociálního pracovníka určitým nápomocným vodítkem, jak etická dilemata či problémy řešit.¹⁵⁴

Hodnoty, které sociální pracovník zastává, by měly být v souladu s Etickým kodexem sociálních pracovníků.¹⁵⁵ Řezníček ve své publikaci *Metody sociální práce*, sepsal základní profesionální hodnoty, které by měl v rámci své praxe ctít každý sociální pracovník. Jsou to následující hodnoty:

¹⁵⁰ Hodnoty., *Definice sociální práce.*, Sociální revue., 11. 3. 2005., [online] Copyright © 2018., [cit. 2018 – 12 – 15, 14:54]., Dostupné z:< <http://socialnirevue.cz/item/definice-socialni-prace>>

¹⁵¹ NOVOTNÁ, Jana., *Teorie sociální práce.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011., str. 7.

¹⁵² MASLEN, Jozef a Peter BRNULA. *Sociálna práca s utečencami*: Jozef Maslen, Peter Brnula. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. Edícia sociálna práca - sociálna politika [Občianske združenie Sociálna práca]. ISBN: 80-89185-06-1., str. 95.

¹⁵³ NEČASOÁ, Mirka., a kol., *Využití vybraných etických teorií v praxi sociální práce.*, in Sociální práce/ Sociálna práca, Asociace vzdělavatelů v sociální práci., č. 3/2010., ISSN: 1213-6204., str. 76.

¹⁵⁴ BANDIT., Rad., a kol., *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce z hlediska různých pojetí sociální práce* in Sešit sociální práce., č.4/2015., ., [online]., [cit. 2018 – 12 15, 15:08]., Dostupné v PDF z:<<https://www.mpsv.cz/files/clanky/23241/4ssp.pdf>>., str.11-12.

¹⁵⁵ NOVOTNÁ, Jana., *Teorie sociální práce.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011., str. 7.

- **respektovat svobodné rozhodnutí klienta** – sociální pracovník musí klienta brát jako osobu, která je svébytná, má důstojnost a ve svém životě rozhoduje sama za sebe. Sociální pracovník by tedy měl ctít klientovo rozhodnutí, avšak to neznamená jakoukoli rezignaci na pomoc, naopak je ten, který pomáhá klientovi nalézt možná řešení jeho problému,
- **zodpovědnost vůči klientům, profesi, zaměstnavateli** – jak klient, tak zaměstnavatel očekávají, že sociální pracovník bude dodržovat základní pravidla, která byla předem stanovená,
- **dodržování profesních zásad** – od sociálního pracovníka je očekáváno, že se bude ke každému klientovi chovat profesionálně. Pokud si klient přijde pro radu či pomoc, očekává se, že ho sociální pracovník nebude soudit ani hodnotit,
- **respektovat důvěrnost sdělených informací** – sociální pracovník musí respektovat, že informace, které mu klient s důvěrou sdělil, jsou důvěrné a za žádných okolností je nesmí jakýmkoli způsobem zneužít proti němu či je šířit dál. Sociální pracovník tedy musí zajistit, aby se k citlivým informacím o klientovi nedostala nepovolaná osoba.¹⁵⁶

Kromě výše zmíněných hodnot by měl mít sociální pracovník, který pracuje s cizinci, navíc určitá specifika:

- měl by znát svoje hranice a limity,
- měl by vědět, zda má určité předsudky vůči konkrétním rasám či lidem odlišného, náboženského vyznání – pokud tomu tak je, je nutností pracovat na jejich odstranění,
- měl by být obeznámen s hodnotami v jiných kulturách.¹⁵⁷

¹⁵⁶ ŘEZŇÍČEK, Ivo., *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům.*, Praha: Sociologické nakladatelství SLON., 1994., ISBN: 80-85850-00-1., str. 29-32.

¹⁵⁷ MASLEN, Jozef a Peter BRNULA. *Sociálna práca s utečencami: Jozef Maslen, Peter Brnula.* Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. Edícia sociálna práca - sociálna politika [Občianske združenie Sociálna práca]. ISBN 80-89185-06-1., str. 98.

3.2 Etika a lidská důstojnost, jako důležité aspekty při práci s cizinci

Dodržování profesní etiky je během sociální práce s cizinci důležité, ba dokonce nezbytné. Etika v rámci sociální práce s cizinci je specifická především v tom, že se jedná o práci s osobami z různorodého a často velmi rozmanitého kulturního a sociálního prostředí. Řada cizinců, především ti, co žádají v nové zemi o azyl, ztratila důvěru v instituce země, ze kterých přicházejí. Důležité je tedy obnovit cizincovu důvěru v instituce v zemi, kde se rozhodl žít. Sociální pracovník by měl dodržovat a respektovat mezinárodní práva především v oblasti lidských práv a měl by respektovat rovnost a lidskou důstojnost všech osob. Sociální pracovník by též měl ctít a dodržovat etický kodex sociálních pracovníků,¹⁵⁸ který je v oblasti sociální práce považován za klíčový dokument, který slouží jak k ochraně sociálního pracovníka, tak klienta, ale také zároveň dále upravuje, jak by se měl sociální pracovník chovat směrem ke kolegům či zaměstnavateli. Dodržování etického kodexu je považováno za automatické.¹⁵⁹ Sociální pracovník by měl dodržovat následující etické principy: mlčenlivost o klientově případě, nepřijímat žádné dary, v případě, že se klient a sociální pracovník střetnou v době osobního volna, musí se pracovník vzhledem ke klientovi vždy chovat s respektem a profesionalitou.¹⁶⁰

Stejně tak, jako je pro sociálního pracovníka důležité ctít profesní etiku sociálních pracovníků, je také stejně důležité ctít lidskou důstojnost nejen svých klientů, ale také všech ostatních lidí. Pokud je hovořeno o lidské důstojnosti, je důležité ji rozlišit z hlediska inherentního a kontingentního. Kontingentní pojetí lidské důstojnosti bylo charakteristické především pro období antiky. V tomto pojetí lidská důstojnost nevzniká již ze samotného bytí člověka, ale je spíše jakýmsi privilegiem či výsadou, kterou si člověk musí zasloužit. V současné době je lidská důstojnost chápána v pojetí inherentním neboli ontologickém. V rámci tohoto pojetí je lidská důstojnost připisována automaticky

¹⁵⁸ MASLEN, Jozef a Peter BRNULA. *Sociálna práca s utečencami*: Jozef Maslen, Peter Brnula. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. Edícia sociálna práca - sociálna politika [Občianske združenie Sociálna práca]. ISBN: 80-89185-06-1., str. 99.

¹⁵⁹ BANDIT., Rad., a kol., *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce z hlediska různých pojetí sociální práce* in Sešit sociální práce., č.4/2015., .. [online],. [cit. 2018 – 12 15, 10:24],. Dostupné v PDF z: <<https://www.mpsv.cz/files/clanky/23241/4ssp.pdf>>., str.11-12.

¹⁶⁰ MASLEN, Jozef a Peter BRNULA. *Sociálna práca s utečencami*: Jozef Maslen, Peter Brnula. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. Edícia sociálna práca - sociálna politika [Občianske združenie Sociálna práca]. ISBN 80-89185-06-1., str. 99.

každému člověku, bez rozdílu. Člověk si ji již nemusí zasloužit, jako tomu bylo právě již ve zmiňované antice.¹⁶¹

Jak uvádí Machula, důstojnost je „absolutní hodnota lidské bytosti. Je charakterizována rozumovou přirozeností a z ní plynoucí personalitou. V náboženském pojetí bytosti je důstojnost člověka, jako Bohem stvořené bytosti, určena jeho podobností s ním.“¹⁶² Lidská důstojnost je tedy chápána jako určitá kvalita každého člověka a tuto kvalitu musí (nejen) sociální pracovník respektovat.¹⁶³ Sociální pracovník, který pracuje s cizinci, musí přijmout, respektovat a tolerovat rozmanitost osob z různých kulturních prostředí. To může být zpočátku problematické, jelikož každá osoba je více či méně zpočátku náchylná minimálně k předsudkům vůči druhým lidem. Je důležité, aby si to sociální pracovníci uvědomili a byli ochotni na odstranění těchto předsudků pracovat.¹⁶⁴

3.3 Osobnostní charakteristiky sociálního pracovníka při práci s cizinci

Sociálním pracovníkem je většinou stává osoba, která se snaží pomáhat druhým. Hlavním úkolem sociálního pracovníka je tedy pomáhat. Na to, jak bude pomoc vypadat mají vliv nejen teorie a metody sociální práce, ale také osobnost a osobnostní charakteristiky sociálního pracovníka.¹⁶⁵ Jedna z hlavních dovedností sociálního pracovníka je jistě umění získat si klientovu důvěru. Pokud by si sociální pracovník klientovu důvěru nezískal, nemusela by být vzájemná spolupráce příliš efektivní. Mezi další osobnostní charakteristiky, které by měl sociální pracovník mít, patří jistě empatie, vřelost, opravdovost, tvořivost či flexibilita.¹⁶⁶

¹⁶¹ ŠRAJER., Jindřich., *Lidská důstojnost a sociální práce* in Sociální práce/Sociálna práca.,č. 2/2006., Asociace vzdělavatelů v sociální práci., ISSN: 1213-6204.,str. 110.

¹⁶² MACHULA., Tomáš., *Důstojnost* in Encyklopedie sociální práce., Praha: Portál, 2013., ISBN: 987-80-262-0366-7., str. 204.

¹⁶³ BAUEROVÁ., Veronika., *Lidská důstojnost jako základ života.*, Ústav práva a právní vědy., 17. 9. 2018., [online]., © 2018 Ústav práva a právní vědy®,[cit. 2018 – 12 – 14, 22:41]., Dostupné z:< <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/lidska-dustojnost-jako-zaklad-zivota/>>.

¹⁶⁴ BARSKY., Allan Edward., *Ethics and Values in Social Work.*, Oxford: Oxford university press., 2010., ISBN: 978-0-19-532095-4. str. 23.

¹⁶⁵ NOVOTNÁ, Jana., *Teorie sociální práce.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011., str. 24.

¹⁶⁶ ŘEZNIČEK, Ivo., *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům.*, Praha: Sociologické nakladatelství SLON., 1994., ISBN: 80-85850-00-1., str. 23.

Sociální pracovník, který poskytuje sociální služby cizincům, by měl disponovat charakteristikami, které by měl mít každý pracovník v pomáhající profesi, ale měl by disponovat i dalšími specifickými charakteristikami. Důležitá je orientace v českém prostředí a příslušných zákonech (nejen orientace v zákonech o migraci a azylu). Dále by měl ovládat minimálně jeden, ideálně více světových jazyků. V neposlední řadě by se měl sociální pracovník, který chce či již pracuje s cizinci, orientovat ve světových náboženstvích a kulturách napříč celým světem. Kulturní rozhled je důležitým předpokladem pro pochopení cizince a jeho světa, jelikož právě znalost kultury, ze které cizinec pochází, dává možnost pochopit nejen cizincovu osobnost, ale také jeho chování. Samotná znalost světových jazyků, náboženství či kultur nestačí. Důležitá, dle mého názoru nejdůležitější charakteristika, kterou musí mít nejen sociální pracovník, který pracuje s cizinci, je úcta a respekt k druhému člověku a také pochopení pro náboženskou či jakoukoli jinou odlišnost. Pokud tuto vlastnost sociální pracovník nemá, je pak velmi těžké, řekla bych až nemožné, aby vznikl kvalitní vztah mezi ním a klientem. Kvalitní vztah je důležitý jak pro sociálního pracovníka, tak pro klienta. Napomáhá tomu, aby se klient zbavil nejistot, které ho doprovází.¹⁶⁷

Vlastnost či charakteristika, která musí být neustále rozvíjena je tolerance. Tolerance nejen k sobě samému, ale také k druhým lidem. Sociální pracovník se díky toleranci může na vlastní kůži přesvědčit, jak moc ho ovládají stereotypy, zvyky či do jaké míry je předsudečný vůči druhým. Pokud si pracovník tyto nedostatky uvědomí, neměl by je zamést pod koberec, ale měl by je přijmout a snažit pracovat na tom, aby tyto svoje předsudky změnil. Je to tedy skvělá možnost sebereflexe.¹⁶⁸

Osobnostní charakteristiky jsou jistě velmi důležitým faktorem, ale nejsou tím jediným důležitým faktorem. Důležitý je také například nácvik interkulturních kompetencí. Je to jedna z možností, díky které může sociální pracovník lépe porozumět potřebám cizinců v české společnosti. Během nácviku se sociální pracovník setkává s osobami, které pocházejí z odlišných kultur a díky tomu si uvědomuje, jak je jeho jednání a myšlení vázáno na konkrétní kulturní vzorec. Díky tomuto uvědomění, je

¹⁶⁷ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X., str.333.

¹⁶⁸ TROUSIL, Michal. *Úloha a úskalí sociální práce s imigranty* In: Sociální práce, Sociální práca, ročník 2007, číslo 2. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str. 106.

pracovník daleko lépe schopný sebereflexe a sebepoznání, které je v sociální práci s jakoukoli cílovou skupinou velmi důležité.¹⁶⁹

3.4 Provázanost a spolupráce s dalšími odborníky

Aby byla sociální práce s klientem kvalitní, je důležité, aby sociální pracovník spolupracoval s dalšími odborníky. V oblasti sociální práce s cizinci je důležitá především spolupráce s odborníky v oblasti psychologie a právního poradenství. Pomoc vyškolených psychologů je v oblasti sociální práce s cizinci velmi důležitá, jelikož si cizinci často v minulosti prošli, či stále procházejí, traumatickými situacemi spojenými například s azylovým řízením, které je, jak již bylo popsáno v předchozích kapitolách, velmi stresující a s mnohdy nejistým výsledkem. Psychologové tedy často působí v táborech pro uprchlíky a jejich hlavním cílem je individuální práce s uprchlíky. Problematickým faktorem však je, že mnoho klientů má k psychologům, především z řad zaměstnanců Ministerstva vnitra nedůvěru, protože mnohdy nevědí, k čemu jim jejich pomoc slouží a často ji tak považují za zbytečnou či dokonce zahanbující. Dalším důležitým odborníkem, se kterým by měl sociální pracovník spolupracovat je vyškolený právník. V současné době jsou bezplatná právní poradenství cizincům poskytována pouze nevládními neziskovými organizacemi a to jednak v uprchlických zařízeních či v prostorách neziskových organizací. Právní poradenství poskytované v uprchlických zařízeních je především zaměřeno na poskytování právních informací týkajících se zákona o azylu. Pracovníci se také snaží uprchlíky seznámit se základními lidskými právy a právním řádem České republiky.¹⁷⁰

3.5 Metody a teorie sociální práce s cizinci

Metodou v sociální práci rozumíme souhrn postupů v konkrétní práci s klientem, která vždy směřuje k dosažení konkrétního cíle. Každá z metod má svá určitá specifika, ale cíl všech metod by měl být vždy stejný, minimálně podobný a to, umožnit klientovi samostatné fungování a orientování se ve společnosti, ve které žije. Jakou metodu při

¹⁶⁹ MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1361-1., str. 141.

¹⁷⁰ MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X., str. 340.

práci s klientem by měl sociální pracovník použít, je velmi individuální, jelikož každý klient potřebuje specifický přístup. Pracovník by tedy nikdy neměl na všechny své klienty využívat pouze jednu naučenou metodu. Je třeba určité senzitivity a vnímavosti ze strany sociálního pracovníka směrem ke klientovi, aby vhodně zvolil, jaká metoda bude pro daného klienta nejvhodnější.¹⁷¹ Metod, kterých lze využít během sociální práce s klientem je celá řada. V následujících podkapitolách budou určité metody představeny.

3.5.1 Využití teorie sítí v oblasti sociální práce s cizinci

V sociální práci je síť chápána jako síť vztahů, která umožňuje vzájemnou komunikaci a spolupráci osob. Teorie sítí začala vznikat v šedesátých letech minulého století, původně v sociologii a sociální antropologii, ale postupem času se začala objevovat i v jiných oborech.¹⁷²

Teorie sítí je v oblasti sociální práce chápána jako „návod na to, jak propojením jednotlivců znásobit sílu sociálně znevýhodněných lidí.“¹⁷³ Teorie sítí je založena na tom, že člověk je, mimo jiné, také bytost sociální a tudíž ke svému životu potřebuje kontakt s dalšími lidmi. Díky kontaktům s ostatními lidmi si jedinec tvoří „uzly“ sítí, které jsou méně či více formální. V rámci těchto sítí pak mohou jedinci sdílet své znalosti, kontakty či dovednosti. Díky tomu pak mohou sítě využít k co největšímu osobnímu profitu, jinými slovy, utvářejí si svůj sociální kapitál.¹⁷⁴ Síťování je považováno za dlouhý, ale efektivní proces.¹⁷⁵ Samotné sítě můžeme dělit dle jejich druhu a účelu. V literatuře jsou

¹⁷¹ MASLEN, Jozef a Peter BRNULA. *Sociálna práca s utečencami*: Jozef Maslen, Peter Brnula. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. Edícia sociálna práca - sociálna politika [Občianske združenie Sociálna práca]. ISBN 80-89185-06-1., str. 87.

¹⁷² GOJOVÁ., Alice., *Sítě a síťování* in Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností., Ostrava : Ostravská univerzita, 2007., ISBN: 978-80-7368-229-3., str. 143.

¹⁷³ BALÁŽ, Roman. *Využití teorie sítí při sociální práci s cizinci* In: Sociální práce, Sociálna práca, ročník 12, číslo 2. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str. 93.

¹⁷⁴ Tamtéž

¹⁷⁵ ŠOTOLA, Jaroslav., Zatloukal, Leoš., *Využití síťování se sociálně vyloučenou lokalitou.*, [online]., [cit. 2018 – 12 – 15,09:32]., Dostupné v PDF z:<

[https://www.researchgate.net/profile/Leos_Zatloukal/publication/316582362_VYUZITI_SITOVANI_PRI_PRACI_SE_SOCIALNE_VYLOUCENOU_LOKALITOU/links/5904e18caca272116d30f223/VYUZITI-SITOVANI-PRI-PRACI-SE-SOCIALNE-VYLOUCENOU_LOKALITOU.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Leos_Zatloukal/publication/316582362_VYUZITI_SITOVANI_PRI_PRACI_SE_SOCIALNE_VYLOUCENOU_LOKALITOU/links/5904e18caca272116d30f223/VYUZITI-SITOVANI-PRI-PRACI-SE-SOCIALNE-VYLOUCENOU-LOKALITOU.pdf)>., str. 216.

rozlišovány čtyři základní typy sítí: problémové a tematické, organizační, sociální a podpůrné.¹⁷⁶

V rámci teorie sociálních sítí můžeme rozlišovat vazby silné a slabé. Silné vazby jsou především vazbami rodinnými a jsou tvořeny na základě vzájemné důvěry a silného emočního pouta. Naopak slabé vazby jsou tvořeny všemi ostatními lidmi ve společnosti. Tyto vazby lidé využívají ve chvílích, kdy je potřebují. Slabé vazby již nevznikají na základě silného emočního pouta, jako vazby silné, ale vznikají většinou náhodně v průběhu celého našeho života. Do této kategorie mohou být řazeny například vazby s bývalými spolužáky či kolegy v práci. Pro člověka a jeho fungování ve společnosti jsou důležité nejen silné vazby, které podporují občanskou angažovanost, ale právě také vazby slabé, které člověku slouží jako most mezi různými sociálními sítěmi.¹⁷⁷

Sociální sítě můžeme také dále rozlišovat na formální a neformální. Za formální sociální sítě považujeme takové, kde jejich vznik byl zamýšlený, setkávání členů je plánované a je také předem dané, kdo je členem těchto sítí a kdo ne. Naopak neformální sociální sítě si vytváří a využívá jich člověk každý den.¹⁷⁸

Teorie zasítování je v současné době jedna z oblíbených metod, kterou sociální pracovníci při své práci využívají, jelikož jsou si dobře vědomi toho, že bez kvalitního „zasítování“, tedy bez kvalitních kontaktů není možné úspěšné zapojení do společnosti.¹⁷⁹ Mezi nesporné výhody teorie sítí se řadí omezení závislosti klientů na poskytování sociální pomoci.¹⁸⁰

Jak již bylo zmíněno, člověk je bytostí společenskou, pro svůj vývoj tedy potřebuje kontakt s okolním světem, a proto je vznik sociálních sítí nezbytnou součástí života každého člověka. To platí samozřejmě také u cizinců, kteří mají mnohdy daleko těžší možnosti kontaktu s okolním světem, jelikož často přicházejí do země, ve které nemají téměř žádné či vůbec žádné sociální kontakty. Mnohdy se tak setkávají pouze se

¹⁷⁶ GOJOVÁ., Alice., *Sítě a síťování* in Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností., Ostrava : Ostravská univerzita, 2007., ISBN: 978-80-7368-229-3., str. 145.

¹⁷⁷ BALÁŽ, Roman. *Využití teorie sítí při sociální práci s cizinci* In: Sociální práce, Sociální práca, ročník 12, číslo 2. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str. 93.

¹⁷⁸ *Zasítování*, Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 11:10]., Dostupné z: <<https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/networking-sitovani>>.

¹⁷⁹ Tamtéž

¹⁸⁰ GOJOVÁ., Alice., *Sítě a síťování* in Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností., Ostrava : Ostravská univerzita, 2007., ISBN: 978-80-7368-229-3., str. 155.

sociálními pracovníky a pracovníky v dalších institucích. Důležité však je, aby se cizinci setkávali i s ostatními členy společnosti, kteří jim mohou pomoci nejen v lepší orientaci ve společnosti, ale také jim mohou dát pocit jistoty a bezpečí v nové zemi. Cizinci si díky komunikaci se společností mohou procvičovat jazyk či se seznámí se zvyky dané země. Důležité také je, aby si cizinci utvářeli sítě nejen s majoritní společností, ale také mezi sebou navzájem, tzn. s dalšími cizinci, kdy si mohou navzájem předávat zkušenosti a poznatky o zemi, ve které žijí a mohou se vzájemně podporovat.¹⁸¹

3.5.2 Empowerment jako metoda sociální práce s cizinci

Empowerment, do češtiny překládáno jako zmocňování či posílení¹⁸², je v rámci sociální práce s migranty velmi důležitou metodou. V rámci metody se sociální pracovník pokouší zvýšit kapitál jeho klientů.¹⁸³ Cílem metody je, aby byl klient schopný převzít odpovědnost za svůj život do té míry, do jaké je to možné. Právě migranti mnohdy nemají v nové zemi dostatek sebevědomí a mají pocit, že nejsou schopni zvládat svůj život. Právě v takové chvíli je tato metoda důležitým pomocníkem sociálního pracovníka. V České republice jde stále o relativně novou metodu, která se však u sociálních pracovníků s cizinci stala velmi oblíbeným nástrojem při jejich práci. V rámci metody je co největší míra odpovědnosti přenesena na samotného klienta, kdy cílem je vždy, aby byl klient co nejméně závislý na sociálních službách, které jsou mu poskytovány. Právě cizinci jsou mnohdy velmi závislí na službách sociálních pracovníků, jelikož právě oni jsou často jejich jediným kontaktem s okolním světem v nové zemi. Cizinec se tedy může lehce stát závislý na pomoci druhých. Aby se tomu tak nestalo, jsou v rámci metody zmocňování důležité základní zásady, kterými se sociální pracovníci musí řídit.¹⁸⁴

¹⁸¹ *Zasítování*, Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 10:46]., Dostupné z: <<https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/networking-sitovani>>

¹⁸² *Co je zmocňování*, Zmocňování (Empowerment), Management mania., 22. 6. 2016., [online]., © 2011- 2016., [cit. 2019 – 01 – 04, 08:12]., Dostupné z: < <https://managementmania.com/cs/zmocneni>>.

¹⁸³ KULHAVÝ, Václav., *Posílení sociálně vyloučených: sociální práce s komunitou*. In Sociální práce/Sociální práca., č. 1/2006., Asociace vzdělavatelů v sociální práci ISSN: 1805-885X., str. 81.

¹⁸⁴ *Metodika sdílení zkušeností v oblasti pracovního uplatnění cizinců*, Multimediální centrum Praha., [online]., [cit. 2018–12-21,10:49], Dostupné z: <https://migraceonline.cz/images/publikace/mkc_metodika_na_web-1.pdf>

- sociální pracovník je vždy pouze poradce, informátor a podpora. Rozhodnutí, která klient udělá musí respektovat. Sociální pracovník může pouze informovat klienta o možných způsobech řešení jeho situace,
- sociální pracovník si musí uvědomit, že klient, ač mnohdy nemusí hovořit či rozumět česky není malé dítě. Velmi často se objevuje tendence, kdy lidé hovoří s cizinci jako s malými dětmi. To je však nepřijatelné. Klient je dospělý člověk, odpovědný za svůj život a tak k němu musí být přistupováno. Nedílnou součástí je také vykání a oslovení klienta příjmením či po vzájemné domluvě jménem,
- sociální pracovník klienta vždy podporuje k samostatnému jednání, nesnaží se, aby se na něm stal klient závislý, ba naopak. Snaha je o schopnosti převzít odpovědnost za svůj život, k čemuž samozřejmě patří dělat samostatně rozhodnutí.¹⁸⁵

3.5.3 Antiopresivní přístup v sociální práci s cizinci

Antiopresivní přístup je další z přístupů, který může být sociálními pracovníky použit při práci s cizinci. Jeho vznik se datuje k osmdesátým letům minulého století¹⁸⁶ a zaměřuje se především na analýzu marginalizace, vykořisťování a užívání stereotypů ze strany většinové společnosti směrem k menšinám.¹⁸⁷ Jak uvádí Matoušek, důležitým termínem v tomto přístupu je moc. V této souvislosti mluvíme o moci, která není ve společnosti distribuována spravedlivě. Cílem přístupu by pak měla být především eliminace utlačování menšin a jejich samotná emancipace ve společnosti. Antiopresivní přístup se mimo výše zmíněné, zaměřuje na důstojnost člověka, kterou je třeba vyzdvihnout a brát na ni ohled, nikoli ji znevažovat a zapomínat na ni.¹⁸⁸

¹⁸⁵ *Empowerment.*, Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 21, 11:01]., Dostupné z: <<https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/empowerment>>

¹⁸⁶ NOVOTNÁ, Jana., *Teorie sociální práce.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011., str. 110.

¹⁸⁷ LÍMOVÁ, Michaela., *Kritická sociální práce – příležitosti a výzvy. Pracovník tváří v tvář člověku hledajícímu pomoc* In Sociální práce: odborná revue pro sociální práci = Sociální práca. ročník 18, číslo 3., Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str.104

¹⁸⁸ MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN, Libor MUSIL a Martin SMUTEK. *Encyklopedie sociální práce.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7., str. 92

Antiopresivní přístupy se orientují na tyto základní témata: sociálně – ekonomické rozdíly, propojení mezi politickým a osobním životem, zdůrazňují potřebu reflektování nerovností. Klíčový je termín moc. Na člověka je nahlíženo v kontextu časoprostorovém. Rozdíly ve společnosti jsou pohledem antiopresivního přístupu způsobeny nerovnoměrným rozdělením moci. Díky tomu dochází k sociálním a ekonomickým rozdílům mezi občany. Významnou roli v rozdělení moci hraje pohlaví, věk, rasa či společenská třída a zdravotní postižení. Důležitou roli v postavení člověka ve společnosti, kromě již zmíněných, hrají také sociální systémy a procesy vyššího řádu.¹⁸⁹ Dalším tématem, kterým se antiopresivní přístup zabývá je moc, která se objevuje jak v oblasti strukturální, tak v oblasti osobní. Moc je ovlivněna mnoha faktory jako například prostředí, ekonomika, kultura a mnohé další. Pokud dělá sociální pracovník analýzu konkrétního člověka, musí vzít v úvahu všechny tyto faktory a zhodnotit, do jaké míry hrají v klientově životě roli, jinými slovy, jak moc na ně dosáhne či nedosáhne. Pokud jsou pro klienta nedosažitelné, je třeba zapracovat na změně. Změna by měla být jak ze strany klienta, tak ale také ze strany společnosti. Pro antiopresivní přístup je klíčové téma časoprostorového kontextu v životě člověka. Život člověka se odehrává na určitém místě v určitý čas, to je třeba brát v úvahu. V neposlední řadě je důležité nechat prostor průběžné reflexi jedincova života a společnosti. Základními hodnotami v antiopresivním přístupu jsou především následující: participace, spravedlnost a rovnost. Hodnota participace je důležitá, jelikož předpokládá aktivní zapojení klientů.¹⁹⁰ Za zmínku jistě stojí, že přístup odmítá koncepci uschopňování, kterou nahrazuje koncepcí zmocňování. Dle Thompsona je koncepce zmocňování lepší v tom, že se nezaměřuje pouze na individuální nedostatky, jako je tomu u koncepce uschopňování, ale naopak podporuje u lidí moc. Moc, aby získali kontrolu nad svými životy. Z tohoto důvodu, je přístup vhodný pro pracovníky, kteří pracují s cizinci a menšinami.¹⁹¹

Antiopresivní přístup, ač je velmi užitečný při práci s menšinami a migranty, je stále v praxi sociálních pracovníků do velké míry opomíjen. Mnohdy je problém v samotných sociálních pracovnících, kteří místo toho, aby ke svým klientům přistupovali profesionálně, tak si je již oni sami „zaškatulkovávají“ a „nálepkují“. Právě antiopresivní přístup má snahu tomuto nešvaru, který mnohdy panuje mezi sociálními pracovníky,

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 93.

¹⁹⁰ Tamtéž

¹⁹¹ Tamtéž, str. 94.

zabránit. Pokud si sociální pracovník možné znevýhodnění svých klientů neuvědomuje a nepracuje na jejich odbourání, může to mít nedozírné následky.¹⁹²

3.5.4 Poskytování sociální práce v terénu

Terénní sociální práce je dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vykonávána v přirozeném sociálním prostředí klienta.¹⁹³ Cílem terénní sociální práce je integrace klientů do společnosti, respektive do jejich přirozeného prostředí, kdy jsou maximálně využívány jejich sociální zdroje.¹⁹⁴ Za další cíle je možno považovat prevenci sociálně patologických jevů a prevenci sociálního vyloučení.¹⁹⁵ K základním principům terénní sociální práce patří především dodržování práv klientů, zplnomocňování klientů, princip nízkoprahovosti, práce v přirozeném prostředí klienta.¹⁹⁶

Terénní sociální práce s cizinci probíhá ve stejném duchu jako terénní sociální práce s jinými cílovými skupinami. V rámci terénní sociální práce poskytuje sociální pracovník své služby mimo organizaci, ve které působí. S klienty se tedy setkává v terénu, proto by sociální pracovníci měli chodit ideálně ve dvojicích. Pokud pracovníci chodí ve dvojicích, má to hned několik výhod, z nichž tou základní je především jejich větší bezpečnost, ale zároveň si také mohou všimnout většího množství podnětů, než kdyby byl v terénu pouze jeden pracovník.¹⁹⁷ Pro terénního sociálního pracovníka, který pracuje s cizinci, je ale oproti jiným cílovým skupinám nezbytná znalost jazyka a také

¹⁹² LÍMOVÁ, Michaela., *Kritická sociální práce – příležitosti a výzvy. Pracovník tváří v tvář člověku hledajícímu pomoc* In Sociální práce: odborná revue pro sociální práci = Sociální práca. ročník 18, číslo 3., Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204., str.104

¹⁹³ NEDĚLNÍKOVÁ, Dana a kol., *Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce.*, Ostrava : Ostravská univerzita, 2008., [online], [cit. 2018 – 12 – 14., 13:18]., Dostupné v PDF z:< http://projekty.osu.cz/metakor/dok/met_prirucka_tsp.pdf>., str. 10.

¹⁹⁴ Tamtéž, str. 14.

¹⁹⁵ MALIŇÁKOVÁ, Lucie., Tůma, Jiří., *Terénní sociální práce s cizinci.*, [online], [cit. 2018 – 12 – 14, 13: 09]., Dostupné v PDF z: <<https://docplayer.cz/39726724-Terenni-socialni-prace-s-cizinci.html>>., str. 3.

¹⁹⁶ NEDĚLNÍKOVÁ, Dana a kol., *Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce.*, Ostrava : Ostravská univerzita, 2008., [online], [cit. 2018 – 12 – 14., 13:18]., Dostupné v PDF z:< http://projekty.osu.cz/metakor/dok/met_prirucka_tsp.pdf>., str. 14.

¹⁹⁷ *Streetwork (terénní práce).*, Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online], [cit. 2018 – 12 – 14, 14:05]., Dostupné z: <https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/metody-prace-s-cizinci-terenni-prace-interkulturni-asistence-a-komunitni-socialni-tlumoceni#_ftn14>

kultury cizinců, kteří se v dané lokalitě vyskytují.¹⁹⁸ Znalost jazyka je důležitou složkou pro navázání vzájemného kontaktu,¹⁹⁹ ale důležité je také ovládnání neverbální komunikace, jelikož ne vždy cizinec či sociální pracovník zná jazyk druhé osoby, se kterou se potřebuje dorozumět.²⁰⁰ Znalost kultury a zvyků země odkud cizinci pocházejí pak umožní sociálnímu pracovníkovi nejen lepší orientaci, ale také může napomoci k získání důvěry ze strany cizinců. Pracovníci musejí být velmi dobře orientováni v případech, kdy mají a kdy nemají ohlašovací povinnost. Týká se to například osob, které pracují v České republice nelegálně neboli „na černo“. V takovém případě sociální pracovník ohlašovací povinnost nemá. Náplní sociálního pracovníka, který pracuje v terénu je například doprovod na úřady či do jiných organizací jako jsou zdravotní zařízení a další. Sociální pracovník si musí uvědomit, že cizinec, ač mnohdy nerozumí, je svéprávná osoba a sociální pracovník za něj nemůže dělat žádná rozhodnutí. V takových chvílích sociální pracovník slouží jako podpora a ve většině případů také jako tlumočnick. Dále je náplní terénního pracovníka poradenství a je tedy nezbytné, aby se orientoval ve všech oblastech, které by pro cizince mohly být užitečné. V rámci setkávání se s klienty v jejich přirozeném prostředí pak mohou pracovníci sbírat informace o situacích cizinců v dané lokalitě, mohou zjistit, jaké mají potřeby, jaký je jejich vztah s většinovou společností a mnohé další užitečné informace, se kterými budou dále pracovat a které by během poskytování služeb pouze v rámci organizace nebyli schopni získat.²⁰¹

¹⁹⁸ MALIŇÁKOVÁ, Lucie., Tůma, Jiří., *Terénní sociální práce s cizinci.*, [online]., [cit. 2018 – 12 – 14, 13: 09]., Dostupné v PDF z: <<https://docplayer.cz/39726724-Terenni-socialni-prace-s-cizinci.html>>., str. 3.

¹⁹⁹ *Streetwork (terénní práce)*., Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 14, 14:05]., Dostupné z: <https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/metody-prace-s-cizinci-terenni-prace-interkulturni-asistence-a-komunitni-socialni-tlumoceni#_ftn14>

²⁰⁰ MALIŇÁKOVÁ, Lucie., Tůma, Jiří., *Terénní sociální práce s cizinci.*, [online]., [cit. 2018 – 12 – 14, 13: 09]., Dostupné v PDF z: <<https://docplayer.cz/39726724-Terenni-socialni-prace-s-cizinci.html>>., str. 3.

²⁰¹ *Streetwork (terénní práce)*., Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 14, 14:05]., Dostupné z: <https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/metody-prace-s-cizinci-terenni-prace-interkulturni-asistence-a-komunitni-socialni-tlumoceni#_ftn14>

3.6 Význam interkulturní psychologie pro sociálního pracovníka

Interkulturní psychologie se začala rozvíjet v 60. letech minulého století. Roku 1972 vzniklo mezinárodní sdružení pro interkulturní psychologii. Tento psychologický směr se zaměřuje na to, jakým způsobem kulturní faktory ovlivňují lidské chování. Rozdíly mezi jednotlivými kulturami často do velké míry ovlivňují lidské jednání a chování. Ku příkladu některé kultury kladou důraz především na individualitu člověka, zatímco jiné naopak přisuzují důležitost vzájemné spolupráci mezi členy ve společnosti. Interkulturní psychologie se nezaměřuje pouze na to, čím se od sebe jednotlivé kultury liší, ale také na to, v čem jsou si jednotlivé kultury podobné. Cílem interkulturní psychologie je také, mimo jiné, odbourávat dříve vzniklé předsudky vůči určitým rasám ve společnosti.²⁰²

Interkulturní psychologie nepokrývá pouze oblast teoretickou, ale má svoje uplatnění také v praxi. Konkrétně pak například v oblasti edukační, kdy jsou interkulturní faktory zahrnovány do učebních osnov na školách. Dále je interkulturní psychologie v praxi důležitá při soužití příslušníků různých kultur v jedné zemi. Dnešní společnost je označována jako multikulturní. To znamená, že ve velké řadě zemí najdeme obyvatele různých ras či etnik, což mnohdy může způsobovat vzájemné konflikty. Právě v tomto případě může tato disciplína pomoci. Interkulturní psychologie má svou roli také při začleňování migrantů do nové společnosti, kdy mohou často vznikat problémy jako je akulturace či stereotypy, ale díky ní mohou sociální pracovníci problémy, které vzniknou, správně rozeznat a následně pracovat na jejich odstranění či alespoň zmírnění. V neposlední řadě hrají její poznatky důležitou roli v lékařství, kdy různé kultury mají různé pohledy na hodnotu zdraví a je důležité, aby lékaři věděli, jak zacházet s pacientem z jiného kulturního prostředí.²⁰³

²⁰²CHERRY Kendra., How Cultural Differences Influence Human Behavior., The Focus of Cross-Cultural Psychology., Werry well mind., [online]., © 2019., [cit. 2019 – 01 – 10, 22:23]., Dostupné z: <<https://www.verywellmind.com/what-is-cross-cultural-psychology-2794903>>

²⁰³ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-885-6., str.23.

3.7 Dobrovolnictví jako důležitá složka sociální práce s cizinci

Dobrovolníci hrají v celé sociální práci důležitou a nezastupitelnou roli. Nejinak je tomu i v oblasti sociální práce s cizinci. „Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti. Role dobrovolníka je vymezena tak, aby se příjemce pomoci na ni mohl v rámci dohodnuté spolupráce spolehnout.“²⁰⁴ Dobrovolnictví je chápáno jako činnost, která je prospěšná nejen tomu, kdo dobrovolnou pomoc přijímá, ale také celé společnosti a v nepolední řadě obohacuje i samotného dobrovolníka. V mnoha zemích světa je dobrovolnictví považováno za běžnou součást života každého člověka.²⁰⁵ Dobrovolnictví je řízeno zákonem o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. Tento zákon vešel v platnost 1. ledna roku 2013 a jedná se o právní předpis, který upravuje status dobrovolníka v České republice.²⁰⁶

V České republice má dobrovolnictví dlouholetou tradici. Kořeny spadají až do středověku, kdy se členové církve, mimo jiné, zabývali také charitativní činností. V 17. století začal roli charitativní a dobročinné pomoci přebírat stát. Dobrovolnictví tak, jak ho chápeme dnes, se začalo objevovat v období tzv. raného kapitalismu, ovšem v období vlády komunistické strany, byly všechny charitativní organizace zrušeny. Na jejich místo nastupuje kolektivní dobročinnost, jejíž cílem bylo budování silného socialistického státu. Tento způsob se ukázal jako účinný, ale v průběhu let byl dřívější altruismus nahrazen spíše donucovacími prostředky. Lidé se museli tzv. „společensky angažovat“ spíše z donucení, než, že by sami chtěli.²⁰⁷

O dobročinnosti v pravém slova smyslu může být opět řeč až po roce 1989, kdy byla snaha občanů se nějakým způsobem seberealizovat a využívat svých schopností a možností. V rámci rozvoje došlo mimo jiné také k rozvoji především v neziskovém sektoru, který je též velmi významný pro samotnou sociální práci. Není náhoda, že v neziskovém sektoru je celá řada organizací, které se věnují právě oblasti sociální práce.

²⁰⁴ TOŠNER, J. a SOZANSKÁ, O. (2006) *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6. str. 35.

²⁰⁵ HRUŠKA, L.; HRUŠKOVÁ, A.; TOŠNER, J.; PILÁT, M. a kol. *Analýza o stavu dobrovolnictví v zahraničí a ČR*. Ostrava: ACCENDO. 2018., str. 18.

²⁰⁶ Legislativa dobrovolnictví – výňatky ze zákona o dobrovolné službě., Hestia., [online]., [cit. 2019 – 01 – 14, 13:20]., Dostupní z: < <http://www.hestia.cz/cz/pro-organizace/legislativa-dobrovolnictvi>>

²⁰⁷ BRZOBOHATÁ, Zuzana., *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice.*, [online]., [cit. 2019 – 01 – 14, 13:38]., Dostupné z:< <https://docplayer.cz/1197701-Historie-a-soucasnost-dobrovolnictvi-v-ceske-republice.html>>

Důležitým mezníkem v oblasti dobrovolnictví je rok 2001, který se stal rokem dobrovolnictví a Organizace spojených národů (OSN) oceňuje význam dobrovolnictví, které má pozitivní vliv na rozvoj společnosti.²⁰⁸

Dobrovolník se může angažovat v mnoha oblastech (nejen) sociální práce. Důležitý je v sociální práci s cizinci, kdy se dobrovolník v pravidelných intervalech setkává s klientem a tráví s ním volný čas. Aktivita mohou být různorodé, může se jednat o přátelské setkání, kdy si například společně zajdou do kavárny či může dobrovolník pomáhat jak cizinci, tak případně i jeho dětem či jiným blízkým osobám v doučování českého jazyka. Vzájemná interakce mezi cizincem a dobrovolníkem by měla být přínosná jak pro cizince, tak také pro samotného dobrovolníka. Pokud se jedinec rozhodne, že by chtěl být dobrovolníkem, musí si uvědomit zásadní věc a to, že by neměl dělat věci za klienta, protože klient je sám expert na svůj život, je to osoba, která má sama největší potenciál něco změnit.²⁰⁹

²⁰⁸ Tamtéž

²⁰⁹ Příručka pro dobrovolníky, kteří pomáhají migrantům žijícím v České republice., Diakonie Českobratrské církve evangelické., [online]., [cit. 2019-01-14, 14:16]., 2017., PDF., str. 6., Dostupné z:< <https://doma.diakonie.cz/res/archive/002/000249.pdf?seek=1495196658>>

4 Cizinci na území Jihočeského kraje a projekty sociální práce s cizinci napříč Českou republikou

4.1 Cizinci na území Jihočeského kraje

Dle Českého statistického úřadu tvoří největší skupinu cizinců žijící v Jihočeském kraji lidé ukrajinské národnosti. Tvoří 30% všech cizinců žijících na území Jihočeského kraje. Druhou nejpočetnější skupinou jsou pak Slováci a Vietnamci, kteří shodně tvoří 17% všech cizinců na území Jihočeského kraje. Mužů je zde pak 57% a žen 43%. Nejčastější věkovou skupinou jsou pak osoby od třiceti do třiceti devíti let.²¹⁰ (Údaje jsou aktuální k 7. listopadu 2018.) V roce 2017 bylo v Jihočeském kraji evidováno 19 204 cizinců z toho 7 957 osob byli občané Evropské unie a 11 247 osob pocházelo ze zemí mimo Evropskou unii. Největší počet tvořili občané Ukrajiny 4 898 osob. V pořadí druhou největší menšinou na území Jihočeského kraje byli občané Vietnamu, konkrétně 3 105 osob.²¹¹

Počty cizinců na území Jihočeského kraje stále stoupají. Roku 2013 bylo v Jihočeském kraji evidováno 15 200 cizinců, roku 2015 to bylo již 16 390.²¹² Nejvíce cizinců se pak nachází v okrese České Budějovice. K 31. prosinci roku 2017 to bylo 6 334 cizinců. Nejméně cizinců bylo ve stejném roce evidováno v okrese Prachatice. Bylo to konkrétně 1 386 osob.²¹³

Díky statistikám Českého statistického úřadu je patrné, že počet cizinců v Jihočeském kraji neustále stoupá a proto je důležité, aby se zde nacházely sociální služby, které mohou cizinci využívat. V Jihočeském kraji je těchto služeb velmi málo.

²¹⁰ *Cizinci: Přehledy- Jihočeský kraj.*, Český statistický úřad., [online]., [cit. 2018 – 11 – 15, 12:24]., Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/40002f6646>>

²¹¹ Cizinci podle státního občanství., Český statistický úřad., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 11:23]., Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afP=vystup-objekt&pvo=CIZ01D&z=T&f=TABULKA&katalog=31737&c=v23~2__RP2017MP12DP31&&str=v19>

²¹² *Cizinci.*, Krajská správa ČSÚ v Českých Budějovicích., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 11: 45]., Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/xc/cizinci-xc>>

²¹³ Cizinci podle státního občanství., Český statistický úřad., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 12: 34]., Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afP=vystup-objekt&pvo=CIZ01D&z=T&f=TABULKA&katalog=31737&c=v23~2__RP2017MP12DP31&&str=v19>

4.1.1 Poradna pro cizince a migranty Diecézní charita České Budějovice

Poradna pro cizince a migranty v Českých Budějovicích spadá pod Diecézní charitu České Budějovice. Je jednou z mála neziskových organizací na území Jihočeského kraje, které se věnují sociální práci s cizinci. Služba je bezplatná a je určena osobám starším patnácti let. Mohou ji využít jak cizinci, tak rodinní příslušníci cizinců a také občané České republiky, kteří mají určitou vazbu na cizince. Hlavní poslání organizace spočívá především v poskytnutí pomoci překonat aktuální nepříznivé situace cizinců. Mezi nejčastější klienty poradny patří občané ukrajinské národnosti.²¹⁴

4.2 Projekty sociální práce s cizinci v České republice

V jednotlivých podkapitolách budou představeny projekty, které byly uskutečněny na území České republiky.

4.2.1 Bud'me in při integraci

Projekt Bud'me in při integraci probíhal od července 2008 do června 2010 a byl financován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České republiky a rozpočtem hlavního města Prahy. Projekt byl realizován na území hlavního města Prahy a cílem bylo vzdělávat osoby, které se zabývají tématem integrace migrantů. V rámci projektu proběhly tři tematické workshopy, které vedli zahraniční lektori. Následovala praktická stáž v Londýně, v rámci které měli možnost účastníci projektu navštívit instituce, které se věnují práci s migranty. V rámci projektu bylo proškoleny celkem třicet sedm osob.²¹⁵

²¹⁴ Poslání Poradny pro cizince a migranty., O poradně pro cizince., Diecézní charita České Budějovice., [online]., © 2019 Charita Česká republika., [cit. 2019 – 01 – 14, 19:32]., Dostupné z:< <https://cizincib.charita.cz/o-poradne-pro-cizince/poslani-a-cile/>>

²¹⁵ Bud'me in při integraci., Evropská kontaktní skupina., [online]. ©2010 [cit. 2018 – 12 – 06, 9:32]., Dospupné z: <<http://www.ekscr.cz/cs/projekt/bud'te-při-integraci>>

4.2.2 Práce jako cesta k integraci

Projekt práce jako cesta k integraci byl realizován v roce 2015. Konkrétně probíhal od února do října roku 2015. Projekt byl financován z Operačního programu Praha – Adaptabilita a rozpočet hlavního města Prahy. Projekt byl zaměřen na podporu migrantů během hledání vhodné pozice na trhu práce, jelikož právě migranti bývají na trhu práce často znevýhodňováni. V rámci projektu byli migranti kromě podpory také vzděláváni, jak si najít vhodnou práci, ve které nebudou znevýhodňováni. V rámci projektu byly poskytovány následující služby: výuka češtiny, individuální konzultace, rekvalifikační kurzy, nácvik psaní životopisu, pracovního pohovoru, motivačního dopisu, job cluby. Celkem bylo proškoleny sedmdesát osob.²¹⁶

4.2.3 Šance – práce - integrace

Projekt probíhal od května 2009 do dubna 2011 a byl financován Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje. Dále pak Operačním programem zaměstnanost a státním rozpočtem České republiky. Projekt byl realizován v Plzeňském kraji a jeho hlavním cílem bylo usnadnění orientace migrantů na trhu práce a orientace na práce, které nejsou nelegální. Projekt probíhal formou kurzů, díky kterým se cizinci seznámili s fungováním trhu práce, ale především také se zaměstnaneckým právem. Témata projektu byla dále zpracována do učebnice, která se jmenuje *Vaše šance jít do práce*. Učebnice byla určena k samostudiu.²¹⁷

4.2.4 Projekt INTEGRA

Projekt INTEGRA je mezinárodní projekt, který je v současné době stále aktuální (prosinec 2018). Doba trvání je od ledna 2018 do prosince 2019 a je financován Evropskou unií, konkrétně fondem na podporu azylu, migrace a integrace. Projekt INTEGRA je založen na dlouhodobé integraci příslušníků třetích zemí do zemí Evropské

²¹⁶ Odborné sociální poradenství., Poradna pro občanství/občanská a lidská práva [online]., © PORADNA 1998- 2019., [cit. 2018 – 12- 06, 9:40]., Dostupné z: <http://www.ekscr.cz/sites/default/files/obrazky/soubory/tiskovky/CIP_TZ_ukončen%C3%AD%20projektu.pdf>

²¹⁷ *Šance – práce – integrace!*., Evropská kontaktní skupina., [online]., ©2013., [cit. 2018 – 12- 06, 9:57]., Dostupné z: <<http://www.ekscr.cz/cs/projekt/šance—práce—integrace>>

unie. Konkrétně do těchto zemí: České republiky, Bulharska, Slovinska, Chorvatska, Itálie a Slovenska, respektive jednotlivých měst. Do projektu jsou zapojena následující města: Praha, Rubano, Košice, Sofia a Osijek. Cílem je vybudovat sociální sítě mezi těmito městy. Města si budou vzájemně předávat zkušenosti a dovednosti, které získala v rámci práce s migranty. Projekt klade za cíl zlepšit integrační politiku zapojených měst a dále podporu, nalezení společné cesty a především porozumění ze strany majoritní společnosti směrem k migrantům.²¹⁸

4.3 Projekty sociální práce s cizinci v Jihočeském kraji

V rámci následujících podkapitol budou představeny projekty, které byly či stále jsou realizovány na území Jihočeského kraje.

4.3.1 Zlepšení postavení pracovních migrantů v ČR – terénní práce v diecézích

Projekt probíhal od 1. června 2010 do 30. června 2011 v Českých Budějovicích, Plzni, Praze a byl financován z prostředků nadace OSF Praha a grantového programu Zlepšení postavení pracovních migrantů. Projekt probíhal formou terénní práce s migranty. Především se zaměřoval na pracovní migranty. Cílem projektu bylo především zvýšit povědomí o existenci poradny pro cizince, kde mohou cizinci využít odborných služeb.²¹⁹

4.3.2 Poradna pro migranty a uprchlíky – Jihočeský kraj

Projekt, jehož realizátorem je Diecézní charita České Budějovice probíhá od roku 1994 a je financován z prostředků Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Projekt je zaměřen na poskytování bezplatného právního a sociálního poradenství.

²¹⁸ *Integration of third country nationals through urban partnerships*, Integra., [online]., © 2018., [cit. 2018 – 12 – 6, 10:22]., Dostupné z: <<https://www.integra-eu.net/project.html>>

²¹⁹ *Zlepšení postavení pracovních migrantů v ČR – terénní práce v diecézích.*, Cizinci v České republice., [online]., ©2015., [cit. 2018 – 12 – 6, 10: 34]., Dostupné z:< <http://cizinci.cz/cs/2460-zlepseni-postaveni-pracovnich-migrantu-v-cr-terenni-prace-v-diecezich>>

V rámci projektu je pomáháno zprostředkovat ubytování, zaměstnání, osobní asistence, materiální pomoc, doprovázení, tlumočnické služby či finanční pomoc.²²⁰

4.3.3 Multikulturní centrum – Jihočeský kraj

Projekt byl zpuštěn roku 2002 a jeho realizátorem je Diecézní charita České Budějovice. Je financován z prostředků Ministerstva vnitra České republiky. V rámci tohoto projektu se mohou cizinci setkávat, vzájemně si pomáhat a posilovat svou integraci bez ztráty jejich národní identity. Klientům je dále poskytováno odborné poradenství. V multikulturním centru mohou klienti využívat cizojazyčnou knihovnu či internetové připojení. Centrum pořádá přednášky, výstavy, výlety, ukázky jídel národních kuchyní klientů a mnohé další.²²¹

²²⁰ Diecézní charita České Budějovice – poradna pro cizince a migranty., Cizinci v České republice., [online]., ©2015., [cit. 2018 – 12 – 06, 10:43]., Dostupné z: <<http://cizinci.cz/cs/2102-diecezni-charita-ceske-budejovice-poradna-pro-cizince-migran>>

²²¹ Multikulturní centrum – Jihočeský kraj., Cizinci v České republice., [online]., ©2015., [cit. 2018 – 12 – 06, 10:51]., Dostupné z: <<http://cizinci.cz/cs/2456-multikulturni-centrum-jihocesky-kraj>>

5 Metodologie výzkumu

V rámci diplomové práce byl realizován kvalitativní výzkum. Vznik výzkumu výrazně ovlivnila témata, kterým se práce věnuje. Výzkum je zaměřen jednak na konkrétní sociální práci s cizinci, tak také na osobnostní charakteristiky sociálních pracovníků.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda se sociální pracovníci během práce s cizinci setkávají s etickými problémy či dilematy a pokud ano, jak k nim přistupují, respektive jakým způsobem je řeší.

5.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky jsou takové, které vždy vymezují účel výzkumu.²²² Vycházejí z obecného, které je následně přetvářeno do konkrétního. Výzkumné otázky tedy udávají směr výzkumu a jsou stejně tak důležité, jako je samotný cíl výzkumu.²²³

Pro tuto diplomovou práci byly zvoleny následující výzkumné otázky.

1. Promýšlejí sociální pracovníci s cizinci vhodnost metod a teorií, které při své práci využívají?
2. Co je hlavní motivací sociálních pracovníků, kteří pracují s cizinci? Z jakého důvodu si vybrali právě tuto oblast sociální práce?

Výzkumné otázky byly formulovány proto, aby dokreslovaly cíl výzkumu. Obě témata, kterých se výzkumné otázky týkají, jsou v sociální práci s cizinci velmi důležitá.

²²² HAVEL., Zdeněk a kol., *Metodologie výzkumné práce.*, Brno: Masarykova univerzita., 2014., ISBN: 978-80-210-6696-0., str. 27.

²²³ LINDEROVÁ., Ivica., *Úvod do metodiky výzkumu.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická., 2016., ISBN:987-80-88064-23-7., str. 29.

5.3 Výzkumný soubor

Základním souborem pro tento výzkum byli sociální pracovníci, kteří pracují s cizinci – soubor respondentů byl tedy homogenizovaný. Sociální pracovníci byli vybráni záměrným výběrem. Tím rozumíme takový výběr, kdy jsou respondenti vyhledáváni dle našeho záměru. Výběr respondentů též probíhal technikou sněhové koule (tzv. snowball sampling), kdy respondenti doporučili další respondenty a také metodou na základě dostupnosti. Tazatelka pracovala s respondenty, které měla k dispozici. (Vojtíšek 2012)

5.3.1 Kritéria výzkumného souboru

V rámci výzkumného souboru nebylo žádné omezení, které by se týkalo věku, pohlaví, etnicity či náboženského přesvědčení. Byla však vytvořena dvě jasná kritéria, která se týkala odborného vzdělání - dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a odborné způsobilosti respondentů. (Praxe v oboru déle než jeden rok.) Konkrétní kritéria byla nastavena proto, aby byl výzkum co nejvíce kvalitní a měl co největší vypovídající hodnotu.

5.3.2 Popis výzkumného souboru

Pro výzkum byly získány informace od celkem sedmi respondentů z různých krajů České republiky. Všichni respondenti v té době pracovali v neziskových organizacích. Dva z dotazovaných respondentů se v době, kdy byl výzkum realizován, věnovali terénní sociální práci a pracovali tak v přirozeném prostředí klienta, zbytek respondentů navštěvovali jejich klienti přímo v organizacích a do terénu se tak dostali, dle jejich vlastních slov, jen zřídka. Šest ze sedmi respondentů je české národnosti, jeden respondent je cizinec. Všichni respondenti, respektive respondentky byly ženského pohlaví, jelikož sociálních pracovníků mužů, kteří pracují s touto cílovou skupinou, je velmi málo a tazatelka se s žádným z nich nesešla.

Tabulka 1 – Respondenti

Respondenti	Pohlaví	Sektor	Typ služby	Občanství
SP 1	žena	NNO	ambulantní SP	české
SP 2	žena	NNO	ambulantní SP	cizí
SP 3	žena	NNO	ambulantní SP	české
SP 4	žena	NNO	ambulantní SP	české
SP 5	žena	NNO	terénní SP	české
SP 6	žena	NNO	ambulantní SP	české
SP 7	žena	NNO	terénní SP	české

Zdroj: Vlastní výzkum

5.4 Metoda výzkumu

Výzkum byl realizován kvalitativní formou. Termínem kvalitativní výzkum rozumíme takový druh výzkumu, kdy výsledků nedosahujeme pomocí kvantifikace ani jinými statistickými procedurami.²²⁴ Specifikum kvalitativního výzkumu tkví v tom, že se tazatel snaží hlouběji porozumět zkoumané problematice.²²⁵ Cílem je pak především porozumět zkoumaným subjektům či jevům.²²⁶ Hlavní výhodou kvalitativního výzkumu je především možnost získat podrobnější náhled na zkoumanou problematiku. Další nespornou výhodou je pak také to, že výzkum je možno provádět v přirozeném prostředí

²²⁴ STRAUSS., Anselm., *Základ kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie.*, vyd. 1., Brno: Sdružení Podání ruce., Boskovice: Albert., 1999., ISBN: 80-85834-60-X., str. 10.

²²⁵ REICHEL., Jiří., *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů.*, Praha: Grada., 2009., ISBN: 978-80-247-3006-6., str. 40.

²²⁶ PRŮCHA., Jan., *Andragogický výzkum.*, Praha: Grada Publishnig., 2014., ISBN: 978-80-247-5232-7., str. 106 – 107.

zkoumaného subjektu. Za hlavní nevýhodu kvalitativního výzkumu by mohla být považována především časová náročnost výzkumu.²²⁷

Jako technika sběru dat byl využit anonymní strukturovaný rozhovor. Strukturovaný rozhovor je charakteristický tím, že respondenti odpovídají na předem připravené otázky, kdy jejich pořadí a počet jsou předem jasně stanoveny.²²⁸ Otázky, které byly použity v rozhovorech s respondenty, byly rozděleny do dvou částí a byly pouze otevřené a volné. „Otevřené otázky jsou takové, kdy respondent musí odpověď formulovat sám. Nemá na výběr z předem připravených odpovědí. Výhodou otevřených otázek je především možnost svobodného vyjádření respondenta. Volné odpovědi myslíme takové, kdy je respondentovi ponechána absolutní volnost při formulaci jeho názoru.“²²⁹

Rozhovory, které byly v tomto výzkumu realizovány, vždy probíhaly na základě předem pečlivě vypracovaných otázek. První část rozhovoru byla zaměřena na oblast sociální práce, konkrétně na metody/teorie, které respondenti během své praxe nejčastěji využívají. Dále pak na hlavní důvody, kvůli kterým klienti sociální pracovníky vyhledávají. Druhá část byla zaměřena více osobně, konkrétně na osobnostní charakteristiku sociálních pracovníků a dále pak na to, jaká je hlavní motivace respondentů pracovat právě s touto cílovou skupinou. Tazatelka se respondentů ptala celkem na patnáct otázek. Rozhovory vždy probíhaly dle předem připraveného scénáře, který popisuje například Vojtíšek. (Vojtíšek, 2012) Nejprve proběhlo zahájení rozhovoru, kdy bylo respondentům vysvětleno proč a k jakým účelům budou jejich odpovědi sloužit. Následně probíhal samotný rozhovor, který trval zhruba třicet až čtyřicet pět minut. Záleželo na tom, do jaké míry byly odpovědi respondentů stručné. Po zodpovězení všech předem připravených otázek, byl rozhovor ukončen. Tazatelka poděkovala za věnovaný čas a sdělila respondentům, kdy a kde bude možné vypracovaný výzkum vidět.

V rámci celého výzkumu bylo dbáno na dodržování etiky výzkumu. Tazatel vždy musí respektovat soukromí respondentů, zachovat jejich anonymitu, zajistit bezpečí, jak

²²⁷ PRŮCHA., Jan., *Andragogický výzkum.*, Praha: Grada Publishnig., 2014., ISBN: 978-80-247-5232-7., str. 106 – 107.

²²⁸ VOJTÍŠEK, Petr., *Výzkumné metody.*, Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní, 2012., ISBN 978-80-905109-3-7., str. 25.

²²⁹ *Přímé dotazování.*, E-knihovna., Mendelova univerzita v Brně., [online]., [cit. 2019 – 02 – 26]., Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=45364>.

po stránce psychické, tak emoční a také následné výsledky výzkumu účastníkům výzkumu zpřístupnit.²³⁰

5.5 Průběh výzkumu

Výzkum začal být realizován po prostudování odborných článků, dalších materiálů a také po schůzce se sociální pracovnící v Českých Budějovicích, která s cizinci dlouhodobě pracuje. Cílem bylo prohloubit informovanost tazatelky o této problematice. Následně byly sestavovány otázky, které byly použity v rámci rozhovorů. Na vznik otázek, měly vliv jednotlivé kapitoly diplomové práce.

Samotný výzkum probíhal od podzimu roku 2018 do února roku 2019. Nejdříve si tazatelka udělala průzkum a vyhledala organizace, které pracují s cizinci v Jihočeském kraji, následně pak na území celé České republiky. Ze všech zjištěných organizací se dále zaměřila pouze na nestátní neziskové organizace, které pracují s cizinci žijícími legálně na území České republiky. Vybraným organizacím pak byl tazatelkou zaslán email, zda by byli jejich sociální pracovníci ochotni účastnit se výzkumu této diplomové práce. Zde došlo k další selekci organizací, jelikož velké množství neodpovědělo vůbec, případně odpověděly, že nemají dostatek volného času, aby se mohly výzkumu účastnit. Tazatelka tedy dále spolupracovala s organizacemi, respektive se sociálními pracovníky, kteří jí pomoc přislíbili. V rámci spolupráce však došlo k další selekci, a to z důvodu, že někteří z respondentů nespĺňovali základní kritéria, která si tazatelka stanovila. Především se jednalo o to, že působili v oblasti sociální práce s cizinci po dobu kratší, než je jeden rok. S respondenty, kteří vyhověli, si tazatelka smluvila schůzku, na které byly realizovány rozhovory. Samotné rozhovory probíhaly od ledna do února roku 2019. Jelikož byli respondenti z různých oblastí České republiky, musely být některé rozhovory realizovány online skrze internet, konkrétně pak přes video hovor v rámci aplikace Skype.

Každý respondent byl na začátku setkání seznámen s tím, k čemu bude následující rozhovor sloužit. Respondenti byli ujištěni, že celý rozhovor je zcela anonymní a bude určen a použit pouze pro potřeby tazatelky v rámci její diplomové práce. Převážná většina rozhovorů proběhla přímo v organizacích, kde respondenti pracovali. Mělo to několik důvodů. Prvním důvodem byla praktičnost, jak pro respondenty, tak také pro

²³⁰ KAJANOVÁ, Alena., DVOŘÁČKOVÁ, Olga., STRÁNSKÝ, Pravoslav., *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd.*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 2017., ISBN: 978-80-7394-639-5., str. 83.

tazatelku. Druhým důvodem bylo, že se respondenti cítili komfortněji a bezpečněji v místě, které dobře znali. Třetí důvod byl čistě pro informovanost tazatelky, aby si udělala představu o tom, jak konkrétní organizace vypadají a jak jsou pro potřeby cizinců vybaveny. Samotné rozhovory probíhaly na základě předem připravených otázek. Délka rozhovorů nebyla nijak časově omezena, respondenti si tedy mohli otázku promyslet, utřídit si myšlenky a poté odpovědět. Rozhovory probíhaly s každým respondentem zvlášť v uzavřené místnosti. Hlavním důvodem byla co největší otevřenost, opravdovost a důvěra respondentů vůči tazatelce.

Rozhovory s respondenty byly nahrávány na magnetofon. Nahrávky byly pořizovány pouze a výhradně za účelem následného přepisu, zpracování a vyhodnocení rozhovorů tazatelkou. Většina rozhovorů byla realizována v odpoledních či podvečerních hodinách, dle možností respondentů.

Po realizaci rozhovorů, a tedy získání dat od respondentů, byly jejich odpovědi přepsány technikou shrnujícího protokolu (Hendl, 2005) do MS Word a následně kódovány. Kódování je technika, která si klade za cíl nalézt určitou pravidelnost v získaných odpovědích.²³¹ Cílem kódování bylo najít určité souvislosti, obecné kategorie a společná témata v jednotlivých odpovědích respondentů. Každá otázka byla kódována zvlášť. Na základě kódování byly v rámci každé otázky nalezeny společné kategorie, které jsou uvedeny v kapitole 5.6 Výsledky výzkumu.

5.6 Výsledky výzkumu

S jakými konkrétními problémy Vás klienti nejčastěji oslovují? (Proč přicházejí do organizace?)

Na otázku, proč klienti nejčastěji přicházejí do organizace, respondenti uvedli následující. Nejčastější důvod, kvůli kterému cizinci za sociálními pracovníky přicházejí je pomoc a rada v oblasti zaměstnání. Tento důvod uvedlo celkem šest ze sedmi respondentů, konkrétně pak SP 1, SP 2, SP 3, SP 5, SP 6, SP 7. Klienti nejčastěji potřebují pomoc s vyplněním náležitostí k zaměstnanecké kartě či potřebují pomoci zkontrolovat pracovní smlouvu. Druhý nejčastější důvod, proč klienti přicházejí byl, že potřebují pomoc při hledání bydlení. To uvedlo pět ze sedmi respondentů, konkrétně pak SP 1, SP 3, SP 4,

²³¹ HENDL, Jan., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.*, vyd. 1., Praha: Portál., 2005., ISBN: 80- 7367-040-2., str. 226.

SP 6 a SP 7. Jako třetí nejčastější důvod, proč klienti vyhledávají sociální pracovníky, respondenti uvádějí, že klienti mají zájem o jazykové kurzy, které organizace pořádají. Konkrétně to uvádějí tři ze sedmi respondentů SP 4, SP 6 a SP 7. Ostatní důvody, kvůli kterým klienti za sociálními pracovníky přicházejí, byly například: pomoc s vyplňováním formulářů či pomoc s hledáním mateřských či základních škol pro jejich děti.

Z odpovědí respondentů je patrné, že je určitý základní okruh oblastí, proč klienti sociální pracovníky navštěvují. Je tedy více než žádoucí, aby se sociální pracovníci v těchto oblastech orientovali a dokázali klientovi dobře poradit.

Setkal/a jste se v rámci své práce s tím, že by měl Váš klient zkušenost s diskriminací či jiným znevýhodňováním na území České republiky na základě toho, že je cizinec? Pokud ano, v jaké oblasti byl nejvíce diskriminován?

Většina respondentů, konkrétně pak pět ze sedmi (SP 2, SP 4, SP 5, SP 6, SP 7) uvádí, že se s diskriminací svých klientů setkali. Většinou pak zprostředkovaně od svých klientů, nikdy nebyli přímo svědkem. Z odpovědí sociálních pracovníků vyplývá, že nejvíce bývají cizinci diskriminováni v oblasti bydlení, konkrétně, když hledají podnájem, to uvedli tři respondenti (SP 5, SP 6 a SP 7) a pak v zaměstnání. Na tom se shodli tři respondenti (SP 2, SP 6 a SP 7). SP 2 dodává, že se cizinci setkávají s diskriminací také na úřadech. SP 1 a SP 3 se s diskriminací svých klientů neseťkaly.

Jak pohlížíte na potřebnost integrace cizinců do naší společnosti?

Oslovení sociální pracovníci se shodli na tom, že integrace cizinců do naší společnosti je důležitá, jak pro samotné cizince, tak také pro českou společnost. SP 1 uvádí, že problémem by však bylo, kdyby se Česká republika musela úplně přizpůsobit cizincům a zároveň uvádí, že kdo chce, tak většinou problém s integrací nemá. SP 2 uvádí, že když ona sama přišla do ČR, tak ji integrace velmi pomohla, ale zároveň uvádí, že není dobré, když dochází k úplné asimilaci. SP 4 a SP 6 vidí jako velmi důležité především naučit se český jazyk. SP 7 dodává, že je třeba, aby cizinci pochopili zvyky dané společnosti. To jim usnadní nejen orientaci v dané společnosti.

Měl/a jste možnost účastnit se vzdělávacích kurzů zaměřených na sociální práci s cizinci? Pokud ano, v čem Vám pomohly?

Všichni respondenti se v rámci své práce měli možnost účastnit vzdělávacích kurzů. Většina z nich, konkrétně pět ze sedmi (SP 1, SP 2, SP 3, SP 6, SP 7) respondentů uvádí, že pro ně byly kurzy důležité. SP 4 uvádí, že měla možnost účastnit se pouze několika mála kurzů, které se týkají sociální práce s cizinci, jelikož měla svou kapacitu naplněnou jinými kurzy. SP 5 uvádí, že jí kurzy nic nového nepřinesly.

Jaké metody/ teorie sociální práce se Vám při práci s cizinci zdají nejvhodnější?

Z odpovědí respondentů je zřejmé, že ve své práci využívají celou škálu teorií a metod sociální práce. Hojně je využívána terénní sociální práce, ale také antiopresivní přístup, který z této cílové skupiny přímo vychází. SP 1 uvádí, že nikdy nevyužívá direktivní metody. SP 3 přiznává, že je k metodám a teorii skeptická a že je dle ní nejdůležitější především praxe. Respondenti však během své práce pracují s několika metodami/ teoriemi najednou. Využívají tedy eklektického přístupu.

Na základě jakého kritéria se rozhodujete, jaká metoda je nejvíce vhodná pro konkrétního klienta?

Z odpovědí respondentů je patrné, že si uvědomují, že je důležité ke každému klientovi přistupovat individuálně. SP 2, SP 3, SP 4, SP 5 a SP 6 se shodují na tom, že hlavní kritérium, na jehož základě volí, jaká metoda je pro klienta nejvhodnější, je osobnost a povaha klienta. SP 2 ještě dodává, že se rozhoduje především na základě své praxe. Pro SP 4 jsou dvěma hlavními kritérii, na základě kterých se rozhoduje, již zmíněná povaha klienta, ale také země původu. SP 7 se shoduje s ostatními respondenty na tom, že pro každého klienta je vhodná jiná metoda, ale přiznává, že ne vždy je v jejích možnostech blíže poznat všechny klienty a dobře rozpoznat, jaká metoda je pro kterého klienta nejvhodnější.

Setkala jste se v rámci své práce s nějakým etickým problémem či dilematem, které jste musela řešit? Pokud ano, jakým způsobem jste postupovala při jeho řešení?

Respondenti uvádějí, že se během své práce setkali se situací, která pro ně byla problematická či dilematická. Konkrétní dilematické či problematické situace se u respondentů samozřejmě liší. Obecně se ale shodují na tom, že je důležité umět si přiznat, že na konkrétní situaci sama nestačím a nebát se oslovit kolegy, když si člověk není jistý, jak v situaci zareagovat a jak postupovat. SP 7 uvádí, že se aktuálně v organizaci potýkají se situací, která je natolik problematická, že se současně radí s další organizací, která již podobnou situaci v minulosti řešila a má s tím tedy určité zkušenosti.

Jak vnímáte potřebnost propojení sociální práce s odborníky z jiných oblastí v kontextu sociální práce s cizinci? Případně s jakými odborníky konkrétně spolupracujete?

Oslovení respondenti se shodují, že spolupráce s ostatními odborníky je v oblasti sociální práce s cizinci velmi důležitá. Nejčastěji pak spolupracují s právníky. To uvedlo šest ze sedmi respondentů (SP 1, SP 3, SP 4, SP 5, SP 6, SP 7). Dále sociální pracovníci spolupracují s úřady – úřady práce, cizineckou policií a překladateli. SP 4 je přesvědčena o tom, že mezioborová spolupráce v této oblasti sociální práce funguje. SP 6 uvádí, že práce s cizinci je velmi specifická, a proto je důležitá mezioborová spolupráce.

Jaké osobnostní charakteristiky by, dle Vás, měl a naopak neměl mít sociální pracovník, který pracuje s cizinci?

Z odpovědí respondentů vyplývá, že sociální pracovník, který pracuje s cizinci by měl být empatický, měl by umět naslouchat a pochopit, co klient potřebuje. SP 2 a SP 6 se shodují na tom, že by se sociální pracovník nikdy neměl nad klientem povyšovat. SP 1 a SP 7 uvádějí, že by se sociální pracovník měl řídit zdravým rozumem. SP 6 uvádí, jako důležitou vlastnost sociálních pracovníků, trpělivost. SP 2 považuje za důležité umět si nechat situaci projít hlavou a podívat se na ni druhý den z jiného úhlu. Z odpovědí respondentů je patrné, že paleta osobnostních charakteristik, které by měla mít osoba, která pracuje s cizinci, je velmi široká a různorodá.

Jakým způsobem přistupujete ke klientům, kteří přicházejí z jiného kulturního prostředí, než je naše střeoevropské? Je ve Vaší práci potřeba znalost kulturních zvyků jiných zemí?

V této otázce nebyly odpovědi respondentů zcela jednoznačné. Obecně ale z většiny odpovědí vyplývá, že alespoň minimální znalost ostatních kultur je pro sociální pracovníky důležitá. Většina však uvádí, že ke všem cizincům přistupuje stejně. SP 1 uvádí, že je velmi vytížená a nemá příliš volného času na to, aby studovala zvyky ostatních kultur. SP 3 uvádí, že, když byla v Anglii, tak tam se setkala s kurzy, které pracovníky připravovaly na to, jak se chovat k lidem z odlišných kultur a dále dodává, že v České republice zatím nic takového řešit nemusela. SP 5 uvádí, že většina jejích klientů jsou slovanské národnosti a jejich kultura se tedy nijak výrazně neliší od naší kultury, ale zároveň dodává, že pokud se sociální pracovník orientuje ve zvycích a smýšlení klienta, může to výrazně pomoci v jejich spolupráci. SP 7 dodává, že má určité povědomí o ostatních kulturách, ale aby se v nich lépe vyznala, musela by jejich studiu věnovat více času a na to, jak přiznává, není příliš volného času.

Setkal/a jste se někdy s tím, že by s Vámi klient/klientka odmítl spolupracovat z důvodu, že jste žena/muž? Pokud ano, jak jste tuto situaci řešil/a a co to ve Vás vyvolalo?

Šest ze sedmi respondentů uvedlo, že se s takovou situací nikdy nesetkalo. SP 2 uvedla, že se setkala s tím, že s ní někteří cizinci nechtějí spolupracovat ne z důvodu, že je žena, ale z důvodu, že je také cizinka a uvedla, že klienti raději spolupracují se sociálními pracovníky, kteří jsou Češi. SP 6 uvedla, že jednou takovou situaci musela řešit. Bylo to ze strany mužů, cizinců, kteří s ní nechtěli příliš spolupracovat. V organizaci však nebyl žádný sociální pracovník muž, a proto, pokud chtěli pomoci, museli s respondentkou pracovat.

Co považujete v sociální práci za hodnotné, respektive jaké hodnoty zastáváte?

Odpovědi na tuto otázku jsou opět relativně různé. Z odpovědí respondentů se dá ale vyvodit, že za hodnotné považují především rovnost/ nepovyšovat se, to zmínili SP 2, SP 3, SP 5 a SP 7. Respondenti dále za hodnotné považují: být upřímní ke klientům, důvěřovat si s klienty navzájem, chovat se slušně a také být ke klientům férový.

Mohl/a byste mi popsat, co prožíváte, když pracujete s klientem?

Respondenti se shodují na tom, že z práce s klienty mají dobrý pocit. Mají dobrý pocit z toho, že je vidět výsledek a že někomu mohou pomoci změnit život k lepšímu. Z odpovědí respondentů vyplývá, že všechny jejich práce baví. SP 3 pak uvádí, že během práce prožívá nejistotu, jelikož má zatím málo praxe a bojí se, že klientům nedokáže poradit. Jinak, jak sama dodává, ji práce velmi baví.

Z jakého důvodu jste si vybrala právě obor, který pracuje s cizinci?

Dva ze sedmi respondentů (SP 3 a SP 5) uvádějí, že už na škole věděli, že se sociální práci s cizinci chtějí v budoucnu věnovat. SP 3 uvádí, že je její otec cizinec, proto má k této oblasti blízko. Ostatní respondenti uvádějí, že práce s cizinci byla spíše shoda okolností a že původně práci s touto cílovou skupinou úplně nezamýšleli.

Jak bojujete proti tomu, aby se pro Vás práce nestala pouze rutinní záležitostí?

Respondenti se shodují na tom, že se snaží dodržovat pracovní dobu, mají volnočasové aktivity a věnují se rodině. SP 5 uvádí, že zatím bojuje s tím, aby se naučila oddělovat volný čas od práce, ale uvědomuje si, že je to důležité a snaží se věnovat volnočasovým aktivitám.

6 Diskuze

Povolání, které vykonávají sociální pracovníci, je v mnoha ohledech velmi náročná práce, jelikož sociální pracovník má něco, co bychom mohli nazvat jako „moc“ nad klientem a je na něm, k jakému účelu svoji „moc“ využije. Je tedy více než zřejmé, že povolání sociálního pracovníka nemůže vykonávat každý. Z výzkumu vyplývá, že oslovení sociální pracovníci přistupují ke své práci odpovědně a záleží jim na tom, aby klientům poskytovali kvalitní pomoc zaměřenou na konkrétní zakázky. Respondenti si jsou vědomi, že každý klient je jedinečný a že ke každému klientovi je potřeba zvolit trochu odlišný přístup. Ke své práci a svým klientům nepřistupují monotónně, na základě jednoho naučeného vzorce, ale naopak se snaží rozšiřovat paletu svých dovedností, aby byli schopni pracovat s každým klientem tak, jak si to konkrétní situace vyžaduje. Je tedy velmi důležité, aby sociální pracovníci ovládali metody a teorie sociální práce. Toto zjištění koresponduje s kapitolou 3.6. Metody a teorie sociální práce s cizinci a také s odpovědí na první výzkumnou otázku. O důležitosti metod sociální práce pojednává například Jurajdová, která jim připisuje velký význam. Doslova je nazývá „základními kameny“ této vědecké disciplíny. Dále dodává, že je pro sociálního pracovníka nezbytné, aby teorie ve své práci využíval. (Jurajdová, 2012) Tezi Jurajdové potvrzují výsledky výzkumu, ze kterých vyplývá, že pro oslovené sociální pracovníky jsou metody a teorie důležité. U každého klienta promýšlejí, jaká metoda či teorie bude nejvhodnější. Mezi oslovenými respondenty je často využíván eklektický přístup, tedy, že sociální pracovník využívá několik teorií současně. Za nevýhodu přístupu je považována především ovlivnitelnost výsledku práce předešlými zkušenostmi pracovníka.²³² Jak ukazuje kapitola 4. 1 Cizinci na území Jihočeského kraje, počet cizinců každým rokem stoupá také v Jihočeském kraji a proto je třeba, aby i zde byly poskytovány co nejkvalitnější sociální služby.

Důležitá součást sociální práce je vzdělávání sociálních pracovníků. Osoba, která chce vykonávat tuto profesi, musí být vzdělána tak, jak jí to ukládá zákon č. 108/2006 Sb. Sociální pracovník se musí dále vzdělávat, a to nejméně v rozsahu 24 hodin ročně. Vzděláváním si doplňuje svou kvalifikaci.²³³ Na tuto skutečnost navazují výsledky výzkumu, které ukazují, že se sociální pracovníci v rámci povinného ročního vzdělávání

²³² NOVOTNÁ, Jana., *Teorie sociální práce.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011.

²³³ Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 111

účastní kurzů, které jsou přímo zaměřeny na sociální práci s cizinci. Kurzy mohou být pro pracovníky velmi dobrou možností a příležitostí k tomu, aby ještě více prohloubili své vědomosti a byli schopni je aplikovat v praxi.

Sociální práce je profese, která může pomoci svým klientům výrazně změnit jejich dosavadní život. Je tedy důležité, aby si pracovníci uvědomili, že oni sami na všechnu práci vždy nemusí stačit. V sociální práci je více než žádoucí, aby spolu nejen sociální služby navzájem spolupracovaly. Služby by neměly být nastaveny tak, aby mezi nimi probíhal konkurenční boj o klienty, kterých by se to samozřejmě vždy dotýkalo nejvíce. Konkrétní sociální služby, respektive sociální pracovníci, by si měli uvědomit, že mnohdy zrovna oni nejsou ti, kdo klientovi v dané situaci mohou nejlépe pomoci. Měli by tedy být schopni klientovi doporučit jinou službu, o které budou přesvědčeni, že mu v dané situaci dokáže nejlépe pomoci. Propojenost, respektive vzájemná spolupráce, by pak měla jistě probíhat také s dalšími odborníky i mimo sociální oblast. Tezi potvrzuje i realizovaný výzkum, který ukazuje, že sociální pracovníci mezioborovou spolupráci vnímají jako velmi důležitou a potřebnou. Jedna z respondentek uvedla: „*Sítování mezi organizacemi navzájem je velmi potřebné, protože sociální práce s cizinci je velmi specifická*“. Odpovědi tak korespondují s kapitolou 3. 5 Provázanost a spolupráce s dalšími odborníky. Matoušek uvádí, že pro sociální pracovníky, kteří pracují s cizinci je velmi důležitá spolupráce především s právníky. (Matoušek, 2005). Matouškovo tvrzení dokazují i výsledky výzkumu. Respondenti však dodávají, že právníků, kteří by se specializovali na cizinecké právo je v České republice relativně málo.

Je více než zřejmé, že osoba, která chce pracovat v pomáhající profesi by měla mít určité specifické osobnostní charakteristiky, které mají vliv na to, jak bude vypadat následná spolupráce s klientem. Osobnostním charakteristikám sociálních pracovníků je věnována kapitola 3.4 Osobnostní charakteristiky sociálního pracovníka při práci s cizinci, která je v souladu s odpověďmi dotázaných. Respondenti uvedli jako důležité osobnostní charakteristiky, kterými by měl disponovat sociální pracovník, jsou především empatie, opravdovost, umění naslouchat, tolerance a v neposlední řadě samozřejmě respekt k druhému člověku. Jak ale dodává Morgensternová, samotné osobnostní charakteristiky však nestačí. Je třeba nácvik také interkulturních kompetencí. (Morgensternová, 2007)

Sociální práce je nejen povoláním, ale pro mnoho pracovníků je také posláním, v rámci kterého by jim mělo být vlastní ctít hodnoty této profese. Tématu je věnována kapitola 3. 2 Hodnoty sociálních pracovníků, ve které Řezníček uvádí následující hodnoty oboru sociální práce: respekt vůči svobodnému rozhodnutí klienta, zodpovědnost vůči

klientovi i zaměstnavateli či dodržování profesních zásad. (Řezníček, 1994) Pokud by pracovník neměl zvnitřněné profesní hodnoty, mohlo by se to negativně odrážet v práci s klienty. Kromě profesních hodnot jsou pro sociálního pracovníka důležité další hodnoty jako: být upřímní ke klientům, důvěřovat si s klienty navzájem, chovat se slušně a také být férový.

Stěžejní oblast této diplomové práce je zaměřena na to, jak sociální pracovníci přistupují k etickým problémům a dilematům, se kterými se v rámci své práce setkávají. Etickým dilematům se věnuje část kapitoly 3. 2 Hodnoty sociálních pracovníků. Každý sociální pracovník se jistě během své praxe setkal se situací, která by se dala nazvat jako eticky problematická či dilematická. Je třeba si uvědomit, že každý sociální pracovník je jiný, proto také každý sociální pracovník bude k situaci, která nastane, přistupovat jinak. Určitá konkrétní situace může být pro jednoho relativně jasně řešitelná, zatímco pro druhého může být velmi eticky problematická, v některých případech až dokonce dilematická. Je tedy třeba, aby sociální pracovníci věděli, jak v takových situacích jednat a jak postupovat při následném řešení. Respondenti výzkumu se shodli na tom, že se se situacemi, které by nazvali eticky problematické či dilematické, během své praxe již setkali a také se shodli na tom, že vždy je dobré, dokonce žádoucí, se v takové chvíli umět poradit s ostatními kolegy. Žádný sociální pracovník by nikdy neměl brát jako zahanbení, přijít si ke kolegům pro radu, když si není jist, jak se v konkrétní situaci zachovat.

Publikace, které pojednávají o migraci cizinců, by se měly zaměřit také na otázku integrace cizinců do společnosti. Tématu je, na základě prostudovaných materiálů, věnována kapitola 1.6 Integrace cizinců do České společnosti a dále pak kapitola 4. 2 Projekty sociální práce s cizinci v České republice. Důležitost integrace dokazují též výsledky výzkumu, které ukazují, že samotní sociální pracovníci vnímají integraci cizinců do České společnosti, jako velmi důležitou. Je třeba však upozornit na to, že integrace není totéž, co asimilace. „Asimilace je proces, při kterém jsou jedinci nebo skupiny odlišné etnické příslušnosti absorbováni kulturou dominantní společnosti.“²³⁴ Aktivit, které vedou k integraci by se měli účastnit jak samotní cizinci, tak také majoritní společnost. Dne 3. ledna 2018 proběhlo usnesení vlády České republiky o Postupu při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců - Ve vzájemném respektu. Cílovou skupinou tohoto projektu jsou občané Evropské unie, cizinci pocházející ze třetích zemí a také majoritní společnost. V rámci koncepce je primární integrace cizinců

²³⁴ *Asimilace (Kulturní kontakt)*., Varianty., [online]., [cit. 2019 – 03 – 12, 18:32]., Dostupné z: < <https://www.varianty.cz/slovnicek-pojmu/2-asimilace-kulturni-kontakt>>.

v následujících oblastech: znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace cizince ve společnosti, rozvíjení vzájemných vztahů mezi komunitami a postupné nabývání práv v závislosti na délce pobytu. Integrace probíhá na lokální a regionální úrovni, respektive v přímém soužití cizinců a majoritní společnosti. Cílem je posílit vztahy mezi oběma skupinami.²³⁵ Tato koncepce je v souladu s odpověďmi respondentů, kteří jako prioritní vidí především znalost českého jazyka.

S problematikou migrace velmi často souvisí negativní jev, kterým je diskriminace. Tématu diskriminace je věnována kapitola 1. 5 Diskriminace. Jak uvádí Šišková, jednou z nejčastějších příčin diskriminace je právě odlišná rasa. (Šišková, 1998) Tuto teorii upevňují také výsledky výzkumu, které ukázaly, že diskriminace cizinců majoritní společností stále trvá. Sociální pracovníci uvádějí, že jejich klienti jsou nejčastěji diskriminováni v případech, kdy hledají zaměstnání a bydlení, tedy v oblastech, které jsou pro život ve společnosti velmi důležité. Výsledky výzkumu jsou v souladu s kapitolou 1. 4 Povinnosti občanů Evropské unie a občanů třetích zemí a jejich nerovné postavení v České republice, ve které je uvedeno, že hledání zaměstnání a bydlení je v České republice pro cizince velmi problematické. V České republice vešel v platnost dne 29. června 2009 zákon č. 198/2009 Sb. Antidiskriminační zákon. V účinnosti je od 1. září 2009, který vymezuje, jaké zacházení a chování je a naopak není považováno jako diskriminační.

²³⁵ *Postup při realizaci aktualizované kompetence integrace cizinců – Ve vzájemném respektu v roce 2018.*, Usnesení vlády České republiky., [online]., [cit. 2019 – 03 – 12, 19:15]., Dostupné v PDF z: <http://cizinci.cz/repository/2154/file/Postup%20při%20realizaci%20KIC%202018_komplet.pdf>., str. 5- 14.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo, za pomoci literatury a dalších dostupných zdrojů, představit nejen pojem migrace, ale také představit, jak funguje sociální práce s cizinci. Poukázat a následně reflektovat, zda se sociální pracovníci v rámci své praxe setkávají s etickými problémy či dilematy a jakým způsobem je řeší. Cíl, který byl pro diplomovou práci stanoven, byl naplněn. Pro dotvoření cíle byly nastaveny dvě výzkumné otázky. První byla formulována takto: **Promyšlejší sociální pracovníci s cizinci vhodnost teorií či metod, které při své práci využívají?** Z odpovědí respondentů je patrné, že všichni oslovení sociální pracovníci pečlivě promyšlejší, kterou metodu či teorii při práci se svými klienty zvolit. Je tedy zřejmé, že na každého klienta pohlížejí jako na osobnost, která je jedinečná, neopakovatelná. Uvědomují si, že pro každého klienta je vhodná jiná metoda a podle toho také ke klientům přistupují.

Druhá výzkumná otázka byla formulována následovně: **Co je hlavní motivací sociálních pracovníků, kteří pracují s cizinci? Z jakého důvodu si vybrali právě tuto oblast sociální práce?** Většina respondentů shodně uvedla, že sociální práce s cizinci nebyla primární oblastí, které by se chtěli věnovat. Většina dotázaných k této cílové skupině přišla víceméně náhodou. I přes to, že to nebyla jejich primární volba, shodují se na tom, že je práce baví a naplňuje. Hlavní motivací je pak pro oslovené respondenty především pomoc zlepšit životní situaci svých klientů.

V rámci tvorby diplomové práce jsem se setkala také s několika úskalími. Za nejvíce problematické považuji, že v česky psané literatuře není příliš velké množství autorů, kteří by se věnovali etickému a biblickému pohledu na migraci. Musela jsem tedy čerpat ze zahraniční literatury, která pro mě bohužel vždy nebyla zcela dobře dostupná v tištěné formě. Co mě dále překvapilo bylo, že v Jihočeském kraji je relativně velmi malé množství organizací, které spadají do oblasti sociální práce a které se věnují práci s cizinci, ač, jak ukazuje kapitola 4.1 Cizinci na území Jihočeského kraje, počet cizinců v Jihočeském kraji neustále roste. Původně měl být výzkum zaměřen pouze na sociální práci s cizinci v Jihočeském kraji, ale jak jsem již zmínila, nebylo zde dostatečné množství organizací a sociálních pracovníků, kteří by se výzkumu mohli zúčastnit. Z toho důvodu jsem byla nucena oslovit také organizace mimo území Jihočeského kraje a tím výzkum pozměnit.

S oslovenými sociálními pracovníky, kteří byli respondenti ve výzkumu, se mi pracovalo velmi dobře. Jak emailová komunikace, tak i samotné rozhovory probíhaly ve

velmi pozitivním a profesionálním duchu. Měla jsem možnost poznat řadu nových osob a především se dozvědět něco nového o této cílové skupině a o úskalích, se kterými se jak tato cílová skupina, tak také sociální pracovníci potýkají. Překvapily mě výsledky výzkumu, ze kterých vyplývá, že valná většina respondentů se u svých klientů setkala s diskriminací. Je samozřejmě důležité, aby bylo pracováno na eliminaci diskriminace ve společnosti. K tomu mohou jistě pomoci integrační programy, které na území České republiky fungují. Integrační programy by měly sloužit cizincům, u kterých je předpoklad, že pokud chtějí žít ve společnosti konkrétního státu, tak se integrují. Pokud jsou tyto programy dobře nastaveny, mohou velmi dobře sloužit také v rámci osvěty většinové společnosti. Integrace není totéž, co asimilace a nikdy by s ní neměla být zaměňována.

Práce na diplomové práci mě velmi obohatila. Měla jsem možnost prohloubit svou informovanost, jak o samotné migraci, tak o sociální práci s cizinci. Jak bylo již psáno v úvodu, téma jsem si vybrala především proto, že bych po ukončení mého studia chtěla pracovat právě s touto cílovou skupinou a proto poznatky, kterých jsem dosáhla na základě vypracování diplomové práce, mi budou v budoucnosti užitečné. Za velmi přínosné považuji osobní schůzky se sociálními pracovníky, kteří mi byli respondenty ve výzkumu. S mnoha z nich jsem měla možnost setkat se osobně přímo v organizaci, kde pracují, což pro mě byla velmi cenná zkušenost. Zatím jsem v žádné organizaci, jejíž klienti jsou cizinci, nebyla. Měla jsem možnost prohlédnout si nejen to, jak organizace vypadá, jakým způsobem je vybavena, ale především jsem měla možnost zeptat se sociálních pracovníků na jejich zkušenosti. V neposlední řadě jsem též získala mnoho nových kontaktů, které mi budou jistě velmi užitečné. Zpracování diplomové práce mě utvrdilo v tom, že právě tato oblast sociální práce je ta, které bych se po ukončení školy chtěla věnovat.

Diplomová práce je určena čtenářům, kteří chtějí získat základní povědomí o globálním fenoménu migrace. Jsou zde vysvětleny základní pojmy, ale zároveň představena další témata, která jsou s migrací a jejími důsledky neodmyslitelně spjata. Práce může být nápomocná studentům oboru sociální práce či již vystudovaným sociálním pracovníkům, kteří uvažují nad tím, že by chtěli pracovat právě s touto cílovou skupinou. Mohou zde získat povědomí o tom s jakými překážkami se sociální pracovníci musejí vypořádávat, jaké metody jsou při práci s cizinci důležité, či jaké osobnostní charakteristiky by sociální pracovníci, kteří si zvolí práci s touto cílovou skupinou, měli mít.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- BALÁŽ, Roman. *Společenské kontexty sociální práce a jejich vliv na práci s cizinci* In: Sociální práce, Sociálna práca, ročník 12, číslo 4. Brno: Národní centrum pro rodinu., ISSN 1213-6204.
- BALÁŽ, Roman. *Využití teorie sítí při sociální práci s cizinci* In: Sociální práce, Sociálna práca, ročník 12, číslo 2. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204.
- Benedikt XVI., *Caritas in veritate*.
- BARSKY., Allan Edward., *Ethics and Values in Social Work.*, Oxford: Oxford university press., 2010., ISBN: 978-0-19-532095-4.
- COLLIER, Paul. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Praha: Nakladatelství LIBRI, 2017. ISBN 978-80-7277-557-6.
- ČIŽINSKÝ, Pavel. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.
- DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012., ISBN 978-80-87623-02-2.
- DRBOHLAV., Dušan., *Migrace a (in)migrace v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?.*, Praha Sociologické nakladatelství SLON., 2010., ISBN: 978-80-7419-039-1.

- FREDMAN, Sandra. *Antidiskriminační právo*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007. ISBN 978-80-254-1054-7.
- GOJOVÁ, Alice., *Sítě a síťování* in Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností., Ostrava : Ostravská univerzita, 2007., ISBN: 978-80-7368-229-3.
- HAVEL., Zdeněk a kol., *Metodologie výzkumné práce.*, Brno: Masarykova univerzita., 2014., ISBN: 978-80-210-6696-0.
- HENDL. Jan., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.*, vyd. 1., Praha: Portál., 2005., ISBN: 80-7367-040-2.
- HRUŠKA, L.; HRUŠKOVÁ, A.; TOŠNER, J.; PILÁT, M. a kol. *Analýza o stavu dobrovolnictví v zahraničí a ČR*. Ostrava: ACCENDO. 2018.
- Jan XXIII., *Pacem in terris*, in: *Sociální encykliky*.
- KAJANOVÁ, Alena., DVOŘÁČKOVÁ, Olga., STRÁNSKÝ, Pravoslav., *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd.*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 2017., ISBN: 978-80-7394-639-5.
- KUČERA, Milan., *Populace České republiky 1918-1991.*, Praha: Česká demografická společnost. 1994. ISBN: 80-901674-7-0.
- KULHAVÝ, Václav., *Posílení sociálně vyloučených: sociální práce s komunitou*. In Sociální práce/Sociála práca., č. 1/2006., Asociace vzdělavatelů v sociální práci ISSN: 1213-6204.

- LÍMOVÁ, Michaela., *Kritická sociální práce – příležitosti a výzvy. Pracovník tváří v tvář člověku hledajícímu pomoc* In Sociální práce: odborná revue pro sociální práci = Sociálna práca., ročník 18, číslo 3., Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204.
- LINDEROVÁ., Ivica., *Úvod do metodiky výzkumu.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická., 2016., ISBN:987-80-88064-23-7.
- MAGGAY, Melba Padilla., *Global kingdom, global people. Living faithfully in a multicultural world*, Langham: Global Library, 2017., ISBN: 978-1-78368-198-3.
- MALÍŘOVÁ, Eva, Petra FRÜHBAUEROVÁ, Kristýna HRUBANOVÁ a DŽESTR. *Lidé v pohybu: metodika pro práci s tématy uprchlictví a migrace*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016. ISBN 978-80-7501-098-8.
- MASLEN, Jozef a Peter BRNULA. *Sociálna práca s utečencami: Jozef Maslen, Peter Brnula*. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2004. Edícia sociálna práca - sociálna politika [Občianske združenie Sociálna práca]. ISBN 80-89185-06-1.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN, Libor MUSIL a Martin SMUTEK. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

- NEČASOÁ, Mirka a kol., *Využití vybraných etických teorií v praxi sociální práce* in Sociální práce/ Sociálna práca, Asociace vzdělavatelů v sociální práci., č. 3/2010., ISSN: 1213-6204.,
- NEUMANNOVÁ, Radka. *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance veřejné správy*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2006. ISBN 80-239-7825-X.
- NOVOTNÁ, Jana., *Teorie sociální práce.*, Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011.
- PRŮCHA., Jan., *Andragogický výzkum.*, Praha: Grada Publishnig., 2014., ISBN: 978-80-247-5232-7.
- RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-023-0.
- REICHEL., Jiří., *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů.*, Praha: Grada., 2009., ISBN: 978-80-247-3006-6.
- ŘEZNÍČEK, Ivo., *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům.*, Praha: Sociologické nakladatelství SLON., 1994., ISBN: 80-85850-00-1.
- SIEVERNICH, Michael., *Může hřích ospravedlnit válku?.*, Salve revue pro teologii, duchovní život a kulturu., Praha: Krystal OP, 2010. ISSN: 1213-6301.
- SCHEU, Harald Christian. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0.

- STRAUSS., Anselm., *Základ kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie.*, vyd. 1., Brno: Sdružení Podání ruce., Boskovice: Albert., 1999., ISBN: 80 -85834-60-X.
- ŠANDEROVÁ, Jadwiga a Olga ŠMÍDOVÁ MATOUŠOVÁ. *Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Knižnice Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-015-5.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník.* Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.
- ŠRAJER., Jindřich., *Lidská důstojnost a sociální práce* in Sociální práce/Sociálna práca., č. 2/2006., Asociace vzdělavatelů v sociální práci., ISSN: 1213-6204.
- ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách: biblické podněty pro etickou reflexi migrace.* Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1824-1.
- ŠTICA, Petr., *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky.*, Ostrava: Moravapress, 2014., ISBN: 978-80-87853-20-7.
- ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenity: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.*, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5.
- TOŠNER, J. a SOZANSKÁ, O. (2006) *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích.* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.
- TROUSIL, Michal. *Úloha a úskalí sociální práce s imigranty* In: Sociální práce, Sociálna práca, ročník 2007, číslo 2. Brno: Národní centrum pro rodinu, 1998-. ISSN 1213-6204.
- UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTNER. *Migrace: historie a současnost.* Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2015. Moderní dějiny. ISBN 978-80-905942-9-6.

- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VOJTÍŠEK, Petr., *Výzkumné metody*., Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní, 2012., ISBN 978-80-905109-3-7.

Internetové zdroje:

- *Asimilace (Kulturní kontakt)*., Varianty., [online]., [cit. 2019 – 03 – 12, 18:32]., Dostupné z: < <https://www.varianty.cz/slovnicek-pojmu/2-asimilace-kulturni-kontakt>>.
- BANDIT., Rad., a kol., *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce z hlediska různých pojetí sociální práce* in Sešit sociální práce., č.4/2015., [online]., [cit. 2018 – 12 15, 15:08]., Dostupné v PDF z: <<https://www.mpsv.cz/files/clanky/23241/4ssp.pdf>>.
- BAUEROVÁ., Veronika., *Lidská důstojnost jako základ života*., Ústav práva a právní vědy., 17. 9. 2018., [online]., © 2018 Ústav práva a právní vědy®, [cit. 2018 – 12 – 14, 22:41]., Dostupné z: <<https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/lidska-dustojnost-jako-zaklad-zivota/>>.
- BRZOBOHATÁ, Zuzana., *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice*., [online]., [cit. 2019 – 01 – 14, 13:45]., Dostupné z: <<https://docplayer.cz/1197701-Historie-a-soucasnost-dobrovolnictvi-v-ceske-republice.html>>.
- *Budme in při integraci*., Evropská kontaktní skupina., [online]. ©2010 [cit. 2018 – 12 – 06, 9:32]., Dostupné z: <<http://www.ekscr.cz/cs/projekt/budte-pri-integraci>>.

- *Cizinci: Přehledy - Jihočeský kraj.*, Český statistický úřad., [online]., [cit. 2018 – 11 – 15, 12:24]., Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/40002f6646>>.
- *Cizinci podle státního občanství.*, Český statistický úřad., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 11:23]., Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ01D&z=T&f=TABULKA&katalog=31737&c=v23~2__RP2017MP12DP31&&str=v19>.
- *Cizinci.*, Krajská správa ČSÚ v Českých Budějovicích., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 11: 45]., Dostupní z: <<https://www.czso.cz/csu/xc/cizinci-xc>>.
- *Co je zmocňování.*, Zmocňování (Empowerment)., Management mania., 22. 6. 2016., [online]., © 2011- 2016., [cit. 2019 – 01 – 04, 08:12]., Dostupné z: < <https://managementmania.com/cs/zmocneni>>.
- *Česká republika má státní integrační program.*, Státní integrační program., [online]., ©2015., [cit. 2018 – 12- 13].,Dostupné z: <<http://www.integracniprogram.cz/#nas-tym>>.
- *Diecézní charita České Budějovice – poradna pro cizince a migranty.*, Cizinci v České republice., [online]., ©2015., [cit. 2018 – 12 – 06, 10:43]., Dostupné z: <<http://cizinci.cz/cs/2102-diecezni-charita-ceske-budejovice-poradna-pro-cizince-migran>>.
- DOBEŠOVÁ, Marie., *Diskriminace přímá a nepřímá, věc (ne)známá.*, Pro fair play., [online] © 2018 Lagardère Active ČR., [cit. 2018 – 10 – 08, 20:45]., Dostupné z:< <https://www.profairplay.cz/diskriminace-prima-a-neprima-vec-neznama> >.
- *Dublnský systém.*, Azyl., Ministerstvo vnitra české republiky., [online]., © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 10 – 29, 9:32]., Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/dublnsky-system.aspx>>.

- *Empowerment.*, Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 21, 11:01]., Dostupné z: <<https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/empowerment>>.
- *Hodnoty.*, Definice sociální práce., Sociální revue., 11. 3. 2005., [online] Copyright © 2018., [cit. 2018 – 12 – 15, 14:54]., Dostupné z:< <http://socialnirevue.cz/item/definice-socialni-prace>>.
- CHERRY Kendra., *How Cultural Differences Influence Human Behavior.*, The Focus of Cross-Cultural Psychology., Wery well mind., [online]., © 2019., [cit. 2019 – 01 – 10, 22:23]., Dostupné z: <<https://www.verywellmind.com/what-is-cross-cultural-psychology-2794903>>.
- ILINITCHI Procházková, Cristina., *Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních.*, Vysoká škola ekonomická v Praze., [online] © 2019 [cit. 2019 – 01 – 11, 2:38]., Dostupné v PDF z: <<https://www.vse.cz/aop/319>>.
- *Informace o procesu integrace cizinců, azylantů, přesídlenců a krajanů v České republice.*, Azyl, Migrace a integrace., Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 11 – 05, 19:45]., Dostupné z:< <https://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=35703&docType=&chnum=2>>.
- *Integrace cizinců.*, Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]., [cit. 2019-01-04]., Dostupné z:< <https://www.mpsv.cz/cs/1278>>.
- *Integrační politika.*, Integrace cizinců v ČR., Cizinci v České republice., [online]., © MPSV 2015., ., [cit. 2018 – 09 -15, 09:46].,Dostupné z:< <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>>.
- *Integration of third country nationals through urban partherships.*, Integra., [online]., © 2018., [cit. 2018 – 12 – 6, 10:22]., Dostupné z: <<https://www.integra-eu.net/project.html>>.

- KULHAVÁ, Lucie., *Sociální práce s migranty II.- role sociálního pracovníka v integraci migrantů / uprchlíků do České společnosti* In Sociální noviny., 2. listopadu 2015. [online]., [cit. 2019-01-03]., Dostupné z: <<http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/513-socialni-prace-s-migranty-ii-role-socialniho-pracovnika-v-integraci-migrantu-uprchliku-do-ceske-spolecnosti>>.
- LANSER, Rick., *The Foreigner. What is God's Perspective on Immigration?.*, Associates for biblical research., [online] © 2013 Associates for Biblical Research., [cit. 2018 – 11 – 27, 20:11]., Dostupní z:< <http://www.biblearchaeology.org/post/2017/01/28/What-is-Gode28099s-Perspective-on-Immigration.aspx> >.
- *Legislativa dobrovolnictví – výňatky ze zákona o dobrovolné službě.*, Hestia., [online]., [cit. 2019 – 01 – 14, 13:40]., Dostupní z: < <http://www.hest.cz/cz/pro-organizace/legislativa-dobrovolnictvi>>.
- MACHAIDZE., Natela., *Povinnosti po příjezdu do ČR.*, Info cizinci – Infotmace pro cizince žijící v České republice., 8. 8. 2014., [online] © 2018., [cit. 2018 – 09 – 23, 13: 14]., Dostupné z: < <https://infocizinci.cz/trvaly-pobyt/povinnosti-po-prijezdu-do-cr/>>.
- MALIŇÁKOVÁ, Lucie., Tůma, Jiří., *Terénní sociální práce s cizinci.*, [online]., [cit. 2018 – 12 – 14, 13: 09]., Dostupné v PDF z: <<https://docplayer.cz/39726724-Terenni-socialni-prace-s-cizinci.html>>.
- *Metodika sdílení zkušeností v oblasti pracovního uplatnění cizinců.*, Multimediální centrum Praha., [online]., [cit. 2018–12-21,10:49], Dostupné z: <https://migraceonline.cz/images/publikace/mkc_metodika_na_web-1.pdf>.
- MÍČKA, Roman., *Kdo vlastní klíče k interpretaci sociální nauky církve?.*, Studia Theologica 12, č. 2., 2010., [online]., [cit. 2018 – 12 – 08, 8: 32]., Dostupné v PDF z: < <https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2010/02/07.pdf>>.

- *Migrace.*, Azyl, Migrace a integrace., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., © 2018 Ministerstvo vnitra České republiky., [cit. 2018 – 23 – 09., 14:46]., Dostupní z: < <https://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d> >.
- *Multikulturní centrum – Jihočeský kraj.*, Cizinci v České republice., [online]., ©2015., [cit. 2018 – 12 – 06, 10:51]., Dostupné z: <<http://cizinci.cz/cs/2456-multikulturni-centrum-jihocesky-kraj> >.
- MUSIL, Libor., NAVRÁTIL, Pavel., *Přístupy k práci s menšinami.*, [online]., [cit. 2019 – 1 – 3, 10:44]., Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1423/jaro2010/SPP142/um/Pristupy_k_praci_s_mensinam_m_2.pdf>.
- *Náš pohled na sociální práci.*, Poslání a cíle., Sociální práce., [online]., © 2014., [cit. 2018 – 12 – 13, 10:34], Dostupné z:<<http://www.socialniprace.cz/index.php?sekce=1&podsekce=17>>.
- NEDĚLNÍKOVÁ., Dana a kol., *Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce.*, Ostrava : Ostravská univerzita, 2008., [online]., [cit. 2018 – 12 – 14., 13:18]., Dostupné v PDF z:< http://projekty.osu.cz/metakor/dok/met_prirucka_tsp.pdf>.
- *Odborné sociální poradenství.*, Poradna pro občanství/občanská a lidská práva [online]., © PORADNA 1998 – 2019.,[cit. 2018 – 12- 6, 9:40] Dostupné z: <http://www.ekscr.cz/sites/default/files/obrazky/soubory/tiskovky/CIP_TZ_ukonen%C3%AD%20projektu.pdf >.
- OUTRATA, Filip., *Vývoj sociální nauky římskokatolické církve ve světle sociálních encyklik.*, Destemany., 2014., [online]., [cir. 2018 – 12 – 08., 08: 45], Dostupné z: < <https://www.getsemany.cz/node/3093>>.

- *Poslání Poradny pro cizince a migranty.*, O poradně pro cizince., Diecézní charita České Budějovice., [online]., © 2019 Charita Česká republika., [cit. 2019 – 01 – 14, 19:32]., Dostupné z:< <https://cizincicb.charita.cz/o-poradne-pro-cizince/poslani-a-cile/>>.
- *Postup při realizaci aktualizované kompetence integrace cizinců – Ve vzájemném respektu v roce 2018.*, Usnesení vlády České republiky., [online]., [cit. 2019 – 03 – 12, 19:15]., Dostupné v PDF z:<http://cizinci.cz/repository/2154/file/Postup%20při%20realizaci%20KIC%202018_komplet.pdf>.
- *Povinnosti cizinců v ČR.*, Poradna pro občanství/občanská a lidská práva., [online] ©PORADNA 1999 – 2018., [cit. 2018 – 09 – 23, 13: 34] Dostupné z:<<http://poradna-prava.cz/www/old/povinnosti-cizincu-pobyty-cr.html>>.
- *Povinnosti cizinců během pobytu v ČR.*, Cizinci v ČR., Národní integrační centrum pro mládež., 30. října 2017 – 15:54., [online]., [cit. 2018 – 09 – 23, 13:22]., Dostupné z:<<http://www.nicm.cz/povinnosti-cizincu-behem-pobyty-v-cr>>.
- *Přímé dotazování.*, E-knihovna., Mendelova univerzita v Brně., [online]., [cit. 2019 – 02 – 26]., Dostupné z:< https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=45364>.
- *Příručka pro dobrovolníky, kteří pomáhají migrantům žijícím v České republice.*, Diakonie Českobratrské církve evangelické., [online]., [cit. 2019-01-14, 14:16]., 2017., PDF., str. 6., Dostupné z:<<https://doma.diakonie.cz/res/archive/002/000249.pdf?seek=1495196658>>.
- REGNER, Jan. *Migrace jako poslání.*, O migraci bez hysterie., [online]., [cit. 2018 – 11- 06, 10:04]., Dostupné z:<http://www.jesuit.cz/soubory/bulletin/2016_1.pdf>.

- RETHMANN, Albert – Petr., *Žiješ mezi námi a jsi tu vítán.*, Katolický týdeník., 18. 1. 2005., [online]., © Katolický týdeník 2004 – 2018., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:45]., Dostupné z: < <http://www.katyd.cz/clanky/zijes-mezi-nami-a-jsi-tu-vitan.html>>.
- *Sbírka zákonů.*, Zákony., Sagit., [online]., © 1996–2018 Nakladatelství Sagit, a. s., [cit. 2018 – 10 – 08, 21:13]., Dostupné z: < <http://www.sagit.cz/info/sb17365>>.
- *Slovníček pojmů.*, Odbor azylové a migrační politiky., Ministerstvo vnitra České republiky., [online]., ©2018 [cit. 2018 – 09 – 11, 14:33],, Dostupné z: < <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>>.
- SOKOLSKA, Ina., *Amsterodamská smlouva*, Maastrichtská smlouva a Amsterdamská smlouva., Fakta a čísla o Evropské unii, Evropský parlament., [online]., [cit. 2018 – 11 – 05, 14:34]., Dostupné z: < <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/3/maastrichtska-smlouva-a-amsterodamska-smlouva>>.
- STENSCHKE, Christoph., *Migration and Mission in Acts.*, Migration and Mission., [online]., [cit. 2018 – 11 – 27, 19:23]., Dostupné v PDF z:< <http://www.scielo.org.za/pdf/mission/v44n2/03.pdf>>.
- *Streetwork (terénní práce).*, Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 14, 14:05]., Dostupné z: <https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/metody-prace-s-cizinci-terenni-prace-interkulturni-asistence-a-komunitni-socialni-tlumoceni#_ftn14>.
- STRINE, C. A., *Jezis the migrant.*, *Engagin'f the new testament.*, in What does the Bible say about migration?., [online]., [cit. 2018 – 11 – 29, 09:51]., Dostupné v PDF z:< <http://www.christiansinparliament.org.uk/uploads/What-does-the-Bible-say-about-migration-final.pdf>>.

- *Šance – práce – integrace!*, Evropská kontaktní skupina., [online]., ©2013., [cit. 2018 – 12- 06, 9:57]., Dostupné z: <<http://www.ekscr.cz/cs/projekt/šance---práce---integrace>>.
- ŠOTOLA, Jaroslav., Zatloukal, Leoš., *Využití síťování se sociálně vyloučenou lokalitou.*, [online]., [cit. 2018 – 12 –15,09:32]., Dostupné v PDF z:<https://www.researchgate.net/profile/Leos_Zatloukal/publication/316582362_VYUZITI_SITOVANI_PRI_PRACI_SE_SOCIALNE_VYLOUCENOU_LOKALITOU/links/5904e18caca272116d30f223/VYUZITI-SITOVANI-PRI-PRACI-SE-SOCIALNE-VYLOUCENOU-LOKALITOU.pdf>.
- *Terminologie.*, Základní terminologie k problematice migrace a uprchlictví., Amnesty international., [online]., [cit. 2018 – 09 – 11, 14:26],, Dostupné z: <<https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>>.
- TOLLAROVÁ, Blanka., *Praktické potíže cizinců v ČR.*, 20. 3. 2009., Migrace online., [online]., [cit. 2018 – 10- 15, 21:37]., Dostupné z:< <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/prakticke-potize-cizincu-v-cr>>.
- TOLLAROVÁ, B. (2006): *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace? Biograf* [online]., © Časopis Biograf 2006., [cit. 2018 – 10 – 09, 15:23]., Dostupné z: < <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v3902>>.
- *Typy otázek.*, Rozhovor – typy, možnosti a meze., Wifisofia., [online]., © 2013., [cit. 2019 – 01 – 15, 13:24]., Dostupné z:<https://wikisofia.cz/wiki/17._Rozhovor_-_typy,_moznosti_a_meze>.
- VRETENKO, Roman., *Uprchlíctví z pohledu Bible.*, Apoštolská církev České republiky., [online]., ©2018., [cit. 2018 – 11 – 05, 14:34]., Dostupné z: <<https://apostolskacirkev.cz/612-uprchlictvi-z-pohledu-bible>>.
- *Zasíťování.*, Nástroje pro uplatnění cizinců na trhu práce v ČR., [online]., [cit. 2018 – 12 – 20, 11:10]., Dostupné z: < <https://kvalifikace.mkc.cz/cz/nastroje/networking-sitovani> > .

- *Zlepšení postavení pracovních migrantů v ČR – terénní práce v diecézích.*, Cizinci v České republice., [online]., ©2015., [cit. 2018 – 12 – 6, 10: 34]., Dostupné z:< <http://cizinci.cz/cs/2460-zlepseni-postaveni-pracovnich-migrantu-v-cr-terenni-prace-v-diecezich>>.
- Zprávy, Papež František: *Základem přístupu k migraci může být sociální učení církve.*, Radio Vaticana., 8. 2. 2018., [online]., Copyright © 2003-2019 [cit. 2018 – 12 – 8, 21:54] Dostupné z:< <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=27291>>.

Seznam zákonů

- Antidiskriminační zákon č. 198/2009 Sb., § 2 odst. 3
- Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 111

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Respondenti	65
-------------------------------	----

Přílohy

Příloha I

OTÁZKY

1. S jakými konkrétními problémy Vás klienti nejčastěji oslovují? (Proč přicházejí do organizace?)
2. Setkal/a jste se v rámci své práce s tím, že by měl Váš klient zkušenost s diskriminací či jiným znevýhodňováním na území České republiky na základě toho, že je cizinec? Pokud ano, v jaké oblasti byl nejvíce diskriminován?
3. Jak pohlížíte na potřebnost integrace cizinců do naší společnosti?
4. Měl/a jste možnost účastnit se vzdělávacích kurzů zaměřených na sociální práci s cizinci? Pokud ano, v čem Vám pomohly?
5. Jaké metody/teorie sociální práce se Vám při práci s cizinci zdají nejvhodnější?
6. Na základě jakého kritéria se rozhodujete, jaká metoda je nejvíce vhodná pro konkrétního klienta?
7. Setkala jste se v rámci své práce s nějakým etickým problémem či dilematem, které jste musela řešit? Pokud ano, jakým způsobem jste postupovala při jeho řešení?
8. Jak vnímáte potřebnost propojení sociální práce s odborníky z jiných oblastí v kontextu sociální práce s cizinci? Případně s jakými odborníky konkrétně spolupracujete?
9. Jaké osobnostní charakteristiky by, dle Vás, měl a naopak neměl mít sociální pracovník, který pracuje s cizinci?

10. Jakým způsobem přistupujete ke klientům, kteří přicházejí z jiného kulturního prostředí, než je naše středoevropské? Je ve Vaší práci potřeba znalost kulturních zvyků jiných zemí?
11. Setkal/a jste se někdy s tím, že by s Vámi klient/klientka odmítl spolupracovat z důvodu, že jste žena/muž? Pokud ano, jak jste tuto situaci řešil/a a co to ve Vás vyvolalo?
12. Co považujete v sociální práci za hodnotné, respektive jaké hodnoty zastáváte?
13. Mohl/a byste mi popsat, co prožíváte, když pracujete s klientem?
14. Z jakého důvodu jste si vybrala právě obor, který pracuje s cizinci?
15. Jak bojujete proti tomu, aby se pro Vás práce nestala pouze rutinní záležitostí?

Příloha II

Odpovědi respondentů

1. S jakými konkrétními problémy Vás klienti nejčastěji oslovují? (Proč přicházejí do organizace?)

SP 1: Klienti nejčastěji přicházejí kvůli cizinecké problematice – prodlužování pobytu, žádosti o pobyt, ale také kvůli hledání bydlení, zaměstnání, mateřské školky pro dítě. Často také potřebují pomoci s vyplněním nejrůznějších formulářů.

SP 2: To je různé, každý klient má svůj příběh, ale většinou kvůli zaměstnání. Neznají zákony, nic a chtějí pomoci, než se integrují.

SP 3: Nejčastěji přicházejí kvůli zaměstnání – zaměstnanecké kartě, vízům, ubytování a dávkám hmotné nouze.

SP 4: Cizinci do naší organizace přicházejí především kvůli tomu, že poskytujeme jazykové kurzy. Dále pak přicházejí proto, že potřebují poradit s pobytovou legislativou, potřebují pomoci nalézt bydlení, školy pro své děti či potřebují pomoci s vyplněním formulářů v rámci pobytové legislativy.

SP 5: Klienti do naší organizace nejčastěji přicházejí, když mají problémy v zaměstnání, respektive potřebují poradit se zaměstnaneckou kartou.

SP 6: Klienti nejčastěji přicházejí, když hledají bydlení, neznají řeč a tak mají zájem o jazykové kurzy, potřebují pomoc při hledání nové práce a také často přicházejí, když potřebují poradit s pracovní smlouvou.

SP 7: Klienti zde hledají pomoc, kterou jim můžeme poskytnout, nejčastěji řešíme s klienty problémy, jako je poradit se zaměstnaneckou kartou a zajistit bydlení. Díky tomu se cizinec může lépe začlenit. Často přicházejí také s tím, že mají zájem o jazykové kurzy, které naše organizace poskytuje.

2. Setkal/a jste se v rámci své práce s tím, že by měl Váš klient zkušenost s diskriminací či jiným znevýhodňováním na území České republiky na základě toho, že je cizinec? Pokud ano, v jaké oblasti byl nejvíce diskriminován?

SP 1: S diskriminací vůči cizinci si myslím, že jsem se nesečkala.

SP 2: Určité jsem se s tím setkala – na úřadech, v práci. Lidé slyší přízvuk a hned je vidět, jak lidé (většinová společnost) na ten přízvuk reaguje a ve většině případů to není úplně pozitivní reakce.

SP 3: Nesečkala jsem se s tím.

SP 4: Ano, setkala jsem se s tím. Většinou se ale jednalo o skrytou diskriminaci. Například cizince studenty, kteří měli snědší barvu pleti nepouštěli do určitých klubů ve městě.

SP 5: Setkala jsem se s tím, že klienti nemohli sehnat dlouhodobý pronájem bytu. Když klienti na byt zavolali a řekli, že jsou cizinci, majitel bytu řekl, že mu to nevdá. Klienti se domluvili na prohlídce. Když se však majiteli další den klienti pokoušeli dovolat, už jim nezvedal telefon.

SP 6: Ano, setkala. Často se to týká práce. Když cizinci chtějí změnit dosavadní práci a hledají novou. Ve velkém množství případů, co máme v organizaci zkušenosti, zaměstnavatelé, kteří se dozví, že se o práci uchází cizinec, tvrdí, že je práce obsazena. Toto jsme si i několikrát ověřili, když jsme pak na volné místo volali jako potenciální zájemci, tak místo bylo volné. Podobné je to také s bydlením.

SP 7: Ano, setkala jsem se s tím. Na cizince se zde v ČR stále nehledí úplně pozitivně, zvláště, když jsou jiné barvy pleti. Mnohdy mají tito lidé problémy s pronájmem bytu či v zaměstnání. Spousta zaměstnavatelů s tím má stále ještě problém.

3. Jak pohlížíte na potřebnost integrace cizinců do naší společnosti?

SP 1: Integrace je důležitá jak pro cizince, tak pro Čechy. Důležitá je znalost jazyka – kurzy českého jazyka. Myslím si, že ČR je vůči cizincům relativně vstřícná. Problémem by bylo, když by se ČR musela přizpůsobit cizincům. Kdo chce, tak se integruje dobře. Cizinec by se ale měl přizpůsobit.

SP 2: Vnímám ji jako důležitou. Když jsem přišla do České republiky já, integrace mi hodně pomohla, abych pochopila, jak to v České republice funguje. Podle mě, ale nesmí dojít k úplné asimilaci.

SP 3: Integrace je důležitá, potřebná jak pro samotného cizince, tak pro českou společnost.

SP 4: Dle mého názoru je integrace důležitá především ve školách. Každý žák musí splňovat povinnou školní docházku, ale už nikoho nezajímá, že neumí český jazyk. Největší potřeba integrace je tedy podle mého názoru především naučit se český jazyk.

SP 5: Integrace cizinců je podle mého názoru důležitá. Je důležitá nejen pro cizince, aby byli schopni fungovat v naší společnosti, ale také pro samotnou společnost.

SP 6: Integrace je velmi důležitá, je nutné, aby se naučili jazyk, díky tomu mají daleko větší možnost orientovat se ve společnosti.

SP 7: Integrace je určitě důležitá, dává možnost cizincům poznat a orientovat se v novém prostředí, protože pro mnohé z nich je to něco zcela úplně nového. Já konkrétně pracuji hodně s Asiaty a pro ně je to u nás ze začátku velmi těžké. Je třeba, aby pochopili naše zvyky a celkově mentalitu a dokázali se v tom všem orientovat.

4. Měl/a jste možnost účastnit se vzdělávacích kurzů zaměřených na sociální práci s cizinci? Pokud ano, v čem Vám pomohly?

SP 1: Měla – byl to kurz zaměřený na integraci cizinců, 2x dvoudenní kurz. Je důležitý pro každého, kdo chce pracovat s cizinci. Kurz byl pod záštitou pod Ministerstvem vnitra.

SP 2: Ano, účastnila jsem se spousty kurzů. Migrační oddělení pořádá spoustu školení a kurzů. Většina kurzů, kterých jsem se účastnila byla pod záštitou Ministerstva vnitra. Kurzy jsou potřebné, určitě mi pomohly.

SP 3: Ano, byla jsem na několika kurzech a byly pro mě užitečné, ale důležitá je podle mého názoru především praxe.

SP 4: Mnoho kurzů zaměřených na sociální práci s cizinci jsem neabsolvovala, jelikož jsem měla kapacitu naplněnou jinými kurzy.

SP 5: V rámci své několikaleté praxe jsem měla příležitost zúčastnit se několika mála kurzů. Na většině z nich jsem se však nic nového nedozvěděla.

SP 6: Ano, byla jsem na několika kurzech pořádaných Ministerstvem vnitra. Měla jsem zde možnost diskutovat o tématu integrace cizinců v naší republice s lektory i s ostatními účastníky kurzu a tak získat mnoho cenných rad pro svou práci.

SP 7: Ano, možnost jsem měla, bohužel na přesný název si nevzpomínám. Určitě je ale důležité se kurzů účastnit, protože díky nim se stále učíme novým věcem, vzděláváme se a to je důležité.

5. Jaké metody/teorie sociální práce se Vám při práci s cizinci zdají nejvhodnější?

SP 1: Já používám metodu rozhovoru, naslouchání. Na sociální práci se soustředím jako na zakázku. Klient přijde se zakázkou a na základě toho spolupracujeme. Nepoužívám direktivní metodu, klientovi řeknu důsledky, jaké by jeho chování mohlo mít, ale klient je dospělý a konečné rozhodnutí je na něm, on je za něj odpovědný.

SP 2: Na začátku důvěra, pak mapování situace – klient sám neví v jaké situaci se nachází. Dám klientovi návod na jeho situaci, ale musí si situaci vyřešit sám. Nikdy za něj situaci neřeším.

SP 3: K tomu jsem trochu skeptická, myslím si, že se s tím sociální pracovník v praxi tolik neseťká. Nejčastěji pak využívám práci s jednotlivcem a práci v terénu. Myslím, že velmi užitečné jsou případové konference.

SP 4: V sociální práci s cizinci se nejvíce využije sociální práce s jednotlivcem, rodinou, skupinou – v ČB funguje čínské centrum či ukrajinské. Techniky, které využívám jsou následující: antiopresivní přístup, ten je velice vhodný, pak dále eklektický přístup.

SP 5: Jelikož pracuji jako terénní sociální pracovník, často tedy využívám terénní sociální práci, která mi přijde velmi vhodná. Dává mi to možnost klienty lépe poznat a porozumět jim, když navštěvuji jejich přirozené prostředí. Mohu díky tomu lépe rozpoznat, jaká problematika je pro ně nejaktuálnější.

SP 6: Myslím si, že pro každou cílovou skupinu je vhodné použít trochu jinou teorii nebo metodu. Mně osobně se osvědčilo síťování neboli teorie sítí. Tato teorie je vhodná pro práci s cizinci, jelikož nejen pracujeme se sítěmi, které klient má, ale je také snaha, aby si klient utvořil síť novou a na tom se dá, díky této teorii, pracovat.

SP 7: U nás v organizaci je hojně využívána sociální práce v přirozeném prostředí klienta (sociální práce v terénu). V rámci toho můžeme relativně dobře zmapovat klientovu situaci, můžeme pozorovat, do jaké míry je v kontaktu se zbytkem společnosti. Pokud zjistíme, že sociální sítě klienta jsou velmi slabé, snažíme se s klientem pracovat na tom, aby se tato situace změnila.

6. Na základě, jakého kritéria se rozhodujete, jaká metoda je nejvíce vhodná pro konkrétního klienta?

SP 1: Na základě intuice a potřeby klienta. U každého je to individuální.

SP 2: Rozhoduji se podle zkušeností, které již ze své praxe mám a pak samozřejmě na základě povahy klienta.

SP 3: Záleží podle situace a povahy klienta, každý potřebuje něco trochu jiného.

SP 4: Rozlišuji metody podle povahy klienta a země původu.

SP 5: Především podle osobnosti klienta. Každý klient je jedinečný a proto každému vyhovuje trochu jiná spolupráce.

SP 6: Důležitá je situace a povaha klienta. Snažím se ke svým klientům nikdy nepřístupovat stejně, protože si uvědomuji, že každý je jiný a každému vyhovuje něco jiného.

SP 7: Uvědomuji si, že každý klient vyžaduje trochu odlišný přístup, proto nikdy k nikomu nepřístupuji stejně. Přiznávám však, že mám relativně velké množství klientů a vždy není úplně v mých silách rozpoznat, jaká metoda kterému klientovi vyhovuje nejvíce, protože mám na klienta pouze omezený čas.

7. Setkala jste se v rámci své práce s nějakým etickým problémem či dilematem, které jste musela řešit? Pokud ano, jakým způsobem jste postupovala při jeho řešení?

SP 1: Ano, jako dilematickou situaci, se kterou jsem se ve své praxi setkala a musela ji řešit, považuji následující: klient, který je nemocný, nezvládá řešit své věci, žije sám a potřebuje vyřešit určité dokumenty, aby mohl dále zůstat v ČR. Bylo by dobré, kdyby byl zbaven svéprávnosti. Tuto situaci řeším se synem, který ale příliš nereaguje a já řeším, jak v této situaci budu dále postupovat. Zatím jsem stále v průběhu, situace tedy není vyřešena. Již jsem se radila s kolegyněmi, jak bychom měly dále postupovat, ale jak se situace vyřeší, zatím nevíme.

SP 2: V současné době mě konkrétní případ nenapadá, ale je důležité, že jsme v kanceláři dvě a můžeme vše, kde si nejsme jisté prokonzultovat a poradit si navzájem.

SP 3: Za dilematickou považuji jednu situaci, se kterou jsem se setkala v přímé pomoci. Systém, který v České republice je, není podle mě dobře nastaven. Někteří klienti neustále volají a chodí, že chtějí balíček (jídla, pití atd.). Tato pomoc je pěkná, ale už je dál nemotivuje se svojí situací něco dělat, nějak se z té své situace dostat.

SP 4: Ano, setkala jsem se s obchodem s lidmi. Snažila jsem se s klientkami pracovat, ale příliš jsem jim nemohla pomoci. Bylo to velice komplikované. Dilema jsem nebyla schopna vyřešit sama, musela jsem to přenechat vyšším orgánům. Pro mě bylo velké dilema, že jsem byla jediná, kdo by jim mohl pomoci, ale zároveň jsem neměla jak jim pomoci.

SP 5: Etické dilema nebo spíše etický problém, který jsem řešila poměrně nedávno bylo spojeno s osobou bez přístřeší z Rumunska, kterého jsem z určitých důvodů musela posadit na autobus domů. Člověk v té chvíli nevěděl, co je správně a co je pro něj nejlepší. Jestli s ním pracovat tady nebo ho poslat domů. Radila jsem se s celou řadou osob, posléze i s ředitelem organizace a bylo rozhodnuto, že mu bude koupena jízdenka zpět do Rumunska.

SP 6: Ano, setkala jsem se s takovou situací a musela jsem si ji nechat projít hlavou, projít všechny možné scénáře, jak by se situace dala vyřešit a samozřejmě jsem se také poradila s kolegy. V organizaci to máme nastaveno tak, že když si někdo z nás není jistý, všichni se sejdeme a každý řekne svůj názor, jak by situaci řešil a pak se společně snažíme přijít na to, jak to co nejlépe vyřešit.

SP 7: Nyní aktuálně řešíme situaci, která je pro nás vcelku dilematická, ale bohužel díky tomu, že je stále v řešení, Vám nemohu konkrétně říci o co se jedná. Situaci, která vznikla v rámci práce s klientem, jsem měla původně na starosti já, následně jsem ji konzultovala s kolegy v organizaci, avšak nikdo z nás si nebyl úplně jistý, jak situaci řešit. Po domluvě s vedením organizace jsme se spojili s organizací v Jihomoravském kraji, která má již s podobným případem zkušenosti. Pracovníci byli velmi ochotni a v současné době nám pomáhají situaci řešit. Řídíme se heslem: Víc hlav, víc ví.

8. Jak vnímáte potřebnost propojení sociální práce s odborníky z jiných oblastí v kontextu sociální práce s cizinci? Případně s jakými odborníky konkrétně spolupracujete?

SP 1: Ano, je to důležité. Spolupracuji s dalšími odborníky na úřadech – úřad práce, odbor azylové a migrační politiky, tlumočnické služby – tam je dobrá spolupráce s jazykovými školami. Zdravotní pojišťovny, cizinecká policie – tam volám, když potřebuji informace. Využíváme také právníky, kteří se věnují cizineckému právu, těch je ale bohužel málo.

SP 2: Spolupráce s ostatními odborníky je důležitá, nejvíce spolupracuji se zdravotními pojišťovnami a finančními úřady.

SP 3: Ano, je to důležité. Spolupracuji s tlumočníky, právní poradnou a ostatními úředníky na úřadech a také s noclehárnami.

SP 4: Je to důležité, propojení určitě funguje. Například s právníky, odbor pro organizování mezinárodního zločinu. Síťování mezi organizacemi navzájem je velmi potřebné, protože soc. práce s cizinci je velmi specifická.

SP 5: Vnímám ji velmi pozitivně. Já osobně spolupracuji hned s několika dalšími odborníky. Nejčastěji spolupracuji s překladateli, ale hojně je využíváno také právnických služeb, kam naše klienty směřujeme tehdy, pokud jim nesme schopni my v organizaci pomoci.

SP 6: Spolupráce s odborníky je velmi důležitá. Já často spolupracuji s právníky, pracovníky na úřadech práce a cizineckou policií. Práce s cizinci je velmi specifická a je tedy třeba mezioborová spolupráce.

SP 7: Ano, je to důležitá součást. Často se spojujeme s cizineckou policií, právníky, s úřady práce a velice často s překladateli.

9. Jaké osobnostní charakteristiky by, dle Vás, měl a naopak neměl mít sociální pracovník, který pracuje s cizinci?

SP 1: Nutnost umět naslouchat, empatie a určitě i zdravý rozum. Je důležité umět rozlišit, co klient říká. Zda mluví pravdu či ne. Nemít na očích růžové brýle.

SP 2: Neměl by se povyšovat – nikdy nevíte v jaké situaci se sama ocítnete. Empatie, vyrovnanost, umět zmírnit sám sebe – situace jsou různé, neřešit situace hned „hrr“, ale umět si to nechat projít hlavou a druhý den se na to podívat z jiného úhlu.

SP 3: Otevřený, komunikativní, dovednost se s člověkem domluvit i když neumí náš jazyk – vcítění se do člověka, empatie.

SP 4: Když jsem začala pracovat s cizinci, snažila jsem se najít určité zvyky a specifikace. Vždy je dobré vědět, kdo má v dané společnosti hlavní slovo, zda je společnost matriarchální či patriarchální. Znalost zvyků a kultury je tedy důležitá.

SP 5: Podle mého názoru musí být senzitivní, respektive velmi vnímavý. Musí se umět vžít do klientovi situace a umět domýšlet. To ale neznámá, že by si měl vymýšlet scénáře, které nejsou pravdivé. Musí se umět přizpůsobit a respektovat odlišným způsob života v různých kulturách, i když u nás se s tím až tolik nesetkáváme. Většina našich klientů jsou slovanské národy.

SP 6: Sociální pracovník by měl umět naslouchat, měl by být trpělivý, měl by také mít znalosti a umět cizinci poradit, jak se má v zemi, ve které chce žít orientovat. Měl by umět cizinci vysvětlit, jaká je v zemi kultura. Neměl by se nad nikým povyšovat a podávat nepravdivé informace.

SP 7: Určitě by měl klienta umět vyslechnout a hlavně pochopit, proč přichází. To může být mnohdy kámen úrazu. Dále pak umět dobře poradit a především se řídit zdravým rozumem.

10. Jakým způsobem přistupujete ke klientům, kteří přicházejí z jiného kulturního prostředí, než je naše střeoevropské? Je ve Vaší práci potřeba znalost kulturních zvyků jiných zemí?

SP 1: Ke všem přistupuji stejně. Přiznám se, že na studium kulturních zvyků ostatních kultur není při mé pracovní vytíženosti příliš čas.

SP 2: Snažím se být v obraze ostatních kultur, ale obecně to není podmínka, protože cizinec přichází sem, aby se integroval.

SP 3: Myslím si, že v ČR se to příliš neřeší, ale byla jsem na praxi v Anglii a tam se to řešilo hodně. Byly na to i přípravné kurzy, studovala jsem, jaká jsou odlišná gesta rukou, jak se vhodně obléknout atd. Ale v ČR jsem toto řešit nemusela.

SP 4: Setkala jsem se s tím v zahraničí, ale nikoli u klienta, ale u své kolegyně (nemohla to dělat kvůli svému vyznání). Ale v rámci sociální práce ne, tuto situaci jsem řešit nemusela.

SP 5: Většina našich klientů jsou Slovanské národnosti a jejich kultura je tedy velmi podobná. Pokud bych však věděla, že se setkám s klienty, kteří přicházejí

z jiného kulturního prostředí, tak bych si samozřejmě snažila zjistit alespoň základní informace o jejich kultuře, abych pochopila, jakým způsobem smýšlejí, kdo je hlava rodiny atd.

SP 6: Znalost odlišných kultur není úplně vyžadována, jelikož klienti přicházejí k nám a měli by být schopni se adaptovat, ale samozřejmě to pak v samotné spolupráci může výrazně pomoci, pokud se orientujeme v jejich zvycích, smýšlení atd. Takže si myslím, že znalost kultur našich klientů je důležitá.

SP 7: Na všechny cizince pohlížím stejně, mám určité povědomí, ale k dokonalosti bych musela hodně studovat (na to ale není čas). Není prakticky téměř možné orientovat se ve všech světových kulturách. Obecně platí, že cizinci přicházejí do země, ve které chtějí žít, avšak není na škodu mít určitý přehled.

11. Setkal/a jste se někdy s tím, že by s Vámi klient/klientka odmítl spolupracovat z důvodu, že jste žena/muž? Pokud ano, jak jste tuto situaci řešil/a a co to ve Vás vyvolalo?

SP 1: Nesečkala, pokud by se to klientovi nelíbilo, tak by mohl odejít do jiné organizace.

SP 2: Jako žena ne, ale já jsem také cizinka a z toho důvodu se mnou klienti nechtějí jednat. Často cizinci nechtějí mít nic společného s ostatními cizinci. Raději spolupracují s českým sociálním pracovníkem.

SP 3: Nesečkala jsem se s tím.

SP 4: Nesečkala.

SP 5: S tímto jsem se ve své praxi nesečkala.

SP 6: Jednou jsem se s tím setkala. Někteří muži mi nedůvěřovali. Neměli však na výběr, protože shodou okolností v té době u nás byly pouze sociální pracovníci ženského pohlaví a pokud chtěli pomoci, museli se mnou spolupracovat. Po nějaké době se jejich názor změnil, když se přesvědčili, že jim chci a umím poradit a pomoci.

SP 7: Nesečkala. Klienti sem jdou za určitou pomocí a většinou jsou rádi za pomoc, kterou jim můžeme poskytnout a neřeší, zda jsem žena nebo muž. U nás v organizaci jsou samé ženy a pokud by s námi nechtěli spolupracovat, bylo by to docela problematické, protože moc mužů, kteří by pracovali s cizinci neznám.

12. Co považujete v sociální práci za hodnotné, respektive jaké hodnoty zastáváte?

SP 1: Důvěra, klienti důvěřují, že jim poradíme. Slušné jednání, vystupování.

SP 2: Nepovyšovat se nad cizince, rovnováha v sobě, pomoci potřebnému, vyváženost.

SP 3: Rovnost. Člověk, který sem přichází není něco méně.

SP 4: Princip nediskriminace, respekt.

SP 5: Za hodnotné v sociální práci považuji především upřímnost. Pokud sociální pracovník nebo klient k sobě navzájem nejsou upřímní, nemůže nikdy zcela dobře fungovat jejich spolupráce. Dále je pro mě určitě důležitá rovnost. Ani sociální pracovník, ani klient by se nad toho druhého neměli povyšovat.

SP 6: Slušné vystupování a férové jednání. Klient nám musí důvěřovat. Musíme ho svým chováním přesvědčit, že jsme tu pro to, abychom mu pomohli a že nemusí mít z naší spolupráce strach.

SP 7: Jednoznačně mluvit pravdu (upřímnost). Dále si také musíme s klientem utvořit důvěru, na které se dá stavět, ale také slušné jednání s klienty. Měla by tam být rovnost.

13. Mohl/a byste mi popsat, co prožíváte, když pracujete s klientem?

SP 1: Baví mě, že to má smysl. V poradenství jde vidět určitý výsledek, že se to někde vyvíjí a že to pomáhá. Někdy mám pocit vyčerpání, když se něco stále opakuje. Celkově mám ale dobrý pocit, že cizincům pomáhám někde se dostat.

SP 2: Mám pocit užitečnosti, že mě klienti potřebují.

SP 3: Prožívám hlavně nejistotu, jelikož mám zatím málo praxe a bojím se, že jim nedokážu poradit. Ale jinak mě to moc baví, je to moje srdcová skupina.

SP 4: Sociální práce s cizinci je hezká v tom, že je velmi dynamická, je vidět výsledek za relativně krátkou dobu. Cizinci jsou vděční a je milé, když Vám někdo odpoví, že děkuje. Je to hezká, milá práce. Měla jsem z toho vždy radost.

SP 5: Jelikož je toto moje vysněná práce, tak mě práce velmi naplňuje a já se cítím šťastná a mám dobrý pocit z toho, že mohu někomu pomoci, aby se jeho život změnil k lepšímu.

SP 6: Mám dobrý pocit, že mohu pomoci někomu, kdo má problém a také z toho, že jim mohu pomáhat najít nový smysl života, nový domov. Pokud vidím, že je

klient spokojený a poděkuje mi, mám z toho samozřejmě radost. Tato práce mě velmi naplňuje.

SP 7: Je to určitě skvělý pocit, když je možnost někomu pomoci. Na druhou stranu je to i hodně náročné, když člověk chce pomoci, ale z nějakého důvodu to klient sabotuje.

14. Z jakého důvodu jste si vybrala právě obor, který pracuje s cizinci?

SP 1: Přišla jsem k tomu náhodou. Potřebovala jsem práci v sociální oblasti v místě bydliště. Nebyla to cílová skupina, se kterou jsem si vždy přála pracovat.

SP 2: Já jsem si tuto práci nevybrala, naskočila jsem na rozjetý vlak, když přišla příležitost, přijala jsem ji.

SP 3: Vždy jsem to chtěla dělat, už na škole. Můj otec je cizinec, tak k tomu mám blízko.

SP 4: Chtěla jsem odejít z původního zaměstnání a přišla tato pracovní nabídka. Mám zkušenosti ze zahraničí, takže vím, jak se člověk cítí v cizím prostředí a také mluvím anglicky. Ale původně, když jsem studovala jsem o této cílové skupině nepřemýšlela.

SP 5: Již během studií jsem věděla, že bych ráda pracovala s touto cílovou skupinou. Shodou náhod, když jsem dostudovala bylo volné pracovní místo, tak jsem si podala životopis a ono to vyšlo.

SP 6: Byla to v podstatě náhoda, původně jsem to nezamýšlela, ale jsem ráda, že jsem se k této práci dostala, protože mi velmi rozšiřuje obzory.

SP 7: Původně jsem to neměla v plánu. Sháněla jsem práci a viděla jsem, že zde bylo místo, tak jsem přišla na pohovor a ono to vyšlo. Ze začátku jsem z toho byla trochu nešťastná, protože jsem nebyla úplně připravena mluvit s klienty v jiném, než českém jazyce, ale postupně jsem si zvykla a teď mám tuto práci ráda.

15. Jak bojujete proti tomu, aby se pro Vás práce nestala pouze rutinní záležitostí?

SP 1: Snažím se doma relaxovat, mám svoje zájmy, kterým se věnuji a nechodím o víkendy na pracovní emaily, to je pro mě základní.

SP 2: Mám koníčky a užívám si času stráveného s rodinou.

SP 3: Moje práce mě moc baví, ale dodržuji pracovní dobu a pak už nepracuji, ale víc to neřeším.

SP 4: Odděluji volný a pracovní čas, věnuji se rodině, ale zatím práce s cizinci pro mě není rutina, takže s tím nemusím bojovat.

SP 5: S tímto zatím trochu bojuji a jsem si toho vědoma. Ještě nejsem tak úplně dobře schopna oddělit práci od volného času, ale snažím se. Ráda sportuji, takže se snažím pravidelně cvičit a věnovat se rodině.

SP 6: Vzhledem k tomu, že mám rodinu, trávím s ní volný čas, sportuji, čtu, vařím, pracuji na zahrádce, cestuji a tím se odreaguji. Ráda se pak opět vracím do práce, protože mě má práce baví.

SP 7: Práce mě baví, to je dle mého to nejdůležitější, aby se z toho nestala rutina. Když je toho na mě občas trochu moc, poslouchám hudbu. Dále také trávím čas s rodinou a hodně chodím na procházky do přírody a také pravidelně cvičím.

Abstrakt

BESTREJKOVÁ, J. *Etické otázky sociálních pracovníků při práci s cizinci*. České Budějovice, 2019. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Veronika Zvánovcová, Ph.D.

Klíčová slova: sociální práce, migrace, etické otázky, integrace, diskriminace, teorie sociální práce, migrační politika

Diplomová práce je zaměřena na sociální práci s cizinci. Nejprve bylo představeno téma migrace, historie migrace v České republice, základní pojmy, které se k tomuto tématu vztahují, potřebnost integrace a migrační politika České republiky. Následně byl reflektován pohled na migraci z hlediska Sociálního učení církve a také Bible. Dále byla představena sociální práce s cizinci, její jednotlivé teorie a metody, ale také hodnoty sociální práce, možné překážky, které na sociální pracovníky čekají či provázanost oboru s ostatními disciplínami a odborníky. Cílem diplomové práce bylo, za pomoci literatury a dalších dostupných zdrojů, představit nejen pojem migrace, ale také představit, jak funguje sociální práce s cizinci, poukázat a následně reflektovat, zda se sociální pracovníci v rámci své praxe setkávají s etickými problémy či dilematy a jakým způsobem je řeší. Pro naplnění cíle byly využity nejen získané znalosti z prostudovaných materiálů, ale také výsledky z kvalitativního výzkumu. Pro potřeby diplomové práce byly stanoveny dvě výzkumné otázky, které doplňují cíl výzkumu. Diplomová práce je určena čtenářům, kteří chtějí získat základní povědomí o globálním fenoménu migrace. Dále může být nápomocná studentům oboru sociální práce či již vystudovaným sociálním pracovníkům, kteří uvažují nad tím, že by chtěli pracovat právě s touto cílovou skupinou.

Abstract

Ethical issues of social workers working with foreigners

Key words: social work, migration, ethical issues, integration, discrimination, theories of social work, migration policy

This thesis is focused on social work with foreigners. Firstly were introduced the topic of migration, the history of migration in the Czech Republic and the basic concepts related to this topic, usefulness of integration and migration policy of the Czech Republic. Then was introduced the Biblical view and view of Catholic social teaching. Then were introduced social work with foreigners, theories and methods, also the values of social work and possible obstacles that await on social workers.. The aim of the thesis was with using literature and other available sources, to introduce concept of migration and introduce how social work works with foreigners, point out and than reflect on whether social workers encounter ethical problems or dilemmas and how they work with them. To achieve the aim of the thesis were used not only gained knowledge of the studied materials but also results from qualitative research. Two research questions have been set for the purposes of the thesis, which complement the research objective. This thesis is intended for readers who want to gain basic knowledge about the global phenomenon of migration and than this thesis may be useful for social work students or graduated social workers who are working with this group.